

politic'
ZATVORENIK

Godina XXX. - srpanj/kolovoz/rujan

BROJ **280**



Komu dati glas na predsjedničkim izborima? * Vuk Drašković i petparačka naricaljka za Jugoslavijom

*** Filip Lukas, znameniti predsjednik Matice hrvatske 1928.-1945. * Zaboravljeni borci: Franjo Zrinjski * Dokumenti, sjećanja, svjedočenja**



politički **ZATVORENIK**

**GLASILO HRVATSKOG
DRUŠTVA POLITIČKIH
ZATVORENIKA**

PREDSEDJEDNIK DRUŠTVA
Mr. sc. Marko Grubišić

UREDNI KI ODBOR GLASILA
Josip Ljubomir Brdar, Ivan Gabelica,
Anelko Mijatović, Alfred Obranić,
Andrija Vučemilović

GLAVNI UREDNIK
Tomislav Jonjić

UREDNIŠTVO I UPRAVA

10000 Zagreb
Masarykova 22/IV
tel: 01/ 487 2433
e-mail: hdpz.podružnica.zagreb@gmail.com
hdpz1990@gmail.com

PRIJELOM I TISAK
MINI-PRINT-LOGO d.o.o. Varaždin

Godišnja preplata za Hrvatsku 140 kn
za inozemstvo: **Europa** 300 kn
ili odgovarajući iznos u drugoj valuti;
prekomorske zemlje: 500 kn
ili odgovarajući iznos u drugoj valuti

IBAN HR0525030071100009317 kod
SBERBANK d.d. Zagreb, a za devizne
uplate isti IBAN i BIC VBCRHR22
također kod SBERBANK d.d. Zagreb

Rukopisi se ne vraćaju,
list uređuje Urednički odbor, sva prava pridržava
Hrvatsko društvo političkih zatvorenika.

Uredništvo ne odgovara za navode
i gledišta iznesena u pojedinim priložima

Za sve informacije i kontakte u svezi sa
suradnjom i preplatom tel.: 01/ 48 72 433
srijedom od 9.00 do 13.00 sati.

ISSN 1331-4688

Cijena oglasnog prostora:

posljednja stranica u boji: 4.000,00 kn
predposljednja stranica u boji: 3.500,00 kn
unutarjma crno-bijela stranica: 2.500,00 kn
1/2 crno bijelo: 1.250,00 kn
1/4 crno bijelo 700,00 kn

Fotografije na prvoj i posljednjoj stranici
korica preuzete su iz monografije
Zorana Filipovića „1991.“

PUPOVAC PROVOKATOR

Ovoga smo rujna svjedoci događanja koja nas neodoljivo podsjećaju na konac osamdesetih. Opet se stvara mit o ugroženosti Srba, najobičnijim obmanjivanjem i prevelikim avanjem događaja koji su inače svakodnevni i nemaju veze s međunarodnim odnosima. Kad su im akteri sami Hrvati, pa i Hrvati i pripadnici koje manjine, nitko za to ne haje, no kad se zbog parkirališta posvetaju ili poguraju Hrvat i Srbin, pa ako još Srbin ostane bez parkirnoga mjesta, onda događaj postaje prvorazredno političko pitanje koje potvrđuje tezu o ugroženosti Srba, štoviše cijele srpske manjine.

Mi koji smo sve to davno prošli, ne smemo lako nasjesti. No, zanimljiva je brzina kojom su domaći "antifašisti" prihvatali i podržali tezu o ponovnoj ugroženosti Srba te se suglasili s Miloradom Pupavcem da bi Republika Hrvatska mogla završiti (što joj on priželjkuje) kao Nezavisna Država Hrvatska. Da bi bio uvjerljiviji, Milorad, sudionik nedavnih etničkih mitinga, hrvatskoj je i europskoj javnosti ponudio svoje neobrijano, isposničko, skoro jobovski ispačeno lice, pritom govoreći i tonom koji je sugerirao krajnju iscrpljenost, upravo predsmrtno stanje. U njegovoj verbalnoj strategiji patetičnih optužbi neizostavne su i teze kojima se diskreditira Domovinski rat i Oluja, a incidenti u Uzdolju i u Črvenskama proglašavaju se sustavno organiziranim.

Kao da šalje poruku kako je sazrelo vrijeme za nove balvane koje, na njegovu žalost, više nema tko dovaljati na ceste... A najfascinantnije je to da ta osoba, koja ima i svojim provokatorskim ponašanjem ponavljajuće ugrožava miran i prosperitet život lojalnoj većini srpske manjine u Hrvatskoj, ostaje dijelom vladajuće većine, ali i zaglavnim kamenom vladajuće koalicije. Ništa na tome ne mijenja njegovo evidentno remetiteljsko djelovanje, pa i sve otvoreni optužbe da Milorad djeluje u sprezi sa srpskim obavještajnim službama. Nevjerojatno je da hrvatske institucije na sve to gledaju šutke, ne uočavaju i da je strpljenje na izmaku. Narodu je puna kapa svega, a naročito pupavaca i etnikovanja po Hrvatskoj!

Kad iziće sljedeći broj *Političkih zatvorenika*, vjerojatno će biti održani predsjednički izbori. Nije na meni sugerirati komu dati glas, jer nas oduvijek odlikuje ono da smo "zatočeniči savjeti", i da smo tamnovali baš zato da bi u hrvatskoj državi svatko mogao birati i glasovati po svojoj volji i po svojoj savjeti. Ipak, moram izraziti da enje nad jednim od kandidata. Predsjednički kandidat Zoran Milanović želi biti predsjednik države za koju je rekao da je „slučajna država“ (zaboravljujući da je u Domovinskom ratu za tu državu život dalo više od 16.000 ljudi, da je više od 30.000 ranjenih...), da je Hrvatska državaapsurda, paradoksa, država u kojoj crkva štiti zlo i in, da mu je milija i bliži Tito (simbol Jugoslavije) nego Tuđman (simbol Hrvatske), da uloga predsjednika odgovara ulozi fikusa, da predsjednik ne može utjecati na bilo što u smislu bitnih državnih odluka.

Milanović je osoba koja je nedvojbeno ocijenjena najlošijim, najneinkovitijim (i najljepšim) predsjednikom vlasti do sada. A ono što je najporaznije, on je štitio ubačke ubojice donoseći i tzv. "Lex Perković", kako bi samo 48 sati prije ulaska Hrvatske u EU pokušao spriječiti izraelite Josipa Perkovića i Zdravka Mustića a njema kom pravosuđu! Sjetimo se, zbog toga Angela Merkel nije došla na povijesni prijam Hrvatske u Uniju. Pri tome ne treba zanemariti injeniku povezanosti njega i njegova oca s UDB-om (a pouzdano znam da je na to mislio kad je izjavio da će se istragom ova dva ubača istjerati King Konga!).

Ako je taj i takav Milanović mislio da onaj dio hrvatskog naroda koji ovakvo postupanje i njegovu ulogu u svemu tome zaboravlja, grđno se varati. I baš zato što treba biti svjestan da takvih kao što je on, koji ne vole Hrvatsku, ima više nego što je pokojni predsjednik Tuđman prepostavlja, treba izabrati i na izboru i glasovati za onoga koji će dostojanstveno promicati hrvatsku državu i hrvatski narod!

Mr. sc. Marko GRUBIŠIĆ, predsjednik
Hrvatskog društva političkih zatvorenika

O USTAVNOJ PREAMBULI, OPET

Kad je u zimu 1990., u vrijeme donošenja prvoga demokratskog ustava Republike Hrvatske, stari Ivo Korsky objašnjavao da će se ustavna preamble pretvoriti u sredstvo za očuvanje jugoslavenske baštine i osiguranje nastavka političke, gospodarske i kulturne dominacije struktura izraslih u doba komunističke Jugoslavije te ujedno u ideološku batinu kojom će biti zatučen svaki pokušaj da se ta nevolja nadide, bio sam – hvala momu mršavu životnom, a još mršavijem političkom iskustvu – uvjeren da taj ugledni hrvatski politički emigrant, usprkos svojoj inteligenciji, znanju i iskustvu, uvelike pretjeruje. Barjadi su se vijali na sve strane, vjetar je znao donijeti miris pečenoga volovskog mesa, a osjećaj da se nacija pred uperenim tenkovskim cijevima JNA homogenizira, jačao je iz dana u dan. Činjenica da su se u svoja hrvatska prsa odjednom počeli busati seoski žbiri i kojekakve protuhe koje su se do jučer klanjale Beogradu i prezale Jugoslaviji, uvjerala nas je da je jugoslavenstvo napokon nepovratno lipsalo: prvi put smo doživjeli da je popularno, pa možda i probitacno biti Hrvat, i da je napokon došlo vrijeme kad hrvatska lada ne će potonuti, jer – da joj takva opasnost prijeti, već bi je ti štakori bili napustili.

Pokazalo se, nažalost, da je Korsky bio u pravu. Ustavna preamble koju smo brzopletno doživljavali kao ustupak nužan u ondašnjem trenutku, kao porez koji se mora platiti da bi se bilo prihvaćen na takozvanom Zapadu (i koji je ustupak, uostalom, iz perspektive njezina autora i zacijelo i inače glavnog ustavotvorca, Franje Tuđmana, bio zgodno sredstvo da se popravi povijest i ispiše uljepšana verzija vlastite prošlosti), doista se pretvorila u polugu kojom se Hrvatska neprekidno drži u Drugome svjetskom ratu, u instrument koji nam ne dopušta napuštanje jugoslavenskih i komunističkih okova, mentalnih i fizičkih.

Na tu se preamble ne oslanjaju samo priučeni novinari, dojučerašnji sluge jugoslavenskog režima i kakvi poluintelijenti, nego se svako malo susretne s pojmom da za njom, kao za revolverom iz korica za kojim poseže revolveraš u osrednjem vesternu, posegnu i ozbiljni ljudi, oni koji na drugome mjestu pokazuju da inače znaju misliti. Tako je ustavna preamble (p)ostala najviša vrijednost hrvatskog društva, mjerilo svih stvari i dogma nad dogmama. Nema takve ni u jednoj religiji. Sve što postoji, kao da postoji po preamble i radi preamble, i njome se mora mjeriti. Tražiti da se znanstveno preispitaju i protumače tamošnje teze, smrtni je i neoprostivi grijeh, znanstveno i političko samoubojstvo, izbor puta u društveno izopćenje: Constitutio locuta, causa finita – propisano je ustavom, pa već samim time neupitno i apsolutno vrijedi.

A kad je već tako, onda bi bilo uputno da se u ustavu propišu i razne druge korisne stvari, poput stope nezaposlenosti, tečaja kune, visine standarda, zajamčene mirovine, prihoda od turizma, uroda pšenice i drugoga bilja, svakako i rasplod stoke sitnoga i krupnoga zuba. Sve to s malo dobre volje može stati u ustav, pa čemo time biti oslobođeni svih briga i nevolja. Uostalom, u bliskome nam i bratskom susjedstvu srpski je satiričar Radoje Domanović još davno predlagao „idealni politički program“ koji u izvadcima glasi: „Čl. 1. Niko ne radi ništa. (...) Čl. 5. Mora se doneti odluka (...) i to će se smatrati kao kao naročita tačka ustava, prema kojoj: voće, korisno bilje uopšte, pšenica i svi druge usevi moraju uspevati basnoslovno dobro, i to dva puta preko godine, a ako se pokaže deficit u budžetu državnem, onda i tri, pa, razume se, po potrebi i više puta, kako to već finansiski odbor za shodno nađe. Čl. 6. Stoka, svaka moguća, bez razlike pola i uzrasta, napreduje, takođe po zakonskom naredjenju, to jest po odobrenju oba doma, veoma dobro, i množi se vrlo brzo. (...) Čl. 12. Ženske haljine, ogrlice, naravno i žiponi, kao i druge potrebe, seju se i uspevaju vrlo brzo pod svakom klimom i na svakom zemljištu, svakog meseca, u raznim bojama i po najnovijoj francuskoj modi...“

Kad smo, naime, ustavom propisali povijesne istine i zabranili znanost, zašto ne bismo i mi Hrvati ustavom propisali sve one blagodati što ih je Domanović predlagao Srbima, potom i razne druge, pa time domovinu pretvorili u Arkadiju u kojoj ne treba ni raditi ni misliti?

Tomislav JONJIĆ

IZ SADRŽAJA

MIROSLAV ŠKORO – AUTENTIČNI PREDSTAVNIK HRVATSKE DESNICE?	3
Zvonimir JONJIĆ	
POHOD NA PANTOVČAK ILI NA MARKOV TRG.....	7
Josip Ljubomir BRDAR	
NEŠTO JE TRULO U DRŽAVI HRVATSKOJ.....	9
Alfred OBRANIĆ	
O „FOJBAMA“, ILI: O BESMISLICAMA I LAŽIMA STJEPANA MESIĆA.....	14
Vlado JURCAN	
KOLONA SJEĆANJA.....	16
Tereza SALAJPAL	
OBLJETNICA HRVATSKE DRŽAVE – A GDJE SU POLITIČKI UZNICI?	18
Mr. sc. Marijan ČUVALO	
NAŠ NUTARNJI SVIJET (42.)	20
Maja RUNJE, prof.	
SAVJET LIJEČNIKA	20
Dr. med. Drina BLAŽEKOVIĆ SOJČIĆ	
SUSRETI S PROROKOM EZEKIELOM – NEKAD I SAD (VII)	22
Dr. Vjeko Božo JARAK	
VUK OD SRBIJE I PETPARAČKA NARICALJKA ZA JUGOSLAVIJOM.....	33
Tomislav JONJIĆ	
IN DIESER AUSGABE	47
IN THIS ISSUE	48

BAJKA O DIANI BUDISAVLJEVIĆ

Kako se je jasenovački mit ipak ispuhao – budući da se iz dana u dan nižu dokazi o izmišljenim žrtvama (kao da tamo stradalih nije bilo dosta i bez toga) – posljednjih godina svjedočimo pokušajima da se od Jadovna napravi novi Jasenovac. Ni to ne ide lako, jer se i tamo proizvodnja i umnažanje žrtava suočava s egzaktno utvrđenim činjenicama. Višedesetljetna operacija ipak ne miruje, pa je iz naftalina izvađena pripovijest koju ni jugoslavenske komunističke vlasti nisu smatrale vrijednom pozornosti: Diana Budisavljević.

Hrvatski je državni arhiv 2012. objavio gradivo nazvano *Dnevnikom Diane Budisavljević* (makar je sasvim jasno da nije posrijedi dnevnik nego naknadno pisani materijal), žene koja je odigrala vrlo važnu humanitarnu ulogu u zrinjavaju tzv. kozaračke djece u doba Drugoga svjetskog rata. Sad je od toga napravljen film po receptu koji je odavno poznat. Definirao ga je jedan američki filmski redatelj, riječima: „Kad ne znaš što ćeš sa scenari-



Dana Budisavljević

jem, ubij koje dijete, i odmah si kandidat za Oscara!“ Ima taj poučak raznih koro-loara. Zasad je, pak, glavno, da se ni scenaristi ni financijeri, a bogme ni hvalitelji filma, ne zamarju prigovorima koji dolaze

iz znanstvenih redova niti dvojbama koje spominje, primjerice, i oprezni i odmjereni *Glas Koncila*. Ne haju za to, nego tjeraju – *business as usual...* (C. M.)

ZRIN – JEDAN U NIZU JUGOSLAVENSKIH KOMUNISTIČKIH ZLOČINA

Oblagdanu Male Gospe u Zrinu je obilježena 76. obljetnica stravičnoga jugoslavenskoga komunističkog zločina o kojem je na stranicama ovog časopisa pisano u više navrata. U rujnu 1943. su jugoslavenske četničko-partizanske snage pobile oko trećinu žitelja toga mesta (čak 291 osobu!), spalili mjesnu crkvu i većinu kuća. Nakon rata su osloboditelji raselili preživjelo pučanstvo i zabranili mu povratak na rodna ognjišta, pokazujući tako da zločin iz rujna 1943. nije bio slučajni zločin ili ispad neodgovornih skupina. Kotarski sud u Dvoru je kratkom odlukom iz veljače 1946. legalizirao zločin, otevši Zrinjanim svu imovinu.

Trebalo je preživjeti još jednu okupaciju da bi tek 2019., skoro tri desetljeća nakon sloma komunizma i raspada Jugoslavije bila obnovljena zrinska crkva Našašća sv. Križa. Blagoslovio ju je zagrebački nadbiskup, kardinal Josip Bozanić, a slavlje u kojem je sudjelovalo nekoliko tisuća hodočasnika uveličali



Blagoslov crkve u Zrinu

su i biskupi Vlado Košić, Ivica Petanjek, Vjekoslav Huzjak, Ivan Šaško i Josip Mrzljak. U razmjerno oštro intoniranoj propovijedi kardinal Bozanić je pozvao na

znanstveno i nepristrano istraživanje svih zločina kako bi se napokon utvrdila istina koja je jedina prepostavka nacionalnog mirenja i okretanja budućnosti. (L. P.)

MIROSLAV ŠKORO – AUTENTIČNI PREDSTAVNIK HRVATSKE DESNICE?

Krajem lipnja, tamo negdje između obilježavanja dana kada su jugoslavenski komunisti, povodom Hitlerova napada na Sovjetski Savez, odlučili boriti se protiv Nezavisne Države Hrvatske, i Dana državnosti Republike Hrvatske, hrvatski je pjevač Miroslav Škoro objavio da ide u predsjedničku utrku. Škoro nije samo pjevač, nego i bivši diplomat i saborski zastupnik, poduzetnik i doktor ekonomije, koji se nuda ulasku u drugi krug predsjedničkih izbora, a glavni protukandidati su mu Zoran Milanović i Kolinda Grabar-Kitarović.

U Republici Hrvatskoj vlast proizlazi iz naroda i pripada narodu kao zajednici slobodnih i ravnopravnih državljanima. Citi-

Piše:

Zvonimir JONJIĆ

ma poruku da je on zapravo istinski HDZ-ovac, za razliku od Andreja Plenkovića i njemu sličnih koji su tobože preoteli HDZ od njegova članstva. Zato ne treba čuditi što Škoro bez zadrške priznaje da je i sam bio član HDZ-a, te je sasvim logično da napada „odnarodjene elite“, kontrolirani stranački sustav i političku trgovinu.

Iako bi se dalo toj raširenoj logici po nešto i prigovoriti, primjerice da HDZ nikad nije bio i vjerojatno nikad ne će biti ideološki homogena stranka, kao i to da je Plenković za predsjednika HDZ-a izabran

klanja sve nedemokratske i protuhrvatske elemente, bili oni prekriveni plaštom prividnoga antifašizma ili ne. Također, Škoro zagovara snažniju zaštitu Hrvata izvan Hrvatske, povezivanje s hrvatskim iseljeničtvom, čvršći stav prema migracijama i Europsku uniju kao zajednicu suverenih nacija.

Predložene ustavne promjene

Ono što za sada Škoru razlikuje od ostalih kandidata jest činjenica da je iznio konkretn program koji bi na ustavnoj razini značajno promijenio hrvatski politički sustav. On predlaže proširenje ovlasti predsjednika države koje bi uključivale pravo raspi-

sivanja referendumu bez suglasnosti premijera (uključujući i zakonodavni referendum), pravo sazivanja sjednice vlade kojom bi predsjedavao predsjednik države, pravo privremene veta (odnosno predsjednikovo pravo nepotpisivanja zakona dok o njemu ne odluci Ustavni sud), i pravo predlaganja kandidata za sudske Ustavnog suda. Uz to, već je iznio i način na koji bi predložene promjene ostvario, i nije nezamislivo da mu to pôde za rukom.

Iako je bilo analitičara koji su hvalili takav rani Škorin istup, smatrajući da će to odrediti budući tijek kampanje, tužna je istina da se (barem za sada!) o predloženim mjerama raspravlja malo ili nimalo. Doista je skandalozno koliko se hrvatske političke elite trude onemogućiti referendumsko odlučivanje naroda koji je za slobodu i demokraciju podnio i prevelike žrtve, dok su upravite elite najslabije osjetile ratna stradanja. Jednako zgražanje izazivaju i biografije pojedinih ustavnih sudaca, koji na tu visoku funkciju nisu dospjeli zahvaljujući vlastitim sposobnostima, nego zahvaljujući stranačkom kadroviranju i lošem modelu izbora sudaca Ustavnog suda.

Međutim, pravo je pitanje, nudi li Škoro korisna rješenja za navedene probleme i



Miroslav Škoro u „Bujici“

rajući tu odredbu hrvatskog Ustava, Škoro započinje svoje obraćanje javnosti, koje, osim što je tehnički vrlo dobro ostvareno, sadrži poruke koje imaju potencijala svидjeti se poprilično široku krugu birača.

Kao i svaka „desna“ alternativa vladajućoj eliti u Hrvatskoj demokratskoj zajednici, Škoro se želi nametnuti kao čovjek iz naroda, katolik i domoljub koji želi vratiti vjeru hrvatskoga naroda u vlastite snage. Dručki formulirano, želi poslati birači-

kao jedini kandidat (dakle, nikome on stranku nije oteo, nego mu je ona u najmanju ruku prepustena), strategija je Miroslava Škore i sličnih pokušaja na desnici u potpunosti legitimna i prirodna.

Ono što definitivno zaslужuje pohvalu u Škorinoj kampanji jest pozivanje na pobjedu u Domovinskom ratu kao temelj nacionalnog jedinstva i temelj moderne hrvatske države. To je jedini ispravan odgovor na nacionalne podjele, koji ot-

kako će eventualne ustavne promjene utjecati na dinamiku političko-stranačkoga života u Hrvatskoj. Za početak treba imati na umu da je sadašnje stanje svojevrsna anomalija – na općim i neposrednim izborima biramo predsjednika s malim ovlastima koje u pravilu ostaju slabo iskorištene, dok je ogromna količina vlasti i moći koncentrirana u rukama predsjednika vlade na čiji izbor i nemamo velika utjecaja (dovoljno je prisjetiti se kratkotrajnog premijera Tihomira Oreškovića).

Pravo samostalnog raspisivanja referenduma od strane predsjednika države, koji je neposredno izabran od cijelog naroda te posljedično ima najjači politički legitimitet u državi, ne bi trebalo biti neprihvatljivo na teoretskoj razini, niti nepoželjno u praksi. Ali to samo po sebi nije dovoljno, a s obzirom na brojne referendumske inicijative u Hrvatskoj, demokratski bi bilo olakšati održavanje građanskih referenduma. Upitno je koliko bi predsjednik države uopće koristio navedenu ovlast, s obzirom na činjenicu da bi svaki takav referendum bio istodobno i ispit legitimite samog predsjednika. Teško bi si predsjednik države mogao priuštiti da njegova referendumska inicijativa ne dobije podršku građana. U tom je kontekstu Škoro možda preuranjeno i lakomisleno najavio referendum o uvođenju eura, o proglašenju isključivoga gospodarskog pojasa i o promjenama izbornog sustava.

Najmanje jasan njegov prijedlog jest onaj o izboru sudaca Ustavnog suda. Nije jasno bi li, prema tom prijedlogu, sudce Ustavnog suda imenovao predsjednik države, ili bi ih on predlagao Hrvatskom saboru (a u tom slučaju nije jasno bi li predsjednik države imao isključivo pravo predlaganja kandidata). U prvom slučaju nitko ne može jamčiti kvalitetniji sastav Ustavnog suda, dok u drugom slučaju postoji mogućnost da se u Saboru uopće ne postigne dovoljna većina za izbor kandidata, odnosno postoji mogućnost da i dalje prezivi dosadašnji, trgovački, model izbora sudaca Ustavnog suda. Izneseni je



„Sude mi“ – suze u Škorinim očima

prijedlog nedorečen, ali moguća su različita rješenja, primjerice, dio kandidata mogao bi imenovati predsjednik države, dok bi se drugi dio mogao birati u Hrvatskom saboru.

Posebno je pitanje kako bi izgledalo razdoblje kohabitacije, kada bismo imali snažnog predsjednika države iz jedne političke opcije, a vladu i parlamentarnu većinu iz suprotne političke opcije. Naravno, problemu kohabitacije dalo bi se u velikoj mjeri doskočiti izjednačavanjem trajanja mandata vlade i predsjednika države. Nema zapreke da se istodobno ili u kratkom vremenskom razmaku održavaju predsjednički i parlamentarni izbori, što bi riješilo i problem uzastopnih izbornih kampanja tijekom kojih se često izbjegavaju politički teški, ali potrebni potezi. U takvom se razdoblju upravo nalazimo, budući da se od proljeća 2019. do proljeća 2021. održavaju redom izbori za Europski parlament, predsjednički izbori, zatim parlamentarni izbori i na kraju lokalni izbori.

Nije nevažno pitanje koliko bi usvajanje predloženih ustavnih promjena dugoročno utjecalo na unutarstranačke procese. Jasno je da su predsjednički kandidati velikih stranaka u prednosti u odnosu na neovisne protukandidate ili one iz manjih stranaka. Jasno je i to da će čelnici velikih stranaka u pravilu podržati kandidate koje će moći lakše kontrolirati, iako je realno očekivati da će se svaki kandidat donekle oteći kontroli kad se nađe u poziciji moći sa samostalnim ovlastima. Dakle, ubuduće bi predsjednički izbori, i predsjednici države, mogli stranačkim šefovima zadavati još

jače glavobolje, nego što je to sada slučaj. Uostalom, možda bi predsjednička funkcija postala dovoljno moćna i atraktivna da ponovno privuče i same stranačke čelnike. Svakako bi predsjednički kandidati morali biti kvalitetniji i sposobniji, jer bi snažnija uloga predsjednika značila još veću personaliziranost predsjedničkih izbora.

Dakle, ukupan doseg predloženih ustavnih izmjena teško je pojmiti, ali nije čudno da se mnogima sviđaju već na prvi pogled, naročito kad se u obzir uzme zastarjeli i omraženi sustav izbora za Hrvatski sabor, te faraonski način upravljanja mnogim političkim strankama.

Problemi u izbornoj kampanji

Unatoč razmjerno kvalitetnoj Škorinoj kampanji, postoje određeni problemi koje on ne će moći lako riješiti i koji bi ga mogli koštati drugoga kruga i predsjedničke fotelje. Čini se da će ga iz stožera aktualne predsjednice jednostavno ignorirati, stoga je izvesno da će Škoro biti prisiljen na negativnu kampanju protiv Kolinde Grabar-Kitarović, te će se izložiti optužbama da razbija hrvatsku desnicu i njezino biračko tijelo. Također, neka važna pitanja još se nisu otvorila, ali teško je očekivati da će takvima ostati u naredna tri mjeseca.

Što konkretno Škoro misli kad govori o zaštiti Hrvata izvan Hrvatske, a posebice u Bosni i Hercegovini? Jer, skoro svi na hrvatskoj političkoj sceni tobože brinu o pravima bosanskohercegovačkih Hrvata, iako zagovaraju bitno različite koncepcije te zaštite. Što konkretno misli kad govori o zaštiti državne granice i čvršćoj kontroli migracija? Što Škoro kaže o pobačaju, rodnoj ideologiji i pravima tzv. seksualnih manjina? Njegovi će odgovori na ova pitanja biti još važniji od odgovora drugih kandidata, budući da je on taj koji predlaže bitno povećanje ustavnih ovlasti predsjednika države.

Međutim, ključni je problem u predsjedničkoj utrci Miroslava Škore taj što iza sebe nema stranačku vojsku, pa je prisiljen

plesati između centra i krajne desnice da bi dobio dovoljno široku potporu, ali uz rizik da se diskreditira i kod centra i kod krajne desnice. Taj ples već dobro iskoristavaju i lijevi i pojedini desni mediji, ali veći je problem što to kod birača može ostaviti dojam neiskrenosti i nevjerodostojnosti.

Najjasnije se je problem video prilikom Škorina gostovanja kod Velimira Bujanca, kad je predsjednički kandidat ničim izazvan izjavio kako su Zagorci Hrvatima dali dva predsjednika, a zatim nastavio s iznošenjem netočne i bitno pojednostavljenje verzije povijesti Drugoga svjetskog rata u Hrvatskoj. Za Miroslava Škoru „nema uopće zbora“ što se događalo od 1941. do 1945., kao ni što se događalo nakon završetka rata. Ukratko, prema toj verziji, Josip Broz je do 1945. godine

munizmom i jugoslavenstvom, stoga nije opravdano raditi takvu distinkciju između komunizma i antifašizma, na tom području i u tom razdoblju.

Pozitivne poruke da svaka žrtva zaslužuje počast, da kao hrvatski predsjednik želi ići i na Bleiburg i u Jasenovac, da Hrvatima ne trebaju podjele te da treba objektivno i znanstveno otkrivati istinu o zločinima i žrtvama Drugoga svjetskog rata kako nam se ne bi pripisivali nedokazani zločini, ipak nisu bile dovoljne da zatome razočaranje ranijim Škorinim izjavama. Jer, iako povijest treba prepustiti objektivnom znanstvenom istraživanju, svi mi imamo pravo na povjesno pamćenje, kao što svi imamo vlastitu obiteljsku povijest. To je ljudska dimenzija koju se ne smije previdjeti, ona prirodno proizlazi

su hipotetska naklapanja o zabrani SDSS-a (koji je već dugi niz godina na vlasti ili pri vlasti u Republici Hrvatskoj!) pretjerana i nepotrebna, posebice u situaciji kada kandidatu neskloni mediji jedva čekaju materijal kojim bi ga napali.

Od svih sukobljenih ideologija i državno-nacionalnih koncepcija iz vremena Drugoga svjetskog rata, bila je vrijedna jedino ideja neovisne hrvatske države, zato jedino ona danas živi. Josip Broz i jugoslavenski se komunisti za nju nisu borili. Tako je trebao odgovoriti Škoro, to trebaju razumjeti Hrvati, jer to je put prema konačnom prevladavanju nacionalnih podjela i trauma, i put prema prihvatanju Domovinskog rata kao jedinog temelja moderne hrvatske države.

Autentični predstavnik hrvatske desnice?

S jedne strane Miroslavu Škori dolaze pohvale, od ljudi koji u njemu vide hrvatskog domoljuba i katolika, od onih koji vjeruju da će jačanje predsjedničkih ovlasti barem donekle raščistiti našu korumpiranu parlamentarnu močvaru. S druge strane stižu kritike, od ljudi koji u Škorinim izjavama i prijedlozima vide populizam, navodne lobije i skrivene savjetnike, povratak autoritarne vlasti i nastavak tobožnje „fašizacije“ društva (ne treba objašnjavati koliko je dirljivo što takve kritike nerijetko dolaze od kumrovečkih hodočasnika).

Nekim je analitičarima teoretski neprihvatljivo da postoji „korektivna vlast“ koja bi ispravljala pogreške vlaste, jer je, eto, vlasta formirana na temelju demokratskih izbora kako bi provodila vlastitu politiku i trebala bi biti u mogućnosti činiti to bez ometanja. Odgovor je jednostavan, osnaženje predsjedničkih ovlasti ne bi trebalo ni predstavljati niti razumjeti u „korektivnom“ smislu. Jednostavno se radi o podjeli ovlasti između institucija izvršne vlasti, a spomenute analitičare treba upoznati s francuskim ustavom i pravim polupredsjedničkim sustavom koji je opravdan tezom o državnom poglavaru kao narodnom ili demokratskom arbitru koji posreduje između vlaste i naroda, odnosno između zakonodavne i izvršne vlasti, i koji je jamac nacionalnih interesa i državnoga kontinuiteta.



Predsjednički kandidat na HTV-u

vođa antifašističkog pokreta pod čijom krinkom komunisti nakon rata čine brojne strašne zločine.

Ne treba objašnjavati zašto su mnogi potencijalni Škorini birači ostali krajne razočarani ovakvim odgovorom. Uvreda je to svim nevinim žrtvama Titovih partizana koji su stradali prije završetka rata, a njih nije bilo malo (u suprotnome ne bi stotine tisuća Hrvata u svibnju 1945. pokušale pobjeći od njihova tzv. oslobođenja). Donekle se radi i o uvredi zdravom razumu, jer je općepoznato kako je antifašistički pokret u Hrvatskoj vođen željenzom rukom jugoslavenskih komunista, i od početka do kraja rata bio je prožet ko-

iz slobode misli i slobode govora, stoga je sasvim logično da društvene rasprave o Drugome svjetskom ratu postoje u mnogim državama diljem svijeta.

Nastavak intervjuja u „Bujici“ obilježila je Škorina kritika Milorada Pupovca, odnosno njegovih političkih izleta u susjednu Republiku Srbiju, i ulazak na sklizak teren zabrane određenih političkih stranaka. Teško je reći je li ovo pitanje bilo popravni ispit nakon ranije opisanog razočaranja, ali jasno je da su mu te izjave zamjerili lijevi mediji koji mu mogu nanijeti štetu kod dijela potencijalnih birača. Milorada Pupovca i njemu slične može se i treba kritizirati na različite načine, pritom

Određeni se teoretičari protive jačanju predsjedničke funkcije jer predsjednik države nije nikome politički odgovoran, za razliku od vlade koja odgovara parlamentu. U neku je ruku to valjan argument, ali njegova važnost opada kada se sagleda parlamentarna praksa – zahvaljujući stranačkoj stezi i trgovačkim koalicijama, vlada u stvarnosti ne odgovara parlamentu, nego parlament služi vlasti kao formalno i proceduralno tijelo koje potvrđuje vladinu politiku (uz malo mrmljanja iz oporbenih redova).

Dijelu su hrvatskih birača simpatični elementi polupredsjedničkog sustava vlasti i zato što ih oni podsjećaju na prvoga hrvatskog predsjednika. Naravno, suprotnome dijelu političkog spektra upravo to smeta, pa tvrde da su takve ustavne promjene put u autokraciju i tiraniju. Taj je stav teško braniti, budući da se danas nalazimo u potpuno drugaćijim društvenopolitičkim okolnostima. Oružana borba za hrvatsku neovisnost davno je završila, tranzicija iz socijalizma u društvo slobodnog tržišta utemeljenoga na privatnom vlasništvu također je završena (ili je barem pri kraju), predsjednik države više nije član političke stranke kako je to nekad bio, a čak su se i preferencije birača bitno izmijenile, kao i struktura hrvatskog parlamenta. Doista, teško će nas tzv. ljevice uvjeriti da se vraćamo na model vladavine dr. Franje Tuđmana.

U svakom je slučaju Škorina kandidatura dobrodošla, izbor između više kandidata pripada normalnom demokratskom okruženju, kao i rasprava o ustavnom uređenju političkog sustava u koji sve manje hrvatskih građana vjeruje. Također, pozitivna je priča da se može bez velikih stranaka, pa i protiv njih, govoriti o mogućnosti ulaska u drugi krug predsjedničkih izbora. Zaključno, treba imati na umu da se demokratski izbor nikad ne odvija u idealnim odnosno utopijskim okvirima, nema savršenoga kandidata niti savršenoga političkog sustava, a pri izboru nam nekakvu utjehu nude pokazatelji prema kojima su slabe ili nikakve šanse onih predsjedničkih kandidata koji obezvrijedu obrambeni i oslobodilački Domovinski rat kao temelj hrvatske državnosti, koji produbljuju nacionalne podjele, a opasnost vide u komemoracijama za nevine žrtve totalitarnih ideologija.

ŠUICA NA KROVU EUROPE

Tko ne bi vrisnuo od sreće: Dubravka Šuica, skromna, siromašna i samozatajna zastupnica Hrvatske demokratske zajednice, gospođa koja je kao dubrovačka gradonačelnica otezala s davanjem potpore podizanju spomen-ploče Stjepanu Wollitzu, ne toliko da ne naljuti potomke onih koji su ga ubili na pravdi Boga, koliko zbog toga što je bila zabavljena proučavanjem građevinskih propisa i uskladijanjem svojih graditeljskih ambicija i prohtjeva s njima, postaje, eto, važna članica po-

skoj, opet smo kao narod postigli veliki zgoditak, i opet smo sve to mogli svezati mačku o rep. Baš kao onda kad smo postali predsjedateljem Vijeća sigurnosti OUN-a: komu je do zabave, neka pročita učene i mudre komentare kojima su se razmetali naša politička elita i poslušni joj tzv. neovisni tisak.

Jednako smo se prsili kad je nedavno Marija Pejčinović Burić dobila visoku dužnost u Vijeću Europe: osim onih legendarnih anegdota o „gvožđu koje



Dubravka Šuica

najvažnijeg tijela Europske unije. Veliki je to uspjeh hrvatske države, tumači nam predsjednik vlade, i jamstvo da će Hrvatska u bliskoj budućnosti ostvariti svoje najvažnije ciljeve.

Ne zna čovjek čega bi se više bojao: takvih uspjeha ili uvjerenja da su posrijedi uspjesi. Slične smo samohvale, naime, mogli slušati od vodstva Socijaldemokratske partije onda kad je Neven Mimica, istaknuti član te partije, zasjeo na sličnu dužnost, da potom potone u sivilo, i da ni hrvatski građani ni hrvatska država od toga silnog uspjeha ne dobije ni mrvice. Posve nalične samohvale čuli smo i onda kad je Ivan Šimonović postao jednom od pomoćnika glavnoga tajnika Organizacije ujedinjenih naroda: opet je to bilo veliko priznanje Hrvat-

se kuje dok je vruće“, može li, naime, itko identificirati jednu jedinu zgodu u kojoj je ta gospođa pokazala da je bila hrvatska ministrica vanjskih poslova, da je tu dužnost zasluženo dobila i da je svoj posao uredno obavila? Ili će se ta raščlamba ipak svesti na ono da je Marija Pejčinović Burić dobila visoku činovničku poziciju, ali je usprkos tome ispod hrvatskih zvijezda prošla mala, posve nezapažena? Tako će, nema dvojbe, biti i sada s Dubravkom Šuicom: i sad će se pokazati da ta otuđena i samodostatna birokratska kvazielita postoji radi sebe, radi vlastitog prestiža i vlastitih novčanika, a da je narodu koji ju je – tobože – izabralo i tamo poslao, jednako loše kao da ih nema. Bože daj, da se prevarimo, ali – kad je Bruxelles posrijedi, uvijek su Cigani oko kuće... (R. P.)

IZ HADEZEOVSKE PERSPEKTIVE POHOD NA PANTOVČAK ILI NA MARKOV TRG

Kao uvod tekstu, evo sadržaja jedne kratke životne priče. Akteri su jedna prosječna hrvatska obitelj, tj. otac, majka, sin i kći. Problem je aktualna sinovljeva budućnost, tj. činjenica da je mladić nezaposlen, a temu njegove nezaposlenosti potaknula je upravo pristigla obavijest o odbijanju njegove molbe za radno mjesto noćnog čuvara. Odbijenica je obrazložena time da nije uspješno riješio zadani tekst. Valja spomenuti da dotični momak nije posjedovao neko stručno obrazovanje, jer mu škola nije išla "od ruke". Naviknut neradu i roditeljskoj zaštiti, nije htio ni put Irske ili Njemačke, jer je znao da se tamo mora raditi.

Roditelji zdvojni. Što s njim? Onda je ocu "sinulo". Upisati ćemo ga u "Živi zid" "Radničku frontu", "Pametno", SDP, "Most" ili bilo gdje. To je šansa za karijeru. Upišeš se i to je sve. Nema testiranja, nema zafrkancije. Jedini je uvjet da budeš lojalan. Zabrinuta majka pita oca, zašto mu preporučuje samo oporbene stranke? Otac tumači: Zato, što te stranke imaju revolucionarni gard, stalno su u napadu. Nisu opterećeni programom gospodarskog rasta zemlje, njihov program je rušenje postojeće vlasti.

Program je prvenstveno udariti po korupciji, pljački, nesposobnosti vlasti, nacionalizmu, šovinizmu, ksenofobiji, *ustašluku*, diskriminaciji klerikalizmu odnosno crkvi. I nastavlja: Mali se baš uklapa u taj okvir. Ne voli raditi ali zna lјatiti. Pa zaključuje: Vidi, koliki su se probisvijeti snašli u politici. Ništa ne rade a lijepo žive.

Ovaj kratki uvod nije vjerodostojna činjenica, nego tek pričica koja se koristi kao rugalica ili moguća ili vjerojatnija metafora aktualnog

Piše:

Josip Ljubomir BRDAR

političkog stanja u zemlji. Ukratko, priča je refleks političke stvarnosti, jer se nameće pitanje, zašto je takva navala na visoke dužnosničke funkcije? Odgovor je jednostavan: dovoljna je ustavna odredba prema kojoj svaka punoljetna osoba ima pravo birati i biti birana. Drugi uvjeti ne postoje osim nekih zapreka u smislu kaznenog progona, presuda i sl. Inače kandidat ne mora predočiti javnosti nikakav dokaz o svojoj školskoj naobrazbi, sposobnosti, iskustvu iz prethodnog života, moralu, ugledu u društvu itd.

U demokratskom su svijetu navedena pravila za izbor kandidata za visoke funkcije ista kao i kod nas, s tom razlikom što se potencijalni kandidati filtriraju kroz javne filtre koji ne propuštaju mediokrite ili, ne daj Bože, društveni talog. U to birano društvo prolazi samo elita. U izgrađenom demokratskom sustavu u natječaju za predsjednika države ni u ludilu ne mogu proći likovi iz područja subkulture, kao primjerice mogući hrvatski kandidati

Vilibor Sinčić, ili njegovi reciklati kao što su Ivan Pernar ili Branimir Bunjac.

U poplavi kandidata za funkciju predsjednika države zapažam stanovitu mladu i potpuno nepoznatu osobu iz tzv. Radničke fronte, koja od kvalifikacija za tu funkciju nudi svoj – zdravstveni karton. Ona je jedan od niza anonimusa koji pucaju na Pantovčak s istim kvalifikacijama.

Doduše, javnosti se nude kandidati koji su neutemeljeno atribuirani "kaptalcima". Jedan s ljevice u liku Zorana Milanovića, a drugi je lider neke fluidne desnice koji se zove Miroslav Škoro. Što reći? O Milanoviću se sve zna. Pa, ako se sve zna, a zna se, pitanje je zašto se uopće kandidira? Njegovi izgledi za uspjeh teoretski postoje jedino u mogućem sažaljenju ljudi koji suosjećaju s nezaposlenim čovjekom. Što se tiče Škore, stječe se dojam da je u igru za funkciju predsjednika države nagovoren kako bi eventualno razjedinio hrvatsku desnicu. Kao osobu, prati ga trag kvalitetnog i časnog čovjeka koji je, međutim, potpuno neupućen u politiku. Zato bih preporučio da popularnost gradi pjevajući na inauguraciji Kolinde Grabar Kitarović.



Predsjednica Republike Kolinda Grabar Kitarović (foto: Jutarnji list)



S predsjednikom Srbije Aleksandrom Vučićem

Bilo bi gubljenje vremena nabrajati po-
hod anonimusa koji se najavljuju kao kandidati za predsjedničku fotelju. Uočljivo je da te likove sustavno promiču i afirmiraju lijevi mediji. Nije teško zaključiti da oni ne kane podržavati najboljeg kandidata. Njihova je težnja razbijanje biračkog tijela, kako bi na taj način eliminirali jedinoga kvalificiranog i ozbiljnog kandidata, a to je aktualna predsjednica Kolinda Grabar Kitarović.

On im je trn u oku, jer utjelovljuje u svojoj osobi sve one vrijednosti koje se mogu sažeti u jednu rečenicu: Jedina domovina Hrvatska. Ona je njima nepremostiva prepreka u njihovoj sanjanoj obnovi neke nove Jugoslavije.

Zato se na njezin račun laže, zato se aktualnu predsjednicu sotonizira. U tom projektu posebno se ističe Branimir Pofuk, kolumnist *Večernjeg lista* koji se odvažio optužiti predsjednicu čak i za huligansko premlaćivanje Srba iz okolice Knina. Njenu "opakost" Pofuk je prepoznao u njenoj "ogradi" od dodjele nagrade "Vladimir Nazor" glumcu Radi Šerbedžiji za životno djelo.

Prema Pofuku, predsjednica je valjda trebala u intervjuu *Hrvatskom tjedniku* iskazati divljenje Šerbedžiji što je početkom 1990-ih napustio Hrvatsku i hrvatsko glumište te se trajno preselio u Beograd. Ona taj Šerbedžijin transfer nije prepoznaла kao domoljubni čin, što je Pofuka razbjesnilo. No, onog tko malo prati medije, Pofukov napad na predsjednicu ne čudi, jer je Pofuk javni apologet Beograda, Ivana Tasovca kao srpske kulturne ikone, još poznatijeg kao Vučićeva četničkog šegrta. Treba priznati još i to da Pofuk ipak nje-
guje osjećaj ravnoteže, pa u mjeri u kojoj divinizira srpsku kulturu Ivana Tasovca, u istoj mjeri sotonizira hrvatsku kulturu i katoličku crkvu.

Završio bih s Pofukom, jer on nije jedini koji zagađuje hrvatski medijski prostor, on je tek kamenić u mozaiku lijeve hrvatske falange.

Nakon predsjedničke kampanje, sljedeće godine slijedi stampedo aspiranata na državne funkcije. Dolaze parlamentarni izbori koji su idealna prigoda za tzv. uhljebljenja. Kandidati koji će jurišati na izborne liste imaju konformnu situaciju, jer kriteriji za liste ne postoje. Ne moraš

biti ni školovan, ni stručan, ni moralan, pa ni zgodan. Važno je jedino da se utrpasi na listu ili se proglaši neovisnim.

Paralelno s kvalificiranjem, odnosno isticanjem lista i pojedinaca započet će medijski stampedo, gdje se u pravilu ne poštuje korektnost i objektivnost, nego baš suprotno stvara se medijska kaljuža u kojoj se ne vidi razlika kvalitete od ne-kvalitete.

S obzirom na situaciju u medijskom prostoru gdje caruje crna boja, vrlo je upitan apel HND-a da se posebno zaštiti novinarska profesija. Zašto? Možda zato što je neosporno da medijskoj prljavštini lavovski dio dolazi upravo iz medija. U smislu etičnosti, kakva je razlika između novinara i niza drugih profesija? Zna se da stvarnost oblikuju činjenice a ne lažne interpretacije. Jedini je uvjet da činjenice budu istinite. U smislu naše urođene potrebe da nam bude bolje, uvjet je da državu vode najbolji i najspasobniji ljudi. Jesmo li stvarno sposobni za takav izbor? Potreban je oprez, jer čestite ljudi i plemenite namjere sustavno ruše obmanjivači i lažni proroci.

NEŠTO JE TRULO U DRŽAVI HRVATSKOJ

Gotovo da nema medija koji se proteklih dana nije bavio huliganskim ispadom u Uzdolu kod Knina. Također sam primijetio kako skoro svi opisuju taj događaj kao sramotan zločin iz mržnje. Priliku je iskoristio notorni Milorad Pupovac za argumentaciju svoje priče o ustašizaciji Hrvatske koja je dosegla točku neizdrživosti, pa ju kao takvu mora prijaviti međunarodnim institucijama.

Poučen primjerima iz bliže i dalje povijesti vjerujem da će uskoro pristizati opomene iz tzv. demokratskog svijeta. Čeka se samo da svoju ocjenu događaja objavi veliki patrijarh Irinej, a Hrvatska će se po običaju braniti kao da se doista radi o učinjenom zločinu biblijskih razmjera. Da nije problem lansirati bilo kakvu potvoru protiv Hrvatske jamče novinarska pera u najpoznatijim svjetskim listovima, koji pišu o događajima s prostora bivše im Jugoslavije, kao npr. *DW-Deutsche Welle* – Jovan Vukosavljević, Srećko Matić, *FAZ* – Stevo Krivokuća, *Die Welt* – Krsto Lazarević, Frankfurter Rundschau – Danijel Majić, *Standard* – Olivera Stajić, *Le Monde* – Nikola Vučkobratović, *Liberation* – Sandi Blagović, *The Guardian* – Aleksandar Holiga, *Switzerland News* – Željko Peratović, *Associated Press* – Dušan Stojanović, *El País* – Svetlana Milosavljević, *BBC* – Srboljub Životinjović, *CNN* – Petar Štefanić, *Politika* – Vojislav Mazocco, *The New York Times* – Dejan Jović, *TV France* – Ivo Goldstein, *The Washington Post* – Žarko Puhovski, *Corriere della Sera* – Slavenka Drakulić itd.

No podsjetimo se davne 1941., godine kad je tek proglašena Nezavisna Država Hrvatska optužena za genocid samo zato jer se Srbi nisu mogli pomiriti s nestan-

Piše:

Alfred OBRANIĆ

kom Jugoslavije (Velike Srbije) te istodobnim nastankom hrvatske države. Jugoslavenska vojska u otadžbini (de facto četnički pokret Draže Mihajlovića) kao i vlada u Londonu provode u djelu dokument „Homogena Srbija“, a Srpska pravoslavna crkva „Valerijanov memorandum“.

izmišljotina navodim neke s originalnim tekstom.

Kotar Bihać: „...istrijeblijen do posljednjeg Srbina. Svi su poubijani, internirani, raseljeni i u zbjegovima“; kotar Bosanska Krupa: „U čitavoj Krupi preostalo je samo nekoliko odraslih Srba muškaraca, koji su prebjegli u Beograd i prenijeli ove podatke. Ubijanje Srba u masama izvršili su hrvatske ustaše udruženi s domaćim muslimanima. Ljudi nisu ubijani puškama, nego noževima, sjekirama, kosama i vilama. Računa se da broj poubijanih Srba u ovom kotaru dostiže 5.000 duša“; kotar Glina: „Računa se da u tome kotaru nema ni jednoga jedinog Srbina, jer su svi koji nisu uspjeli pobjeći pogibjeni“; Dvor na Uni: „I u ovom kotaru izgleda da je srpski živalj, ukoliko nije izbjegao, istrijeblijen, a broj žrtava prelazi preko 1.000“; Donji Lapac: „Postoje sela koja su potpuno uništena i Srbi istrijebjeni. Sela Srb i Suvača bili su objekti progona hrvatskih ustaša i hrvatske vojske. Na dan 2. srpnja samo u ova dva sela ubijeno je oko 3.000 duša, pa ima sigurnosti da su Srbi ovde uistinu istrijebjeni, jer su svi poubijani ako nisu u zbjegu“; kotar Gospić: „U samom mjestu kao i u svim selima pobile su hrvatske ustaške vlasti gotovo sve Srbe“; kotar Korenica: „I ovo

ličko mjesto, gotovo s cijelom okolinom, istrijebljeno je od Srba“; kotar Ljubinje: „U kotaru Ljubinje poubijano je oko 2.500 Srba, tako da u cijelom kotaru nije ostao niti jedan jedini Srbin“; kotar Imotski: „U ovom graničnom dalmatinskom kotaru koji je od prije čuven po svojoj zvierskoj mržnji prema Srbima poubijani su svi Srbi muškarci do jednoga, tako da uistinu, nema ni jednu mušku glavu, ostale su samo bezglave obitelji: žene i djeca.“

**ODMETNIČKA
ZVJEZRTVA I
PUSTOŠENJA
U
NEZAVISNOJ DRŽAVI HRVATSKOJ**

U PRVIM MJESECIМА ŽIVOTA
HRVATSKE NARODNE DRŽAVE

OBRAĐENO I IZDANO PO HALOGU MINISTARSTVA VANJSKIH POSLOVA

Oba dokumenta polaze od izmišljotine kako su Hrvati već u Prvome svjetskom ratu kao i u prvim danima NDH planski nastojali istrijebiti Srbe.

Uz optužbe za genocid tvrdilo se kako su ustaše u prva dva mjeseca postojanja NDH ubili 100.000 Srba, da bi dva mjeseca kasnije u kolovozu objavili 180.000 žrtava, a u rujnu ih je već 350.000. Te velike brojke prati opis stradanja Srba u 49 kotara tadašnje NDH, pa radi apsurdnih

Slične izmišljotine i nevjerljivne konstrukcije upotrijebljene su kako bi se opravdala pobuna protiv novostvorene države, dok činjenice govore da je stvarno stanje bilo sasvim suprotno na svim mjestima Nezavisne države Hrvatske. Tako Philip Cohen navodi da je tijekom travnja 1941. srpska strana na hrvatskim prostorima počinila 11 neizazvanih zločina većih razmjera u kojima je stradalo čak 246 hrvatskih civila. Slični podatci odnose se na bjelovarski kotar, gdje su četnici i druge srpske skupine u razdoblju od 6. do 25. travnja 1941. pobili čak 99 Hrvata, među kojima 19 žena i 17 djece.

Prema istraživanju Ivana Gabelice, prije prve srpske žrtve u NDH ubijeno je 313 Hrvata. Istočna Hercegovina je reprezentativni primjer, otkud je pokrenuta spirala zločina tijekom čitava rata na prostoru NDH. Dok su prema srpskoj propagandi i jugoslavenskoj historiografiji od prvih dana uspostave NDH stradavali nedužni srpski civili, prema utvrđenim činjenicama Srbi su počinili prva brutalna nasilja i zločine u Mostaru i okolicu, Čapljini i drugim naseljima u dolini Neretve. Četnici u prisnoj suradnji s Talijanima istrijebili su Hrvate iz istočne Hercegovine već u prvoj godini postojanja NDH.

Živi svjedok tih zlodjela je autor mnogih tekstova u našem časopisu dr. Vjeko Božo Jarak, čija obitelj je živjela na prostoru između Stolca i Čapljine. Otac i glava obitelji Filip Jarak, austro-ugarski časnik, zarobljen je tijekom borbi u Prvom svjetskom ratu, nakon čega je proveo pet godina u sibirskim logorima na rijeci Irtilj. Jednog je dana pobjegao i, noću pješačeći, a danju skrivači se, stigao u svoju Hercegovinu. Do početka Drugoga svjetskog rata stasala je obitelj, kada je obrazovani časnik, s ratnim i logoraškim iskustvom zaključio da Hrvatima prijeti životna opasnost od četnika i Talijana koji su tada suvereno vladali istočnom Hercegovinom. Naš Vjeko imao je tada deset godina i dobro se sjeća, kako je njegov razboriti otac u zadnji čas poveo čitavu obitelj (ženu i

četiri sina) najprije u Mostar i onda u Sarajevo, govoreći ponosno – ja sam spasio svoju djecu.

Kakvi su bili dosezi spomenutih srpskih izmišljotina moglo se zaključiti već u ono ratno vrijeme. Izbjeglička vlada i atlantski saveznici prihvatali su optužbe na račun Hrvata već radi toga jer je NDH bila njemački saveznik, ali „Valerijanov memorandum“ predan je i njemačkim vlastima u Beogradu, koji su također „progutali udicu“, pa je uskoro uslijedila lekcija prema ustaškoj vlasti u Zagrebu. To me podsjeća na pisma SPC papi Franji u vezi kanonizacije blaženoga Alojzija Stepinca – i papa je progutao.

nja u obližnjem selu Brotnju bacili u jamu 38 Hrvata, prezimenom Ivezici. Najmlađi Jakov imao je 2, a najstariji Luka 82 godine. Dio Srba nosio je četnička obilježja (kokarde), a dio partizanska obilježja (crvena petokraka). Ustanici su Boričevljima poslali poruku da će svi završiti kao Hrvati Ivezici iz obližnjeg Brotnja, ako ne napustite mjesto. Zbog prijetnje koja nije bila prazna, boričevački župnik Vladimir Stuparić je u noći između 1. i 2. kolovoza 1941. godine uz pratnju oružnika poveo narod prema Bosni. Već 2. kolovoza srpski pobunjenici ušli su u Boričevac, spalili sve kuće i katoličku crkvu, te pobili sve Hrvate koji su ostali u selu – 11 staraca, te 44 žene i djece. Na takav način su pobijeni



Ivo Sanader i HDZ proizveli su Pupovca u nezabilazan čimbenik hrvatske politike

Dok pišem ovaj tekst bio je na HRT-u prijenos sv. Mise iz obnovljene crkve u Boričevcu, tek jedne od stotina hrvatskih crkava koje je srušila zajednička mržnja kokarde i petokrake dva puta u 20. stoljeću. Sjetimo se najprije kako je to bilo 1941. kada je Boričevac s okolnim selima brojio 2.000 stanovnika pretežito Hrvata. No, da ja ne prepričavam, pogledajmo što o tome zna Wikipedia:

„Po uspostavi NDH, Srbi iz Lapačkog kraja su se digli na ustanak, te su 27.srp-

svi Hrvati u okolini Brotinja, Poljica, Mišljenovca, D. i G. Lapca. Srpski ustanici će 6. rujna iz zbjegu u opkoljenom Kulen Vakufu zarobiti i pobiti oko 2.500 civila, pretežno muslimana, ali i mnogo Hrvata iz Boričevca koji su se ondje bili sklonili.

Ime sela Boričevca praktično je nestalo sa zemljovidu, a preživjeli Boričevljani izbjegli su u bjelovarski kraj. Poslije Drugoga svjetskog rata, Hrvatima nije bio dopušten povratak u razoren Boričevac, a samo mjesto je izbrisano iz popisa na-



Andrej Plenković: S manjinama jučer, danas i sutra!

selja SR Hrvatske. Boričevljanim nisu vraćene ni te ruševine, niti zemljische čestice gdje su nekad bile njihove kuće, a na povratak imovine čekaju još i danas 28 godina od osamostaljenja Republike Hrvatske. Boričevac je bio jedan od niza licih i krvavskih katoličkih župa koje su u Drugome svjetskom ratu i još više poslijera rata jugokomunisti i velikosrbi ubijanjem uništili, a zločine i postojanje Hrvata zatajili, te stvorili privid kod neupućenih, da tamo Hrvata nikada nije ni bilo.“

Ovo što se dogodilo Boričevcu, zbilo se više-manje u svim dijelovima naše domovine gdje su u blizini živjeli Srbi, i to je nepobitna istina. Ustanici u prvoj godini rata nisu ubili ni jednog Nijemca ili Talijana, ali su pobili tisuće hrvatskih civila i oružnika. Četnici iz razloga jer nisu mogli smisliti samostalnu Hrvatsku, a komunisti jer su se u ratnom metežu nastojali dокопati vlasti. Sjedinjeni, nakon rata proglašili su mjesta svojih prvih zločina kao početak ustanka protiv okupatora i na toj zločinačkoj laži 45 godina održavali proslave.

Da se je ta lažna i za hrvatski narod uvredljiva predstava ugasila s nestankom Jugoslavije, sigurno to ne bi bila tema ovoga članka. Ali deset godina nakon pobjedičke Oluje Sanaderu je za ostvarenje nekih njegovih sebičnih planova trebao Pupovac, i krenula je obnova četničkog spomenika u Srbu. To je početak proslavljanja četničkih i partizanskih zločina počinjenih u ljetu 1941. godine na području Like i zapadne Bosne.

Da se razumijemo, svi koji su se u proteklih deset godina okupljali oko spomenika u Srbu, itekako dobro znaju da su na tom prostoru 1941. počinjeni grozni zločini nad Hrvatima, osobito to znaju Pupovac, Sanader, Mesić, Josipović i ostala četničko-komunistička klatež. Pošto prisiljavaju čitavo stanovništvo Republike Hrvatske da još i danas u 21. stoljeću sluša laži i odaje počast zločincima, treba reći Pupovcu i svakome tko se zaustavi kod lažnog spomenika, *Srbi i komunisti dosta je vaših laži!*

Iz dana u dan privikava se čitava nacija na Pupovčeve prohtjeve koji me podsjećaju na Raškovićeve početkom devedesetih godina. A znamo kamo to vodi, zar u još jedan Balkanski rat? Na našim prostorima takvi su pokrenuli Prvi i Drugi svjetski rat, i za našeg vremena Domovinski rat.

Ne mogu više gledati ni slušati kako se Plenković svakoga dana pati ugadajući Pupovcu kao razmaženom derištu koje neprekidno ima sve veće prohtjeve. A tko je Pupovac i kojem jatu pripada, bjelodano je pokazao čitavoj javnosti na Dan pobjede i domovinske zahvalnosti, kada je u društvu svojih istomišljenika i svojih najbližih na Fruškoj gori proslavljao odnosno obilježavao završetak pobjedonske akcije Oluje.

I ja sam jedan od mnogih koji kritiziraju postojeće stanje, međutim treba ponuditi rješenje. Mislim da je dobar put u prihvatanju preporuke Venecijanske komisije koja glasi: „Zemlje članice EU imaju

riješeno pitanje zaštite nacionalnih manjina i njihova prisutnost u parlamentima je potpuno nepotrebna i kontraproduktivna.“ Venecijanska komisija je savjetodavno tijelo Vijeća Europe, a bavi se ustavnim pitanjima, izbornim pitanjima i općenito djelovanjem demokratskih ustanova. Čine ju 47 članica Vijeća Europe i 12 zemalja s drugih kontinenata. Za nas je ovo idealni trenutak, s obzirom na to da je Marija Pejčinović Burić glavna tajnica Vijeća Europe, a Dubravka Šuica potpredsjednica Europske komisije za demokraciju i demografiju, pa ako premijer Plenković doista želi ispraviti anomaliju i europski presedan vezan na manjine, evo mu prilike, budući da će zasigurno imati i potporu iz Bruxellesa.

Da stanje u Hrvatskoj odstupa od uobičajenog u drugim državama najbolje ilustrira tablica koja slijedi:

DRŽAVA	% MANJINA	MJESTA U PARLAMENTU
Latvija	38,9	0
Luxemburg	36,9	0
Češka	35,5	0
Estonija	31,3	0
Bugarska	23,1	0
Nizozemska	19,3	0
Slovačka	19,3	0
Slovenija	16,9	2
Rumunjska	16,6	0
Litva	15,9	0
Belgija	11,0	1
Danska	10,4	4
Hrvatska	9,6	8
Austrija	8,9	0
Mađarska	7,7	0
Finska	6,6	0
Italija	6,0	0
Cipar	5,0	0
Malta	4,8	0
Poljska	3,1	0

Nakon pregleda ovih podataka, a znaјući da se u našem slučaju radi o ucjeni i korupciji u politici, za komentar ču se poslužiti riječima Williama Shakespearea: „Nešto je trulo u državi Hrvatskoj!“

LOZICU IVU, JAGNJEŠCE BOŽJE, STRIJELJALI STE...

Onaj tko misli da je talijanski imperializam buknuo tek s fašizmom, jednako je u krivu kao onaj tko misli da je on prestao slomom te ideologije i Mussolinijevom smrću. Nedavni incidenti s tadašnjim predsjednikom Europskog parlamenta Antoniom Tajanijem i s D'Annunzijevim spomenikom u Trstu kao i riječka provokacija s talijanskim zaставama samo pokazuju koliko je žilav i lukav neprijatelj koji nam prijeti.

Jer, kako je koncem studenoga 1941. iz Rima ministru vanjskih poslova javljaо

tadašnji hrvatski poslanik Stjepo Perić: „Sjećam se dobro Trumbićevih izlaganja, koji se uprkos svom rodoljubljiju i velikom iskustvu i dalje mnogo varao u pogledu pravih namjera Talijana. On je meni dosta često govorio da Talijani [1915.-1920.] ne bi nikad od nas bili tražili ništa da je to bila Hrvatska, dok su se vis a vis Jugoslavije morali onako držati. Trumbić je žalio da je do tog saznanja došao, kad je već bilo kasno i kad se nije dalo više ništa popraviti. Međutim lagali su kao uvijek. Što bi se Trumbić tek danas razočarao u pogledu talijanske perfidnosti da ih vidi

sada kako kao gladni vuci razdiru iznutra i izvana naše narodno tijelo. U šteti koju nam nanose teško da ih je itko ikada premašio, a u pogledu perfidije sigurno nitko.“

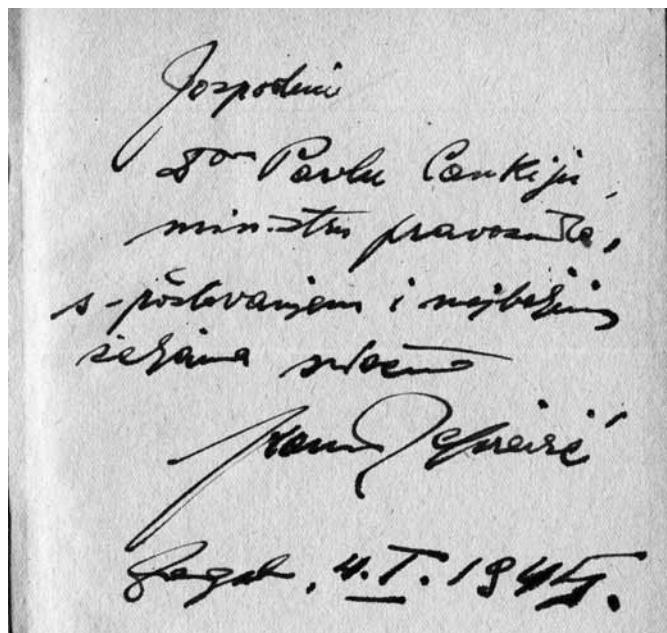
Sjećajući se tih dana i imajući na umu tadašnje opomene, objavljujemo stihove Frana Alfirevića (Zadar, 1903. – Zagreb, 1956.), prilažeći im usput kao ilustraciju i posvetu kojom je pjesnik jednu svoju zbirku početkom 1945. darovao tadašnjemu ministru pravosuđa Pavlu Cankiju. (Prir. T.)



Pjesnički talijanski, ja ti velim

Prijane, nekada bliz mi,
prestani obmane vesti,
Sada kad ste opustošili naša polja,
kud blude izgubljene koze,
pored zapuštene loze,
kad posjekli ste prastara nam stabla,
da ogrijete lutalačke kosti,
i pošto spaliste tisuće kuća siromaha,
ribara, ratara i mornara,
u svemir puštate vapaj za milosti
s krajnjim naponom daha,
zaboravljajući da je i Dalmacija zemlja vrlo stara.
I mi imamo svoje grobove i drage mrtve,
ne tako zvučnih imena kao što su vaša,
jednostavne grobove ko što su i naše žrtve,
ali ni naš kamen obični uvredu ne snaša,
taj kamen bez ukrasa,
ne izrađen rukom veličanstvenog kipara,
ali položen s ljubavlju poštenom i ljudskom
nekoga neznanog klesara.
Položen za one, što žive u molitvama
i uspomeni djece, pune najljepšeg sunca.
Vezu s mrtvima jača ova beskrajna tama,
Koju nam donesoste mjesto sjaja sa vrhunca.

I mi imamo svoje stare mrtve
i s njima ćemo spojiti
sve nevine mrtvace, od vas date nam,
one iz dana nedavnih,
što od vaše krivnje možemo odvojiti,
nepravdom ubijene, i kako ćete jednom
saslušati kletve od naših majki slate vam?
Ništa vam nismo učinili
htjeli smo, boreći se kruto,
na burnom moru,
na škrtoj njivi, u malom vinogradu,
održati samo življenje svoje ljuto,
živjeti tiho i za se.
Jer tu smo davno došli,
I neka zna se.
I uspjeli smo, jer Bog nam dade nadu
jaku kao nigdje
i vjeru pravednika,
da srce dobro pobjedu uvijek nosi
nad srcem nasilnika
Mi ne tražimo tuđe
i ne treba nam prostora,
a uvijek se nađe kruha.
Još bi vam samo mogli pokloniti
nešto svoje dobrote



i duha.

Na ovim neizrecivim obalama sudbina nas usadi
da budemo što jesmo,
pa svejedno, je li nam široko
ili tijesno.

Došli ste k nama kao polubarbarima,
nama koji narod star smo barem koliko vi.
Prišli ste nam gotovo kao stvarima,
A ipak su čovječniji naši sni.

Ne tražimo tuđe niti čiju samilost.
Mi nismo samo meso nego i kost.
I nikada vaše žene nismo silovali,
nikada vaše kuće palili,
nikome nismo teški bili,
a svi se jadi u nas svili.

Lozicu Ivu, jagnješće božje, strijeljali ste
pred rodnom kućom, dragog kipara
i stotine drugih ubiste,
o zašto

pitam te, romanska mašto.
I vi, koji tražite od jačeg samilosti
zaboravljajući, da nam stoljeća dadoše zemlju ovu
pokazujete uspon najgrublje sebičnosti
podmećući vatru slabijega krova.

Nije nam naša zemlja darovana.
Dobismo je krvlju i patnjom, ne zlatom,
i nema pravo nasilnik, koji slabijeg kosi,
da kada njega udare, od jačeg milost prosi.
Ne obraćamo se glasom tihe trave.

Mi vičemo za pravdu uzdignite glave,
ponosno i smiono,
i taj glas je ljepši i svetiji od glasa,
što ga rasiplje najjače zvono.

Frano ALFIREVIĆ

O „FOJBAMA“, ILI: O BESMISLICAMA I LAŽIMA STJEPANA MESIĆA

Doista mi je žao što sam 25. veljače ove godine propustio na televiziji pogledati emisiju „Jedan na jedan“. Pogledao sam reprizu na „Internetu“, nakon što mi je na nju skrenuo pozornost jedan prijatelj. Dakle, voditelj Romano Bolković ugostio je poznatog politikanta, Stjepana Mesića. Glavna tema: „fojbe“, Taiani, Hrvati i Talijani!

Nema sumnje da je taj Taiani zaslužio da netko pametan, pošten i dobro upućen u tu temu, odgovori na njegove provokacije. No to zasigurno nije Stipe Mesić, dvostruki nam i zamalo doživotni predsjednik.



Stipe Mesić: bezuvjetna obrana Jugoslavenske armije

Bez obzira na moje mišljenje o Mesiću i na to što znam da se od njega koješta može očekivati, ono što je tom prigodom izgovorio, zaprepastilo me je. Mesić je ne trepnuvši ustvrdio, da nisu partizani bacali fašiste u „fojbe“, kraške jame, nego da su fašisti „fojbe“ punili nevinim istarskim Hrvatima! A na pitanje i sugestiju Romana Bolkovića, ne bi li ipak trebalo da se Hrvatska ispriča Italiji zbog žrtava „fojbi“, Mesić je ustrajao na svojim nebulozama: „Ne! Zašto bi se žrtve ispričavale krvnicima!“

Piše:

Vlado JURCAN

To je ustvrdila osoba kojoj su uvijek bila punih usta nečijega „povijesnog revizionizma“! E, pa ako je i od jednog Mesića, previše je! Ako to nije još jedna vrlo neukusna šala „vicmahera“ Stipe Mesića, onda je upravo to školski primjer „povijesnog revizionizma“!

I opet sam u situaciji da niti prozvan, niti pozvan, komentiram potpune bedastoće, nebuloze, neistine, na koje, koliko

No, nemojte se zavaravati: ni on, ni Mesić nisu stali u obranu Hrvata, koje Taiani i njemu slični nazivaju primitivnim barbarima. Oni brane samo svoje partizane, i brane model koji su ti partizani primjenjivali i u Bleiburgu. Čine to na takav način, kako se ni sami partizani nisu usuđivali braniti. Oni, kad to nisu više mogli, nisu negirali „fojbe“. Samo su tvrdili kako su u njima završili „sve sami zločinci“. A ono što je pričao Stipe Mesić, vrijeda zdravu pamet. To su provokacije na istom nivou, kao i one Taanijeve, ako nisu još i gore i besramnije. Zamislite da danas neki bivši njemački predsjednik izjavi da su Židovi Nijemce bacali u peći krematorija u Auschwitzu i Mauthausenu! Zaključili biste da je riječ o staračkoj demenciji, ili umnoj poremećenosti!

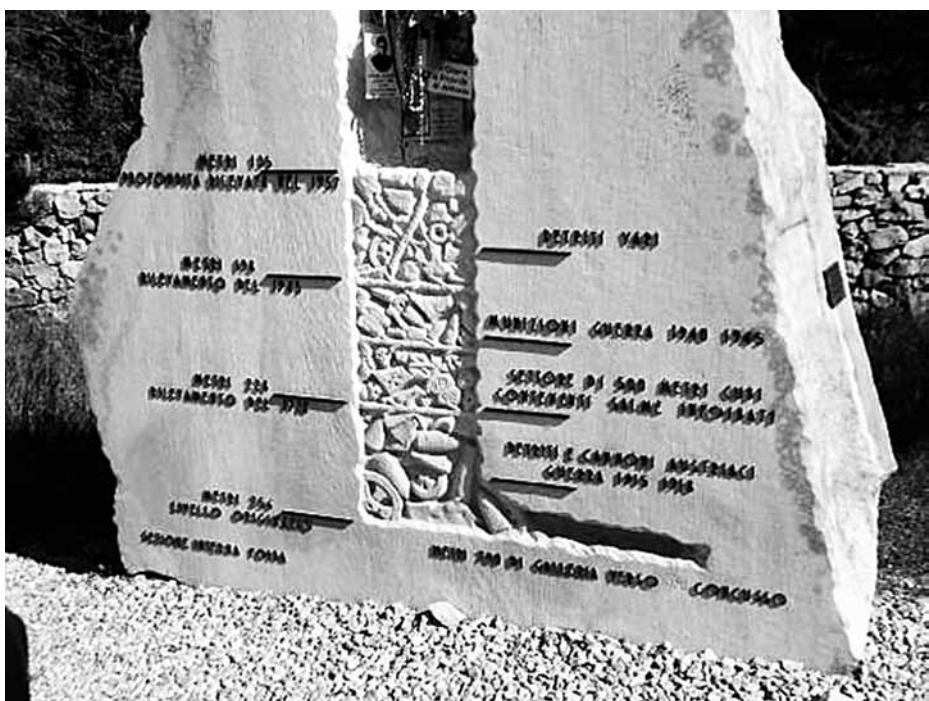
Nije mi do pametovanja, ali bih izložio neke osnovne činjenice kako bi čitatelji shvatili problem „fojbi“, talijanskog fašizma i, kako je Stipe rekao, „osvetničkog bijesa pobednika“.

Okupacijom Istre nakon Prvoga svjetskog rata, čak i prije dolaska fašista na vlast u Italiji, počeli su progoni Hrvata i uništavanje svekolike materijalne i nematerijalne baštine istarskih Hrvata i Slovenaca. Spaljeni su hrvatski domovi u Trstu i Puli, lomače su gutale sve što je hrvatskim jezikom bilo napisano. Hrvatski su učitelji protjerani, hrvatske škole, čitaonice zatvorene. Dolaskom fašista na vlast, stanje je postalo još gore. Pobune koje su radi toga nastale, Labinska republika, Proštinska buna, terorističke akcije skupina TIGR (Trst – Istra – Gorica – Rijeka) i Borba slomljene su, ugušene silom oružja i vojske i fašista, a vođe ili smaknuti, ili osuđeni na drakonske kazne.

Fašisti su obilato koristili „manganele“ i ricinus, kako bi Hrvate uvjerili da su zapravo Talijani. Na javnom mjestu bili su zabranjeni i kažnjivi i hrvatski govor i pjesma, a imena, prezimena, toponimi na silno su potalijanjeni, Hrvati kao manjina u Italiji nisu ni postojali! Počeo je veliki

ja znam, još nitko nije reagirao. A trebalo je. Jer ja nakon nečega takvoga osjećam i sram i moralnu dužnost, kao građanin nešto reći. A svakomu pametnom i upućenom, jasno je da Mesić besramno, pa i neodgovorno laže i da se od njega treba ograditi.

Njegovu floskulu, nažalost, nisam čuo prvi put. Svojedobno je to preda mnom izrekao i jedan „uvaženi“, meni dobro poznati, sada već bivši profesor pulskog sveučilišta (koji je kao mladac bio „skojevac“ i ostao to i u poznim godinama).



Fojba u Bazovici

egzodus Hrvata u tadašnju Jugoslaviju. Sve je to nesporno.

Pa, što je onda sporno u izjavama Stjepana Mesića? E pa, druže Mesiću, ne može se, ne smije se na nečije provokacije i nebuloze odgovarati još većima!

Svojedobno sam pročitao izvrsnu knjigu talijanskog pisca Giacoma Scotija *Krik iz fojbe*. Knjiga sadrži mnoštvo podataka, fotografija, dokumenata, konkretnih imena, svjedočanstava o toj, još uvjek za neke bolnoj, a za neke druge neugodnoj temi. A Scotiju tu treba vjerovati. On je kao uvjereni komunist iz svoje domovine Italije došao živjeti u tadašnju socijalističku Jugoslaviju, jer mu je bilo važnije političko uvjerenje, nego nacionalnost. Možemo se slagati ili ne slagati s njegovim svjetonazorom, ali u njegovu dosljednost i vjerodostojnost ne bi trebalo sumnjati.

On je tom knjigom uvjerljivo demantirao sve laži talijanskih neofašista, ezula, iridentista, oko broja stradalih Talijana u „fojbama“. I desetljećima napuhavanu brojku od preko 10.000 žrtava, Talijana koji su bačeni u jame, ili su s kamenom oko vrata završili u morskim dubinama, sveo na 400 – 600 ljudi.

O tim mračnim, sramotnim događanjima u nekoliko je navrata pisalo i u *Glasu Istre*. No, nikad nigdje nitko nije pokušavao osporiti „fojbe“, a pogotovo tvrditi da su fašisti ti koji su ih punili hrvatskim žrtvama. Nikad se u tom smislu, nijedno ime, nijedan događaj nije spominjao. Uostalom, to fašistima nije ni trebalo kad su na raspolažanju imali državu, vojsku, policiju, sudove, zatvore i fašističke „škva-

dre“, koji su svi vrlo učinkovito eliminirali sve protivnike fašističkog režima.

Za one koji to ne znaju, želim reći da te „fojbe“ nisu izmislili partizani. Kao dijete slušao sam strašne priče moje bake, kako su seljaci iz Bratovića (Gornjih ili Donjih, ne sjećam se više) hvatali vojnike razbijene Napoleonove vojske, kad su se kućama vraćali, pa ih vješali na „sohe“ i bacali u jame.

Ja sam sin istarskog partizana, kome su u onom ratu od fašističke ruke stradala dva strica. I nemam ama baš nikakvih razloga neutemeljeno napadati partizane, a kamo li braniti faštiste. Da je na sve što se je u Istri nažalost događalo poslije pada Italije, pa na kraju a i nakon kraja rata, utjecao i „osvetnički bijes“ onih koji su na svojoj koži osjetili brutalnost četvrtstoljetne fašističke vladavine u Istri, neosporno je. Bijes koji je rezultirao bezakonjem, samovoljom, pa i osobnim razračunavanjima, može se, kako i sam Mesić kaže, donekle razumjeti, ne i opravdati.

Ali o svemu tome treba reći istinu, samo istinu i svu istinu, što mnogi još uvijek ne žele. Kome i čemu mogu služiti ili koristiti laži, izmišljotine, neuvjerljivo izvrтанje činjenica? Ono što su tada partizani radili Talijanima, a ne samo fašistima, sramota je i zločin za svaku osudu. Čak su i fašisti zasluzili kakvo-takvo suđenje, a ne smaknuće na tako brutalan, neljudski način. Ta se ljaga, crna mrlja ne da ničim oprati.

Za nas, istarske Hrvate koji ove prostore stoljećima dijelimo s Talijanima, uz ili bez „konvivence“, suživota, bilo bi i pošteno i važno za budući zajednički život, ispričati se tim Talijanima, za sva zlodjela koja su nad njima počinili neki od naših djedova, ili očeva i od tih se zločina odlučno ograditi. Dakako, to isto i mi imamo pravo očekivati i tražiti od njih. Došlo je vrijeme obostrane katarze, a vrijeme relativiziranja ili negiranja zločina u prošlosti trebalo je odavno ostati iza nas, želimo li budućnost drugačiju nego što je bila prošlost. A laži, izmišljotine i provokacije i Mesića i Taianija tome nimalo ne doprinose.



Jedna od vrijednih knjiga o talijanskim nasiljima u Istri

KOLONA SJEĆANJA

Nemoguće je shvatiti i voljeti ujedno pobjednike i pobijedene, kako to čini Ilijada, osim s nekog mješta smještena izvan svijeta, gdje stoluje Božja mudrost. (Simone Weil)

*

Starica je sjedila pred TV-ekranom i pratila Kolonu sjećanja u Vukovaru. Pogledom je slijedila lica u prolazu, u koloni, no u njezin su vidokrug upadala lica moćnika, hvatana kamerom kao najvrijedniji – najskuplji i najznačajniji eksponati, na izložbi „Muka razorenje duše grada“... u prolazu, samo u prolazu – pomislila je.

Dok je pogledom klizila slikama Kolone u njezinu duhu su se pokrenule slike sjećanja proživljena u Borovu Selu iz kojeg je izbjegla prije pada Vukovara. Slagala je u svom duhu te slike, slike ubijenih mladih policajaca u žitnom polju, slike kolone Vukovaraca nakon pada grada, a te su se slike stopile i izmiješale sa slikama Križnog puta, povratka nje, majke s troje malodobne djece i, dojenčetom na rukama, iz Bleiburga.

Kao što to biva u vremešnih osoba, vratile su joj se slike sjećanja na njezine mlade dane u Borovu Selu u koje se doselila, da bi radom u tvornici obuće pre-

Piše:**Tereza SALAJPAL**

hranila svoje četvero nejačadi. Na njezinu životnom putu pratilo ju je „Titovo oko i uho“ te ju je sustiglo u Borovu, gdje je proživljavala dugotrajno nasilje susjeda, doseljenika, iz istog kraja Bosne. Noću bi je izvodio iz kuće, prisiljavao ju da kopa vlastiti grob, pod prijetnjom smrti, s uperenom puškom u nju – Hrvaticu-Ustašiću. Nakon što se zadovoljio – puštao ju je izbezumljenu njenoj malodobnoj djeci. To se ponavljalo. Nikomu nije govorila o proživljavanim duševnim mukama, niti je nasilnika prijavljivala jer je bio politički moćan. Godinama je trpjela nasilje u dubokoj šutnji da bi podigla djecu i osigurala im kruh.

Kada je kao izbjeglica došla u Zagreb i na policiji ispričala što je sve proživljavala, nitko tomu nije pridavao nikakvu važnost – kao da se nije ni dogodilo!

Starica je u svome još svježem duhu i umu premetal te zapečaćene slike sjećanja, koje su na mahove izlazile na svjetlo dana i obojile njen doživljavanje Kolone sjećanja, kretanje nepregledne svjetine

prema Spomen-groblju ubijenih na Ovčari.

Viđeno na TV-ekranu se ispremiješalo s burnim političkim zbivanjima pred godišnjicu pada Vukovara i u njenom umu pokrenulo sljedeći monolog:

Glasan je govor Kolone sjećanja u Vukovaru, duge kolone sjećanja na Svetinje naše, Svetinje naroda Božjega, naroda koji je branio rodnu grudu životima svojih sinova, krvlju, ranama i suzama. Treba nezastrtim vidom i čiste duše obuhvatiti tu nepreglednu kolonu, „jednog srca i jednog duha“, prepoznati krik ranjenih duša i srca napačenog naroda. Treba prepoznati poruku i opomenu, poslanu gluhim ušima i povojem pokrivenim očima „odabranih“ vođa Vlasti i Institucija, poruku i opomenu zbog nečinjenja, zataškavanja zločina i zločinaca, oglušivanja na bolni krik žrtve – neprekidni bolni mrmor duša nad zadobivenim tjelesnim i duševnim ranama te ponijenjima, zadobivenim od bližnjih – nekadanjih susjeda.

Glasan je govor kolone sjećanja u Vukovaru.

U toj koloni, okom duše, razaznaju se boli i otvorene rane, nevidljive pružene ruke – na čijim su dlanovima čista srca koja govore i opominju, za nečinjenje i





prijezir prema patnji i mukama onih koji su nam izborili slobodu. Također, treba živjeti sa spoznjom da se počinitelji zla hrane na patnji žrtve. Žrtve se, pak, nedjelovanjem odgovornih pojedinaca osjećaju poniženo i nemoćno, pri svakom susretu s počiniteljem.

Kolona je opomena i Božji glas, koji došaptava moćnicima i svima nama, da se zapitamo: Jesam li dostojan da hodim ovom ranjenom majkom zemljom? Jesam li dostojan krvlju izborene slobode? Čime sam pridonio dobrobiti svog naroda? Što mogu učiniti za njegov boljitet – boljitet mladih naraštaja? Ili pak, nepomišljeno – svojim djelovanjem i nedjelovanjem – razaram fine niti mreže koja nas povezuje u jedno narodno tkivo. Svojom, pak, šutnjom poručujemo da prihvaćamo razaranje narodnog bića – države krvlju stvorenene – od onih, koje je ova majka zemlja prigrlila kao rođenu djecu, čije su mlijeko sisali, na čijim su grudima stasali i čije su blagodati uživali.

Starčinu pozornost na TV-ekranu je privukao vijenac koji je zaplovio plavim vodama Dunava, položen iz ruku moćnog umnika, svjesna vlastite političke moći. Taj, s pijetetom položen vijenac u vode Dunava, pokrenuo je starčina skrivena osjećanja, praćena nizankom misli koje su nepozvane, slijedile jedna drugu.

Taj vijenac, pomislila je, sa znakovitim insignijama, svojom simbolikom je

poručivao: „Ne poštujem državu u kojoj živim“, i kao da je skrivenim jezikom ponavljao izrečene misli saborskog zastupnika: „Posao nije izведен do kraja, nije dovoljno Hrvata poubijano 1945., Paluba nije do kraja očišćena.“ Vjenac je to koji budi u srcu strepnju, u unutarnjem svijetu zle slutnje, vjenac koji ranjava nikada začijeljene rane i tjeskobom ispunjava dušu svakog domoljuba.

Vijenac je to koji istodobno baca sjenu na duše i lica, onih (prirodnika svih etničkih zajednica) koji svojim djelima, ponasanjem i riječima nisu oskvrnuli vlastito biće – već su iskazali domoljublje i čovjekoljublje – u danima hoda dolinom smrti.

Taj vijenac i te insignije simboličnog značenja – zrcalile su skrivenu istinu koju je starica isčitavala srcem jer „Oko srca na tajanstven način ima moć prepoznavanja istine kada se s njom suoči“ (E. F. Schumacher). Promatrujući lijepu sliku na TV-ekranu, velikog političara, državnog dužnosnika i umnika – sa svom svojom probudenom prošlosti, Starica je u sebi zavapila Bogu: „Oče naš, neka bude volja Tvoja .. Ne uvedi nas u napast... Ti sve vidiš. Ti Vječni sve znaš... Budi nam znak i opomena na putu... Skini, Vječni i Moćni Bože, povoje s naših očiju, da znamo razlučiti dobro od zla, govor istine od govora laži i mržnje. Milost nam udijeli da prolaskom kroz proces opruštanja steknemo unutarnji mir i slobodu!“

DIVOVIMA

*Pripadnicima Satnije
HOS-a Vukovar*

U grad tame i krvi,
Grad bez ptica i pjeva,
U grad bez smijeha djece,
Gdje samo grmi i sijeva...

U grad gdje horde zla
Sa znakom Zvijeri na čelu,
Ruše, pale i kolju,
I krv nam proliše vrelu...

Doš'o je divova broj
Mali, al' hrabar i ljut,
S ciljem i zavjetom svetim –
Da hordama stane na put.

Pedeset osam divova
Uz stotine braće stali,
Da bi u borbi krvavoj
K'o predi ponosno pali.

Pedeset dana na jurišu
bez da ijedan klone,
U borbama prsa o prsa
Goniše sluge Sotone.

Pedeset osam divova,
Kao što zavjet i dade;
Pola ih osta u ranama,
Pola ih za Dom pade.

Darko DERGANC

OBLJETNICA HRVATSKE DRŽAVE – A GDJE SU POLITIČKI UZNICI?

Kolovoz, četvrti i peti. Vrijeme, dob, zdravlje i obveze ostavili su me u kući. Pratim televizijska i radijska izvješća iz raznih dijelova Lijepe naše. Činjenice i emocije određuju raspoređenje. Redaju se sudionici vojnih i političkih događanja tog vremena. Zgrožen činjenicama o kojima govore preživjeli svjedoci progona. Na ekranu gledam i slušam djelić imena umorenih, poginulih, nestalih i silom raseljenih, po sjećanju preživjelih, iz Domovine i svijeta. Slušam sjećanja heroja, branitelja oslobođilačkoga Domovinskog rata.

Nešto me u svemu zasmetalo. U nabranjanju zaslужnih za državu ni riječi, ni od koga, o zasluzi bivših političkih zatvorenika, kao reakciji na progone Hrvata od 1918 do 1995. Političko uzništvo u Hrvata je prešućena politička činjenica. Sva zla XX. stoljeća snašla su Hrvate. Jugoslavenstvo, komunizam, fašizam, nacionalsocijalizam, velikosrpstvo i „komunizam“. O dijelu tog zla reklo se i napisalo podosta.

Piše:

Mr. sc. Marijan ČUVALO

Tamnice obiju Jugoslavija bile su pune pojedinaca i skupina koji su se suprotstavili zlu, iz idealja. Mnogi su to platili

glavom, ostali tamnicom, izolacijom iz društva ili bijegom u svijet. Žrtvovali su svjesno mladost, zdravlje, sigurnost, materijalnu i životnu. Njihov broj koristi se za prilike ili ilustracije, a nitko ne zna stvarni broj. Objavljena sjećanja nitko stavno ne istražuje, analizira, vrjednuje.



Ruševine na Golome



Ostatci starogradiške kaznionice

Oni su ustrajno idejama, djelima (demokratskim i revolucionarnim), drmali temeljima Jugoslavija, velikosrpsvstva i ostalog. Nisu imali sponzore ni prijatelje u političkoj eliti zemlje i svijeta. Za sve su bili fašisti i teroristi. Njihova upornost, idealizam i spremnost na žrtvu pobudili su znatiželju svijeta. Pitali su se, ako toliki svjesno idu u proturežimske akcije, znajući da ih čeka smrt, tamnica ili, ako je moguće, bijeg u tzv. demokratski svijet, izolacija, ne samo njih već obitelji, prijatelja i dobrih znanaca, besposlica i siromaštvo, nešto nije u redu s tom Jugoslavijom. Preko „svilenih Hrvata“ pokušali su ovladati procesom, da vlast ne dođe u nacionalne ruke, ali to u narodu nije prošlo.

Prihvatali su onog, mada je potekao iz totalitarističkog šinjela, ali je na vrijeme shvatio svu zloču sustava kojem je i sam doprinio, pozivom narodu „Za Dom, za narod, za državu“. Vrijeme je! Politički uznici, ako su bili fizički i psihički zdravi, odazvali su se zovu, kao dragovoljci. Tako su postali drugi stup u stvaranju Države.

Ali, zašto ih se prešućuje? Dijelom su i sami krivi. Država kojoj su dali puno, nastojala se odužiti, pa im je, za zasluge i žrtvu, dala neke mršave povlastice i šaku novca. Kako nisu odgajani čuvati državu, uhvatili su se udice, svjesno ili ne, u obliku ponuđena novca, umjesto da su si

MOM RODU

Nije vrijeme da brojimo
jame u duši

ili naplaćujemo izgubljene nadnice
i skupljamo zaostale poreze

Sva su naša umiranja zapisana
na istrgnutim stranicama povijesti
u svjedočanstvima nerođenih

Od neke točke moramo poći;
govore da nam je sve vraćeno:
i Ban

i Ime
čovjeku se vraća šalica soli
deset deka kave,

a ne Ime

Ime smo uvijek imali.

I ako ga nismo uvijek pisali
čuvali smo ga u obiteljskoj škrinji,
pod misnim odijelom.

Nije vrijeme da tapkamo
po mogućim i nemogućim,
dopuštenim i nedopuštenim,
tuđim propisima

U jednom stisku ruke sve je jasno
kao i prije: bit ćemo svoji,
upisivati datume i ocjene,
puštati one slabije i rušiti najbolje.

Padovi jačaju,
klešu, bruse i kale
najjače.

Vrijeme je za najjače
Vrijeme je da upišemo svoje Ime
i obučemo misno odijelo.

Katarina PEJAKOVIĆ

osigurali mjesto u državnom sustavu, na
svim razinama.

To su iskoristili oni koji su imali neku
drugu viziju Hrvatske, Hrvatske kojom će

upravljati u suprotnosti s hrvatskom poli-
tičkom i kulturnom prošlošću. Iskoristili
su domaće i svjetske prilike 2000. godine,
pa izvršili ono što se nazvalo detuđmani-
zacijom i dekroatiza-
cijom države.

Što nam je raditi?
Kako se uključiti u
politički i svaki drugi
život Države? Kako
ostaviti spomen na
spremnost i žrtvu, na
naše postojanje i rad?

Sadašnje vodstvo
udruge bivših hrvat-
skih političkih zatvo-
renika pokrenulo je
nekoliko projekata
od kojih su dva pred
ostvarenjem. To su
Javna ustanova sjeća-
nja na žrtve totalitar-
nih režima i Leksikon
političkih zatvorenika.
Uzdamo se u u se
i domoljubne Hrvate
u zemlji i svijetu.



Lepoglavska kaznionica

NAŠ NUTARNJI SVIJET (42.)

RAZOČARANJE

Razočaranje je težak osjećaj koji nas obuzme doživimo li da ishod, za koji smo vjerovali da će biti dobar, bude loš. Povod može biti banalan ali i ozbiljan. Ljutnju obojenu razočaranjem osjetit ćemo dogodi li se da nam prodavač neopazice u vrećicu posloži gnjile breskve, a pravo razočaranje je ono koje doživimo od ljudi s kojima smo osjećajno povezani.

Razočaranje redovito nije lako podnijeti, a bude nam to teže što je odnos bliži. Teško nam je kad prijatelj povrijedi načelo diskrecije i prepričava povjereno, a jako teško ako nas tko od najbližih manipulira lažima, radi protiv našeg dobra, počini izdaju – djeca napuste školovanje na fakultetu i godinama očekuju potporu a lažu o pravim okolnostima, brat ili sestra neopravdano posežu za većim dijelom nasljedstva. Iznimno teška razočaranje su napuštanja u ljubavnoj vezi, u braku, kad jedna strana, muž ili žena, iznenada odluči otici. Takvo razočaranje slomi srce, donese osjećaj da na obzoru više neće biti svjetla.

Duboko razočaranje je vrsta teškog gubitka pa se oporavak, suočavanje i ponov-

Piše:

Maja RUNJE, prof.

no uspostavljanje ravnoteže, ne postiže lako. Proces ovisi o težini doživljenoga i o karakteru pogodene osobe, ali osnovne su mu značajke u mnogim slučajevima slične. Počinje šokom, „oštećenjem psihe“, traumom sličnoj onoj koja nastupa u jakom stresu. Šok može potrajati nekoliko tjedana ali i nekoliko mjeseci, a kad popusti, nastupa razdoblje tugovanja u kojem se izmjenjuju ljutnja, zabrinutost i mukotrpni nutarnji monolozi o tome što se točno dogodilo i je li moglo biti drugačije. Ipak, kod zrelih će ljudi u jednom trenutku uslijediti i prikupljanje snaga i prva razmišljanja o novim planovima. Rađat će se nova nada, a onda i osjećaj novog entuzijazma, znakovi da smo gubitak preradili i integrirali.

Razočaranja su uvijek u vezi s očekivanjima i stoga se postavlja pitanje, bismo li ih mogli izbjegći kada bismo očekivali manje. Ali istina je da puno možemo dobiti samo očekujemo li puno, pa i od sebe samih. Tko malo očekuje, malo i daje, i

malo dobiva. Ljepota i smisao veza među ljudima sadržana je upravo u očekivanju velike iskrenosti i velike obvezatnosti. Ipak, svatko bi barem u zakutku svoga uma trebao zadržati i misao na to da postoji mogućnost da nas i bliska osoba može razočarati – za korak može imati svoje razloge.

Za predusretanje razočaranja, kao prevenciju, najvažnija je komunikacija, komunikaciju treba u odnosima uvijek uzimati vrlo ozbiljno. Uz to, ne bi trebalo ignorirati male prijevare, često su prethodnica velikoj prijevari, a redovito su poruke o tome da u odnosu nešto nije u redu. Mogu pomoći i pojedina znanja, primjerice o tome da se u pomaganju nije dobro iscrpljavati do krajnjih granica ili i preko granica, sve u očekivanju priznanja i zahvalnosti – druga strana će doista često pokazati zahvalnost ali u pojedinom slučaju možda i ne će. Za stare bi ljudi trebalo vrijediti pravilo da imovinu ne dijele unaprijed, primatelji će vjerojatno doista uzvratiti priznanjem i pažnjom ali možda će ih vlastite okolnosti u tome, kako vrijeđamo bude prolazilo, sve više sprječavati.

SAVJET LIJEĆNIKA

TOKSOPLAZMOZA, SKRIVENA OPASNOST

Toksoplazmoza (toxoplasmosis) je zarazna bolest koju uzrokuje jednostanična praživotinja toxoplasma gondii.

Nevjerojatna je činjenica da je trećina stanovništva zemlje doživotni nositelj tog parazita u tijelu. Glavni domaćin ovoga jednostaničnjaka su sve vrste mačaka, od kućne mačke pa do lava. Nekoliko razvojnih faza prolazi u epitelu sluznice mačjih crijeva, a daljnje se razmnožavanje odvija u tkivima glodavaca, biljoždera i sveždera, pa i čovjeka.

Preživljavanje, odnosno množenje parazita ovisno je o biološkom krugu prenositelja, preko prijelaznog domaćina. Živi u stanicama sluznica, u stanicama središnjega živčanog sustava, u leukocitima i u embrionalnim stanicama. Ciklus množenja počinje izlučivanjem razvojnih oblika parazita izmota u prirodu, a od tuda u crijeva glodavaca, osobito miševa, zatim i ovaca, svinja, pa i čovjeka.

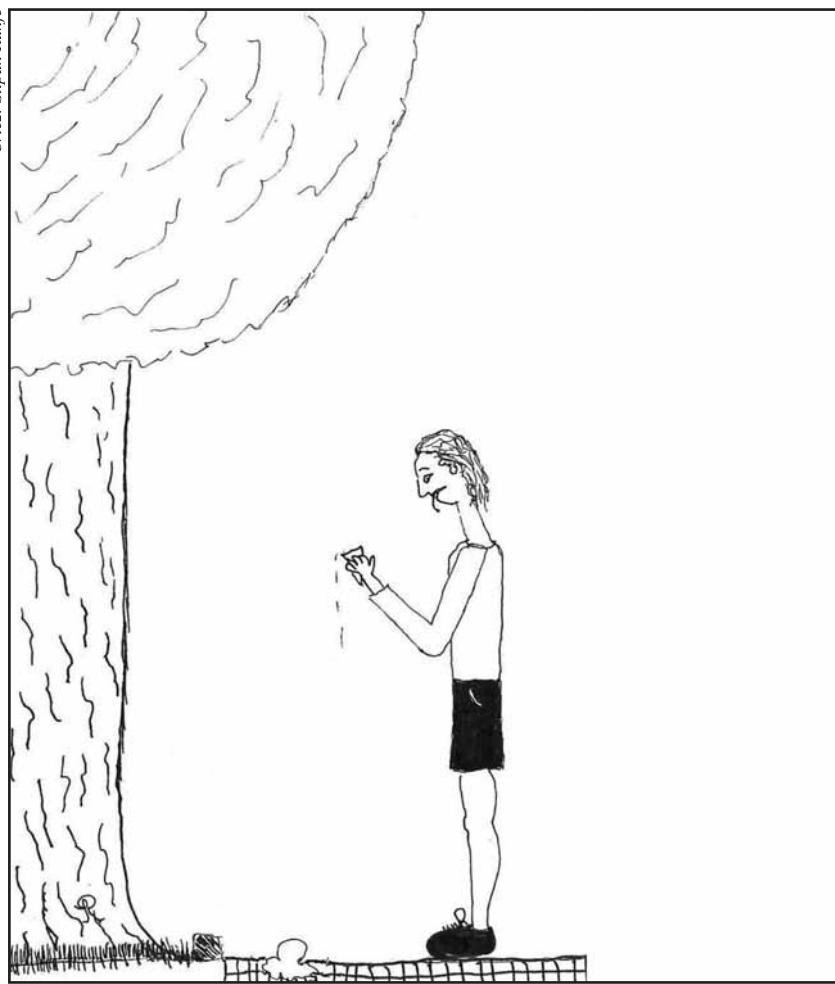
Piše:

**Dr. med. Drina
BLAŽEKOVIC SOJČIĆ**

Svinja i čovjek su zapravo slijepa ulica što se tiče daljnog razmnožavanja, ali ostaju zaraženi cijeli život. U raznim organizma – mozgu, očima, jetrima, slezeni, plućima, limfnim čvorovima i drugima – ostaju ciste pune živilih međustadija razmnožavanja. Ljudi se najčešće zaraze sirovim ili nedopećenim mesom svinja i kod priprave za kuhanje, suhomesnatim namircicama, a i onečišćenim povrćem. U trudnoći je moguć prijenos s majke na dijete, pri čemu nastanu oštećenja čeda. Nakon poroda stecena infekcija prolazi obično nezapaženo, bez simptoma. Samo se katkad javlja vrućica slična gripi, otklanjanje limfnih čvorova na vratu, pojedine rovanje organima ako je davatelj bio zaočne upale, a vrlo rijetko drugi simptomi ražen.

kao osip, upala srčanog mišića, promjene na srcu, plućima ili mozgu.

To prolazi. Nakon toga cijelog života stanice imunskog sistema drže uzročnike „u šahu“, dakle doživotno drže bolest latentnom, pod kontrolom, pod uvjetom da imunitet bude neoštećen. Kod vrlo rijetkih kroničnih oblika bolesti mogu postojati smetnje u zglobovima, glavobolje, psihičke promjene, smetnje u mozgu, jetrima, slezeni, te naročito u očima kao trajna upala mrežnice ili žilnice s ispadima vidnog polja. To biva naročito učestalo kod ljudi s oslabljenim imunitetom, bilo prirođeno slabim, bilo oslabljenim zbog liječenja citostaticima protiv raka, zbog potiskivanja pomoći imunosupresiva kod održavanja presađenih organa, ili kod bolesnika od HIV-a i AIDS-a. Latentna bolest može se reaktivirati, a to se vrlo često i dogodi, da-
kanje limfnih čvorova na vratu, pojedine rovanje organima ako je davatelj bio zaočne upale, a vrlo rijetko drugi simptomi ražen.



Poseban i ozbiljan problem je zaraza majke u trudnoći. Ako je trudnica nositelj bolesti, kao pripadnica velike skupine zaraženog stanovništva, i nema defekt imuniteta, nema opasnosti za dijete. Međutim, zarazi li se žena po prvi put upravo za vrijeme trudnoće, uzročnici mogu iz krvi preko pupkovine i posteljice prijeći i na čedo. To se uglavnom događa u drugom i trećem tromjesečju trudnoće. U tom slučaju fetopatija, oboljenje čeda, može dovesti do spontanog pobačaja, pre-ranog poroda ili do rađanja mrtva djeteta. Teške smetnje središnjeg živčanog sustava mogu se u trudnoći ponekad vidjeti pomoću ultrazvuka, ali rezultat pretrage najčešće ne pokažu nalaz. Kod živorodenog djeteta može se pokazati hidrocefalus (vodenglavica), mikrocefalus (smanjeni mozak), kalcifikacije u mozgu, žutica, te povećanje jetara i slezene. Kod dijela djece nema isprva znakova bolesti ali se oni pojave kasnije, nakon više tjedana, mjeseci ili godina, pa i dvadeset godina kasnije, kao upala oka (chorioretinitis) koja može dovesti i do gubitka vida, kao lakši hidrocefalus, sklonost epileptičkim napadajima ili općim grčevima, kao nesigurnost kod kretanja, ritmično titranje oka, ukočenost

udova, poremećaj osjeta žeđi ili kao duševna zaostalost.

Kakve su mogućnosti liječenja? Postoje lijekovi – spiramicin, pirimetamin, atovakuon, sulfadijasin u kombinaciji s folinskom kiselinom (folna kiselina se trudnicama ne smije više davati!), kotrimoxazol, klindamicin pa i prednizon, naročito kod oboljelih očiju, u različitim kombinacijama. Latentni nositelji bolesti ne trebaju liječenje. Međutim oni kod kojih su se razvile tipične upale očne pozadine ili moždane smetnje nužno trebaju lijekove. Jednako tako i trudnice s prvom infekcijom te njihova novorođenčad neophodno trebaju dovoljno dugo liječenje. Spiramicin i atovakuon se više ne daju djeci nakon poroda već se daju kombinacije ostalih lijekova. Kod presadišvanja organa, naročito jetara, i kod prijenosa matičnih krvnih stanica, daje se dulje vremena profilaksno cotrimazol, i latentnom primatelju kao i davatelju. Poželjno je prethodno testiranje na bolest.

Toksoplazmoza se dijagnosticira isključivo serološki. Dobro je prije ili početkom trudnoće ustanoviti, je li buduća majka već pozitivna i tako znati da nema opasnosti. Postane li negativna majka u trudnoći pozitivna, treba smjesta reagira-

A kako lakše preživjeti teško razočaranje kad se ono dogodi? Prva utjeha neka nam bude spoznaja da i najluča bol vremenom prolazi. Potporu možemo tražiti kod prijatelja, ako ih, daj Bože, imamo. Važno se uporno posvetiti poslu i nastaviti se družiti s ljudima pa i kad nam nije do druženja. U vrlo teškim prilikama, primjerice u slučaju alkoholizma odrasla djeteta, kada se razočaranja i očajavanja u valovima vraćaju godinama, trebalo bi tražiti pomoc sposobnog stručnjaka kako bismo proces ipak na jednoj točki okončali.

Točno govoreći, razočaranja zapravo pripadaju životu – ljudi smo! – nitko ih ne može potpuno izbjegći. Često imaju i dobru svrhu – budu nam korisne lekcije, otvore nam oči. Svakako, cilj nam je da ih bude što manje i da nas ne učine nepovjerljivim i ogorčenim ljudima. Što se najtežih razočaranja tiče, doista je bolje da ih uopće ne bude, sretan je čovjek koji ih nikada ne doživi. Ali ako se i to dogodi, ne treba napustiti nadu, epilog ne mora uvijek biti težak.

Dio ljudi – stručnjaci kažu da je riječ o oko trećini slučajeva – kriju na koncu uspije okrenuti u svoju korist. Nauče se bolje ponašati jedni prema drugima, i uspiju spasiti međusoban odnos, pa ga učiniti i boljim negoli je bio ranije – primjerice u teškim potresima u braku, i u različitim drugim obiteljskim sukobima. Preživljeno razočaranje ne bude epicentar tuge, već generira novu kreativnost i snagu.

ti upornim liječenjem. Međutim, najbolje je principijelno svakodnevno smanjivati mogućnost zaraze. Žive li u domaćinstvu mačke, ne mora ih se odstraniti, ali je važno održavati higijenu. Svakako, trudnice ne bi ni u kojem slučaju trebale čistiti takozvani mačji zahod!

Voće, povrće i salate treba temeljito prati. Ne valja rabiti iste daske za rezanje mesa i rezanje povrća. Prije kuhanja i nakon priređivanja mesa treba temeljito prati ruke. Ne treba piti posve sirovo mlijeko. Ne smije se jesti polusirovo meso, posebno ne svinjetinu, već meso treba uvijek posve ispeći ili skuhati. Dobro je za rad u vrtu koristiti zaštitne rukavice, a nakon rada u vrtu potrebno je ruke vrlo brižljivo prati. Ruke trebaju dobro prati i odrasli i djeca nakon posjeta dječjem igralištu, nakon igre u pješčaniku, koji je često nažlost mačji i pseći zahod. Dalje, treba suzbijati širenje miševa. Oni, ako su zaraženi, gube strah pred mačkom, privlači ih miris mačje mokraće, što je trik prirode da bi se osigurao krug razmnožavanja. Ovim postupcima možemo smanjiti učestalost pojavе ove bolesti, koja može biti bezazlena, ali i ozbiljna i fatalna.

SUSRETI S PROROKOM EZEKIELOM – NEKAD I SAD (VII)

Nakon pada Jeruzalema 587., Eze-
kiel nije klonuo duhom. On i
dalje ostaje prorokom u svome
narodu. Cijelim svojim bićem uključen
u potresna zbivanja, postaje prenosite-
ljem Božje poruke i nadasve živim svje-
dokom vedre nade što se rađa u ljudima
što zdušno prihvaćaju Božju riječ. Jezgra
pak Božje poruke sadržana je u izričaju:
„Života mi moga – riječ je Jahve Gospoda –
nije meni do smrti bezbožnikove, nego
da se odvratи od zloga puta svojega i da
živi! Obratite se, dakle, obratite se od zlo-
ga puta svojega! Zašto da umrete, dome
Izraelov“ (33, 11)!

U svjetlu te poruke Ezekiela biva ja-
snim kako treba odbaciti
sve ljudske pokušaje tu-
mačenja minulih grozota
kroz koje je njegov narod
prošao! Treba se zaustav-
ljati kod jedne živodajne
poruke:

Svi su ti događaji zapra-
vo porođajni bolovi u ko-
jima se u narodu rađa novi
duh što ga čini sposobnim
strašan poraz pretvoriti u
novu obnovu što će Bož-
jem narodu zajamčiti ve-
dru budućnost. *To tvori
jezgru prekretnice u živo-
tu i u djelatnosti proroka
Ezekiela!* Nema kod Eze-
kiela više nikakvih zaoštrenih
prijevara! Namje-
sto njih odzvanja snažan
nagovještaj velike nade.
Cijelim svojim bićem pre-
dan toj od Boga ponuđe-
noj nadi, Ezekiel postaje
njezinim neumornim gla-
snikom. Bog je pastir koji
bdije nad svojim stadom
– narodom, ali istodobno
i njegov skrbnik; njego-
va je zadaća pāsti svoje
stado, ali jednako tako
tražiti izgubljenu ovcu,
dovesti u stado zalatalu,
poviti ranjenu i okrijepiti
iznemoglu, bdjeti nad pre-

Piše:

Dr. Vjeko Božo JARAK

tilom i jakom, a sve zajedno pasti brižno i pravedno (34, 16). Isključena je svaka se-
bičnost kao i primjena nasilja (34, 20-22).

Iz takva Ezekielova nastupa izbija snaga
doživljaja što ga bijaše imao na početku
svoje proročke službe. Tada je doživio ne-
izrecivu, veličanstvenu Božju pojавu: „...
nešto poput ognja i blijeska na sve strane“
(1, 28). Otada je Ezekiel svijet i ljude, svu
zbilju promatrao u svjetlu Božje nazočno-
sti. Taj doživljaj bijaše za nj dragocjenost
– ispunjavala ga je svijest kako uvijek i

u svemu treba prihvati i slijediti Božje
upute, jer slike se svijeta mijenjaju, pa sve
može biti, i biva, promijenjeno nabolje.

Nakon što bijaše preuzeo proročku
službu, Ezekiel je nedvojbeno sve snažni-
je osjećao Božju nazočnost i svoju sprem-
nost bezuvjetno slijediti njegove upute.
Promatrajući svoj narod u babilonskom
izgnanstvu, promatrao ga je svestrano,
duboko i široko, uviđao je i ono što drugi
nisu ni slutili. Kad je uviđao znakove njegova
propadanja, gromoglasno je vikao i opominjao ljudе, zaklinjao ih i preklinjao
nesmiljeno i grubo, molio i prijetio.
Bez imalo uvijanja i prikrivanja govorio
je kakve im strahote prijete. Na kraju je,

svjestan posebna trenutka i
strahobna ishoda, netremi-
ce najavio kako Jeruzale-
mu prijeti uništenje (4, 16;
7, 21-22; 24, 2; 33, 21).

Kad se to dogodilo, nije
bilo teško odgovoriti na
pitanje što ga Bog bijaše
uputio Izraelcima: „Zašto
da umrete, dome Izraelov“
(33, 11)?

Vijest o propasti Jeruza-
lema izazvala je najprije
zaprepaštenost i muk. Kad
su se ljudi malo pribrali,
susretali i o tome razgo-
varali, čula su se i razli-
čita shvaćanja o značenju
te strašne činjenice. Ljudi
su postupno postajali
svjesnima i svoje uloge u
tome ili pak posljedicā što
neizbjježno slijede. Među
raznim mišljenjima bio je
i zaključak: „Prijestupi i
grijesi naši pritišću nas i
zbog njih propadamo! *I da
još živimo?*“ (33, 10).

Brojna su mjesta u Eze-
kielovu spisu što se odnose
na splet događaja i mišlje-
nja o tim potresnim zbivan-
jima. Posvuda su istaknuti
Božji pozivi na obraćenje i
opomene strogom prijet-
njom ako se ne odazovu.



Prorok Ezekiel u prikazu njemačkog slikara Johanna Josefa Christiana

Kad su se pak ti tjeskobni nagovještaji ostvarili, Bog preko proroka najavljuje oproštenje i mir. Njegova uzvišena svetost glasno objavljuje svoju čovjekoljubivost: sve pripadnike svoga naroda Bog poziva na jedinstvo, nudi im unutarnji preporod, nudi im novo srce i duh unutarnje snage.

Poticaj za taj nezamislivi zahvat dolazi iz dubine Božjega bića te, pošto sve ovozemaljske moći zataje, onda Bog preko njemu odanih ljudi čini, stvara divna djela te pokazuje kako izgleda ljudski život kad se razvija u duhu Božje nazočnosti i uzajamne povezanosti. Čovjek nikad nije i ne može živjeti sam i osamljen, nego je uvijek u Božjoj blizini, u susretu i razgovoru s ljudima, vjeran Bogu i radostan s ljudima što ih Bog povezuje i čini ih braćom. Samo u tome zajedništvu čovjek može rasti, razvijati se i sazrijevati kao čovjek. Pritom raznovrsne teškoće, pa i teški udarci, mogu pridonijeti čovjekovu sazrijevanju, što ga čini duhom jačim i u čovjekoljublju izdržljivijim. To potvrđuju i zbivanja iz neposredne prošlosti prepune ratnih strahota.

Tada se među izgnanicima u Babiloniji javljaju prvi znakovi zdrava zanimanja za Ezekielov govor. Oni međusobno govore: „Hajde da čujemo kakva je to riječ došla od Jahve!“ „I hrle k tebi (sine čovječji) kao na zbor narodni: i narod moj sjeda pred te i sluša tvoje riječi, ali ih ne izvršuje: naslađuju se njima u ustima, a srce im ide za nepravednim dobitkom“ (33, 30 - 31). Zašto je to tako? Kao glavni razlog navodi se njihova težnja za ovozemaljskim dobitkom. Bog pak potiče Ezechiela neka se okreće proti Izraelovim pastirima! Oni iskoristavaju ovce: uzimaju od njih mlijeko i vunu, kolju ih i uživaju njihovo meso, *ali se za njih nikako ne brinu*. Ostavljaju ih gladnjima, bolesnjima, ranjenima, izgubljenima, okrutno s njima postupaju (34, 1-6). Ovce su ovdje zorna slika naroda što je ugnjetavan i iskoristavan. Dakako, krivicom narodnih prvaka! Sad Bog preuzima brigu za svoj narod i pravedno će prosuđivati njihove međusobne odnose. Ujedno navodi kako će za pastira uzeti Davidova potomka! Taj će u narodu biti knez (34, 24). Time se hoće reći kako će ljudi što budu preuzimali brigu za narod biti u narodu i za narod, a ne će biti nad narodom. Pod tim se misli na snažan pokret u narodu što je isključivao mogućnost da bi u židovskome narodu ponov-



Proroci Amon, Nahum, Ezekiel i Daniel

no na čelu bio kralj - nasilnik što vlada neograničenom vlašću. Naprotiv: svi koji zauzimaju važne položaje u narodu moraju se brinuti za narod u svakom pogledu. Narod treba živjeti spokojno i uživati dobra svoje zemlje. Ljudi će shvatiti kako je na svijetu samo jedan neupitan gospodar – Bog. On lomi „palice jarma njihova te ih izbavlja iz ruku onih što ih podjarmiše“, pa nikad više ne će biti predmetom izrugivanja i izrabljivanja (34, 27 - 28).

Izrabljivači svoga naroda nisu bili samo prvaci u narodu, nego su njegovi ugnjetatići bili i susjedni narodi. Među tima se isticali EDOMCI što obitavaju u gorju Seir, južno od Mrtvoga mora. Ti od pamтивjeka bijahu ogorčeni neprijatelji što su gajili vječnu mržnju i Izraelove sinove predavalili maču „kad ih je nesreća pogodila i kad bi im kucnuo čas posljednjega grijeha“ (35, 5). A to se događalo ne samo u ratnim sukobima, nego i u krvoločnoj trajnoj osveti. Upravo je to bilo razlogom što Bog opetovanio prijeti Edomcima kako će biti veoma strogo kažnjeni: „Od Gore seirske učiniti će pustoš i pustinju“ (35, 7), pa kako su oni postupali s Izraelcima, tako će on postupiti s Edomcima!

Još na samom početku, kad je Bog Ezekiela pozvao u svoju službu, više ga je puta hrabrio neka se ničega ne boji, pa ni svojih neuspjeha. To Bog čini i sada. Hrabi svoj narod, neka se ne boji prijetnja, pa ni zlodjela što ih čine njegovi neprijatelji, među kojima se ističu Edomci. Onda je Ezekiel u neizrecivu viđenju bio doživio beskrajnu Božju moć, ali je Bog imao

ljudsko lice i otkrio mu svoju brigu za ljudе, posebice za svoj narod. Međutim, ovdje nije riječ o sporednim vrijednostima, kao primjerice o pripadnosti nekomu plemenu i narodu, nego samo o čovjeku i njegovu stavu, njegovo odluci ovdje i sada, u susretu s Bogom, o njegovoj odluci kako živjeti i djelovati u nepomučenu zajedništvu s Bogom. U tom zajedništvu raste i razvija se čovjek kao osoba i umnožaje se sreća zajedništva s ljudima, i tako biva obogaćen život sa svim dobrima ovo-ga svijeta (36, 11).

Sve se to sada zorno potvrđuje. Izraelci su doživjeli neshvatljivo velike ratne strahote. Mnogi su izginuli, mnogi ranjeni i progonjeni, k tome ugnjetavani i izrabljivani od svojih silnika, vlastodržaca i bogataša, lažnih proroka (34, 1 - 19).

U takvu ozračju nastupa Ezekiel s Božjom porukom: „Zato ovako govorи Jahve Gospod: ‘Evo, dižem ruku i kunem se: narodi koji su oko vas snositi će sami svoju sramotu! A vi, gore Izraelove, razgranajte se i donesite rod narodu koji će skoro doći. Jer, evo me k vama! K vama se okreňu, i gajit će vas i zasijati! Razmnožit će ljudе po vama – sav dom Izraelov – gradove vam napučiti, razvaline vaše opet podići“ (36, 7 - 10).

Narod je raspršen među narodima i rasijan po zemljama, ali Bog im poručuje: on će ih sabrati iz svih naroda i natrag ih dovesti u njihovu zemlju.

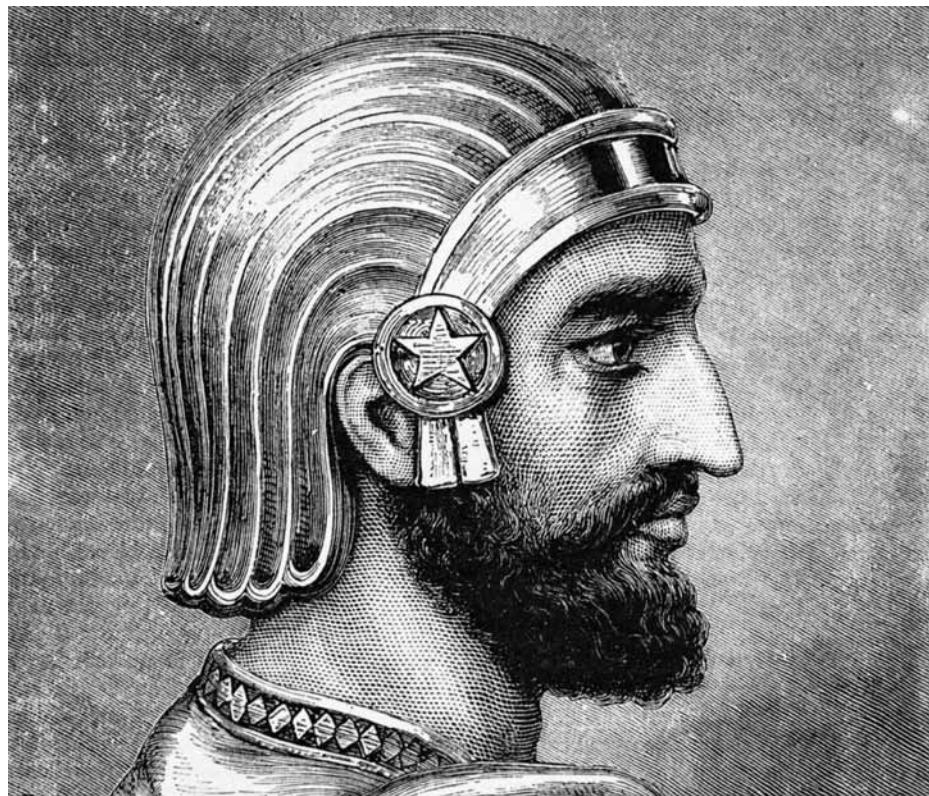
Pa ipak, presudna će se promjena dogoditi u njihovim srcima!

Da bismo se u to uvjerili, bio bi dosta-
tan samo jedan prodoran pogled u životnu
zibilju – osobnu i međuljudsku – židov-
skoga naroda onoga doba u domovini i u
izgnanstvu. Zaprepastili bismo se nad gro-
zotama i gadostima za koje Bog najavljuje
kako će ih istrijebiti. Prijeko im je potreb-
no novo srce i nov duh (18, 31). Međutim
najprije treba iskorijeniti nečistoće i odba-
citi svako štovanje kumira (36, 25). Bog
će im tada dati novo srce i udahnuti nov
duh. Tada će zablistati Božja svetost i širit
će blagotvoran utjecaj u narodu s razvijena-
maja zajedništva u kojemu je Jahve njihov
Bog, a ljudi njegov narod. Tek na taj način
ljudi će moći dobro vidjeti i pravo prosu-
diti svoja bezakonja i posramiti se zbog
putova kojima su hodili. Zatim će uslijediti
molitva doma Izraelova neka im Bog
dadne mnoštvo ljudi kao stada. Tada će se
moći reći: „Evo zemlje što bijaše pusta, a
postade kao vrt edenski“ (36, 35)!

Bijahu to misli što su se javljale iz nehi-
njene radosti što je nastajala s obnovljene
povezanosti s Bogom. Bog je, preko Eze-
kiela, ipak upozoravao ljudе kako je po-
srijedi početak istinske preobrazbe, velike
i teške, preobrazbe što je nalik prijelazu iz
smrti u život. Priopćavajući tu istinu Bog
se služi grubom i uvjerljivom slikom iz
života: pokazuje Ezeikielu mnoštvo suhih
kostiju i pritom ga pita: mogu li te kosti
oživjeti? Ezekiel odgovara: „Jahve Gospode,
to samo ti znaš“ (37, 3)! Bog mu
kaže neka se obrati tim kostima i neka im
rekne kako će Bog u njih udahnuti svoj
duh i one će oživjeti (37, 4 - 5). Poruka je
bjelodano jasna: slika uvjerljivo pokazuje
kako je u narodu zavladalo beznadno mr-
tvilo. Sve je zamrlo, ima kostiju, ali nema
duha (37, 8). I tu temeljnu istinu Bog ja-
sno izriče: „Sine čovječji, te kosti – to je
sav dom Izraelov. Evo, oni vele: ‘Usa-
nje nam kosti i propade nam nada, pogib-
osmo’“ (37, 11)!

Bog prihvata njihovo priznanje i usli-
šava njihovu molitvu. On će ih izvesti iz
njihovih grobova i odvesti ih u zemlju Izra-
elova. Štoviše! On će ujediniti pleme Izra-
elovo i pleme Judino te će od njih načiniti
JEDNO, s njim povezano: „Oba će biti jed-
no u mojoj ruci“ (37, 19). Eto, to je jezgra
istinske vjere: pročišćeni od svih grozota,
ljudi tvore jedinstvo s Bogom i uzajamno!

Bijahu to, dakako, Božja obećanja ve-
zana uz povijesna zbivanja u neodređenoj
budućnosti, ali znatno ovisnija i o ljudi-



Kralj Kir

ma osobno. Povijest ne stvaraju događaji
nego ljudi. Zbivanja imaju stanovitu ulo-
gu, ali istaknuti pojedinci, uključujući i
njihove suradnike, svojim umom i srcem,
svojom zauzetošću i spremnošću na žrtvu
stvaraju prekretnice i omogućuju povijesni
razvoj što ljudima daje zdrav hod i
uspješan prodor u budućnost.

Iz toga proizlazi zaključak: i nakon
nadvladavanja mrtvila, razočaranja i po-
jačanja doživljaja besmisla, kad nastupi
razdoblje utemeljene nade u sretnu buduć-
nost, *i tada tamne sile ne miruju*.

Tako je bilo i ovdje. Bog upozorava
Ezekiela kako postoje i djeluju razorne
moći. One su brojne, a javljaju se pod jed-
nim imenom: Gog, veliki knez iz Magoga.
S njim su i druge sile kao Perzija i Etiopija
(38, 5). Navalit će na Izrael, ali Bog po-
ziva Ezekiela neka javi Gogu kako ne će
pobjediti. Gospod Bog bit će uz svoj na-
rod. Njegova će nazočnost odlučiti ishod,
i to se slikovito prikazuje: „Sine čovječji,
prorokuj protiv Goga i reci: ‘Ovako govo-
ri Jahve Gospod: ...Izbit ću ti luk iz lijeve
ruke i prosuti strijele iz tvoje desnice. Na
gorama ćeš Izraelovim pasti, ti i sve tvoje
čete i narodi koji budu s tobom... riječ je
Jahve Gospoda“ (39, 1 - 5).

Ta će pobjeda utvrditi Izraelovo zajed-
ništvo s Bogom: „Znat će dom Izraelov da

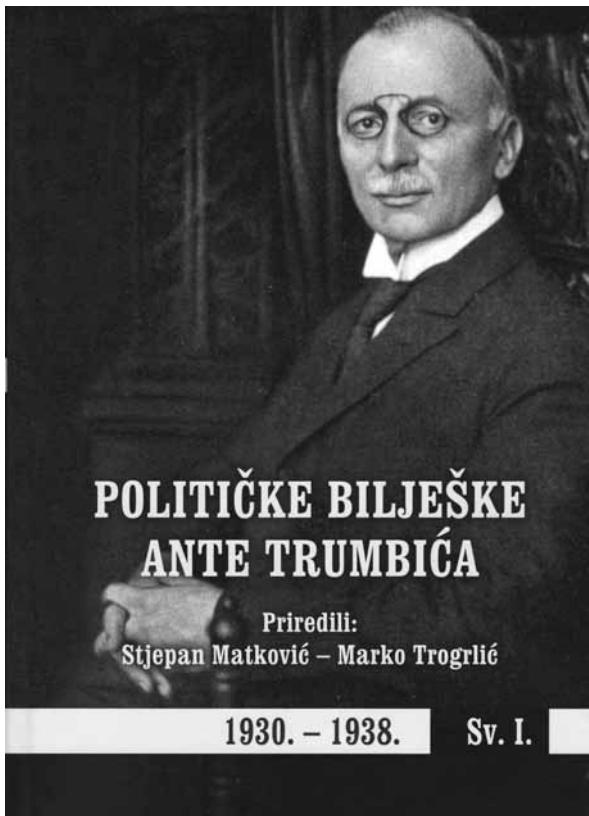
sam ja, Jahve, Bog njihov – od toga dana
zauvijek“ (39, 22).

Godine 539. perzijski je kralj Kir pobi-
jedio Babilonsko kraljevstvo i potlačenim
narodima dao slobodu. Židovi su se poče-
li vraćati u svoju domovinu. Povratak je
bio težak, a dolazak u domovinu i život u
njoj još teži, ali uspješan. Sve do ustanka
braće Makabejaca, 166. godine, Izraelci
bijahu pod vlašću drugih naroda. Te su
godine izvojevali samostalnost, ali su je,
63. prije Krista, ponovno izgubili te su sve
do 135. poslije Krista ostali pod Rimskom
upravom. Uslijedila su nova lutanja što su
za vrijeme Drugoga svjetskog rata doni-
jela Židovima strahobne progone što su
prijetili potpunim uništenjem židovskoga
naroda. *Nu danas taj narod ima suverenu
i moćnu državu*.

Ezekielov spis, kao i niz spisa biblijskih
proroka, jasno i određeno ističe jezgru
vjere u Boga: *Gajiti osobno zajedništvo s
Bogom u posvemašnjem povjerenju i ljubi-
bavi te u trajnom nastojanju širiti – svje-
dočiti te vrijednosti u svim međuljudskim
odnosima!*

Druga pak djela kojima obiluju više-
manje sve religije mogu imati pozitivnu
ulogu i u biblijskoj vjeri, kao na primjer
molitve i vjerski obredi, ali je *jezgra bi-
blijske vjere – mjerilo njihove vrijednosti*.

ZABORAVLJENI BORCI: FRANJO ZRINSKI



U nizu hrvatskih boraca osuđenih pred starojugoslavenskim Državnim sudom za zaštitu države, posebno mjesto pripada Franji Zrinjskomu. Taj seljak iz Gornjeg Ladanja kraj Varaždina je kao zaprisednuti pripadnik ustaškog pokreta s Josipom Krobotom u kolovozu 1933. sudjelovao u atentatu na bivšega jugoslavenskog ministra Mirka Neudorfera, a u drugoj polovici iste godine s Krobotom, Stjepanom Pižetom i Mirkom Kelemenom još i u diverzijama na željezničkoj pruzi te u raspačavanju ustaških publikacija (*Grič*, *Ustaša*, *Nezavisna Hrvatska Država* itd.). Kako navodi Rudolf Horvat, koji ga u svojoj *Hrvatskoj na mučilištu* (str. 536.-537.) naziva Zrinskim, javna je rasprava pod predsjedanjem zloglasnoga Dragutina Bubnja započela 13. ožujka 1934., a okončana je pet dana kasnije. Presudom od 21. ožujka 1934. Zrinski i Pižeta osuđeni su na smrt vješanjem, Tomo Kelemen na „večitu robiju“, Mijo Kelemen na jednu godinu strogog zatvora, a Marko Krobot na pet godina strogog zatvora.

Kao poučan primjer zašto je i kako rastao oružani otpor Jugoslaviji i kako je nastala ustaška organizacija, u nastavku donosimo bilješku dr. Ante Trumbića o njegovu razgovoru sa Živkom (Živanom) Bertićem, hrvatskim književnikom i političarom koji je kao odyjetnik branio Franju Zrinjskoga. Bertić nije dijelio političke poglede svoga branjenika (bio je svojedobno pristaša Hrvatsko-srpske koalicije, potom Hrvatske zajednice), ali je u razgovoru s Trumbićem za vječnost sačuvao spomen na nj. Ta je Trumbićeva bilješka pohranjena u dijelu njegove ostavštine koji se čuva u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, a ovde je prenosimo iz prvoga sveska nedavno objavljene

dvosveščane zbirke dokumenata *Političke bilješke Ante Trumbića 1930.-1938.* (str. 713.-714.) koju su priredili povjesničari Stjepan Matković i Marko Trogrić, a objavili Hrvatski institut za povijest i Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta u Splitu.

Fotografije Josipa Krobota i Franje Zrinjskog, s prijepisom oproštajnog pisma koje je Krobot uputio svojoj majci, preuzete su iz časopisa *Ustaša* iz 1941. godine.

*

10. VI. [1934.]
Dr. Bertić

On je bio branitelj objesenog Zrinjskoga. Žao mu je toga mladića, dobra a pukog siromaha.

Na raspravi on se držao lijepo, mirno, kazao je sve kako jest i otkrio koliko je kriv. Kad mu je izrečena osuda smrti i kad ga je po propisu pretsj. Vasa Petrović upitao poslijе proglašene osude smrti da li ima još što reći, onda je on kazao u ovom smislu: „Nisam ja kriv koliko ste me osudili, mene siroče, koje nemam ničega. Vi ste suci kao P. Pilat oprali ruke i predajete me krvniku. Niste dobro učinili. Pa nastavili: Ja sam rekao da sam bio ustaša, ali što sam „učinio“ ne zasljužuje ovaku osudu. Nama je Hrvatima teško, ne možemo više podnosit, pa mora da se branimo. Imamo mnogo Ustaša i kad je ovako bit će ih sve to više. Oni hoće da se Hrvatska oslobođi...“

Na to pretsj. prekine ga oštros, da ne da govorit o politici, da je dosta ako nema što da više da kaže i naredi žendarmima da ga odvedu.

*

Ja sam, kaže, kao branitelj predao molbu za pomilovanje. Pošao sam u min.



Josip Krobot

Oproštajno pismo ustaše Zrinjskog svojoj majci

Draga majko!

Grob mi se zatvara . . . to jest kađe češ čitati, znaj da Ti je sin u zemlji. Mnogo me veseli, jer će tamo naći tatu i druge rodjake, a isto i prijatelje. Nemoj me žaliti . . . ja Ti se za-



† Franjo Zrinjski

hvaljujem na svakom daru, kojeg si mi ukazala, a isto i na Tvojoj materinskoj skrbi.

Hrabar sam i pomirio sam se s Bogom. Ispovedio sam se i pričestio. Zahvaljujem se i mojim prijateljima, koji su mi ukazali prvu pomoć pri-godom one teške eksplozije . . . (ovdje je prekrizano i nečitljivo!) znajte da će već biti s vama.

Zahvaljujem se i svima dalnjima, koje i ne poznam, ali ipak sam osjetio njihovu dobrotu . . . Majko ša-



Razrušena Krobotova kuća

Ijem Vam svoje odielo, idem samo . . . u košulji na vječno putovanje.

Ne mogu mnogo pisati, a mislim, da je i nepotrebno. Vi znate sve moje tuge i nevolje, a na koncu »štrik«, veselje! Dobro sam se navećerao, da će mi biti dosta . . . i pijem . . . sjedim na počasnom mjestu . . .

Zbogom! Za uviek vas sve ves i rođake grli vaš nesretni sin Franjo . . .

**Upozorenje
iz Glavnog Ustaškog Stana**

Organizatorni uredjavlja:

Neki pojedinci odnosno skupine misle razriješenje dužnosti svih ustaških dužnostnika izrabiti na taj način, da upućivanjem brzojava na Glavni Ustaški Stan utječe na izbor novih dužnostnika. Opaženo je, da baš oni, kojima do sada nije uspjelo da se nametnu, pokušavaju sada pomoći brzojava svojih prijatelja stvoriti dojam, kao da cijeli narod listom čezne za tim, da se upravo njih postavi ustaškim dužnostnicima.

Naravno, da takvi brzojavi mogu kod Glavnog Ustaškog Stana imati samo protivni učinak, pa se stoga upozoravaju svi pripadnici i prijatelji Ustaškog pokreta, da ne bacaju novac na brzojave, jer imenovanje novih ustaških dužnostnika izvršit će Glavni Ustaški Stan na prijedlog stožernih povjerenika po svojoj slobodnoj ocjeni, vodeći računa jedino o poštenu i sposobnosti predloženih dužnostnika.

Maksimovića i iznio mu razloge a u prvom redu, da za ono što je dokazano nije opravdana osuda smrti, a još manje izvršenje. On je odgovorio [s] par riječi i prenio razgovor na politiku. Kad sam saznao da je molba odbijena, pošao sam k Zrinju, da ga pitam što mu treba. Kazao je da je on miran; da mu je majka daleko, da nema vremena ni novca da bi mogla putovati u Beograd, nego da ga moli da ju on pozdravi što je i obećao. Kad su ga predveli pred sud da mu saopće da je pomilovanje odbijeno i da će sutra u jutro bit izvršena smrtna kazna, bio je jednako miran i re[zi]gniran. Na pitanje pretstj., da li ima kakvu želju, kazao je da nema, da osuda nije pravedna i da on umire na pravdi Boga. Ujutro je B.[ertić] pošao k njemu, našao ga sa 15 do 20 ljudi, sve od policije, davali su mu kafe, cigareta itd. Kad je vidio njega, pristupio je, pa mu je rekao, da mu zahvaljuje što ga je branio duševno i od srca, da on umire spokojno, ali jedno da mu je

žao, a to je: da se na nikoga ne tuži, nego na sebe, jer da je bio kukavica rad toga što nije izvršio ono što je imao da izvrši (nije rekao što). Pa doda da sam to izvršio, bio bi prešao granicu i danas bi bio živ i zdrav a on bi bio mrtav (učinio je aluziju na žrtvu nesudjenu). Da je tako prebjegao neki (koga se ne sjeća) pa je danas živ, dočim on da nije i da je ostao i sada da mora da gine na vješalima.

Kad je došlo vreme odvedoše ga na stratište. Prije toga još mu je rekao, da mu je žao što nije 30. IV. (bio je 19. IV.) da pogine kada je izgubio glavu u W.[iener] Neustadtu njegov pradjev slavni ban Petar Zrinjski i njegov imenjak. Na stratištu bio je jedan delegirani sudac (slovenac) sa perovodjom, drž. tuž. Marocchino i on branitelj sa velikim aparatom policije. Krvnik Hartl sa svojim pomoćnikom. Zrinjski je bio miran. Sada kao i uvijek prije držanje ovoga 26. godišnjeg mladića, priprosta, bez nadimanja, bez straha, naravno

i iskreno bilo je simpatično i osvajalo je publiku. Kad se popeo na stocić i prislonio se uz stup ledjima, dok je krvnik bavio se oko konopca, Zrinjski jakim glasom a mirnim izreče ove riječi: Živila nezavisna Hrvatska! Živio Pavelić! Živio Perčec! Dole krvavi ...! dole Beograd! Na to mu je konopac presjekao riječ. Utisak je bio silan i neobičan. Sve je bilo impresionirano. Sam krvnik sa svojim pomoćnikom bili su izgubljeni, impresionirani. Kada su izlazili, reče njemu Marocchino: Ovim rijećima opravdao je osudu!!!!!!

Iza toga našao je na klupi na Malom Kalimegdanu krvnika gdje sjedi držeći glavu rukama, piljeći u zemlju..

Sve to priповijeda B.[ertić] osjećajno žaleći mladića, koji da je, iako puki siroma, bio dobar, bistar i nepokvaren. (Prir. T. J.)

FILIP LUKAS, ZNAMENITI PREDSJEDNIK MATICE HRVATSKE

Lako u današnjoj Hrvatskoj ima i tzv. intelektualaca (tj. ljudi sa stečenom sveučilišnom diplomom) kojima ime Filipa Lukasa ne znači baš ništa, oni upućeni znaju da je posrijedi jedan od najvažnijih hrvatskih kulturnih radnika i nacionalno-političkih ideologa u XX. stoljeću.

Rođen je 29. travnja 1871. u Kaštel Starome, a školovao se u Zadru i u Splitu. Bogosloviju je učio 1892.-1896., a prva župa kojom je upravljao bila je ona u Muću (1897.-1900.). Potom u Grazu i u Beču studira zemljopis i povijest te 1906. polaže profesorski ispit. Nešto ranije napustio je djelatnu svećeničku službu, pa će kao nastavnik odnosno profesor službovati na raznim školama i učilištima u Dubrovniku, na Sušaku, u Rijeci i Zagrebu. Malo nakon Prvoga svjetskog rata postaje profesorom na Visokoj školi za trgovinu i promet koja će 1925. biti preimenovana u Ekonomsko-komercijalnu visoku školu, preteču kasnijega Ekonomskog fakulteta.

Kao i brojni drugi katolički svećenici i katolički intelektualci svog doba, u mладosti je vatreći pristaša jugoslavenske ideologije – pa je i to zacijelo bio jedan od razloga da je u prvi mah prihvatio neke elemente tada iznimno popularnog i po svoj Europi proširenog rasnog učenja – ali se nakon stvaranja jugoslavenske države otrežnjuje i postaje jednim od ključnih ideologa hrvatskog nacionalizma. Osobite su njegove zasluge na području geopolitike, na kojem je po mnogočemu nenađašen do danas.

Na čelo Matice hrvatske Lukas dolazi 1928., u iznimno složenu povijesnom trenutku, a tu će ustanovu voditi sve do sloma Nezavisne Države Hrvatske u svibnju 1945. U jugoslavenskoj je pamfletističi, dakako, ili prešućivan ili klevetan, ali nema nikakve sumnje da ga se može nazvati najvećim i najvažnijim Matičinim predsjednikom do današnjega dana. Matičino *Kolo* te u njegovo doba pokrenuta *Hrvatska revija* postali su žarištima hrvatske nacionalističke misli, a na brojnim Lukasovim člancima i raspravama odgajani su i izgrađivani mladi nacionalistič-



Prof. Filip Lukas (crtež Jerolima Miše)

ki naraštaji. Iz svjedočenja objavljenih i u ovom časopisu poznato je da je Lukas znao zažimiriti na oba oka i onda kad je u Matičinu skladištu pohranjivano oružje za izvođenje protjugoslavenskih akcija.

Iako je zapravo bio u određenoj oporbi napose prema Mačekovoj Hrvatskoj seljačkoj stranci (koliko zbog Mačekova jugoslavenskog reformizma i drugih njegovih sporazumaških državnopravnih koncepcija, toliko i zbog totalitarnih tendencija i „seljakovanja“ u HSS-u koje je išlo za isključenjem inteligencije iz hrvatske narodne cjeline), a kasnije i prema ustaškom režimu (makar je bio svjestan da je to jedina organizirana snaga koja se u tim trenutcima bori za opstanak hrvatske države), Lukas je doživio javne pohvale i iz Mačekovih i iz Pavelićevih usta. Obojica su priznali da je Matica za njegova predsjednikovanja bila jedna od rijetkih nacionalnih institucija koja nije poklekla pred nasrtajima režima niti je podlegla utjecajima kvislinških krugova u samoj Hrvatskoj.

Usprkos tomu je Vladko Maček posegao za onim na što su odvažili tek jugoslavenski komunisti 1972.: početkom 1941.

vlasti Banovine Hrvatske raspustile su Matičinu upravu i toj najstarijoj i središnjoj našoj kulturnoj ustanovi nametnule komesarijat. Ta sramotno i nakazno nasilje nad Maticom ukinuto je odmah nakon proglašenja Nezavisne Države Hrvatske, kad počinje procvat Matičine djelatnosti, jer je Pavelićevim i Budakovim zalaganjem ta ustanova zakonskim odredbama dobila povlašten položaj na knjižarskome i kulturnom tržištu, a broj i važnost knjiga koje su usred teške ratne nestašice papira tiskane u njezinu nakladi, zadržava i danas.

U jesen 1944. Matica je, kako se navodi u literaturi, pripremala Lukasova sabrana (prije će biti: izabrana!) djela u tri knjige. U njih su trebali biti uvršteni i članci objavljeni u doba Jugoslavije. Dvije su knjige i izišle: *Hrvatski narod i hrvatska državna misao*, te *Ličnosti - stvaranja – pokreti*. Treća, pak, koja je imala obuhvatiti njegove geografske i geopolitičke rade (Hrvatska zemlja), nikad nije ugledala svjetlo dana.

Dobro svjestan prave naravi *oslobodenja i osloboditelja* 1945., Lukas je u proljeće 1945. odlučio ne dočekati ulazak Jugoslavenske armije u Zagreb te se je povukao na Zapad. Kao i toliki drugi, bio je uvjeren da je riječ samo o privremenom



Naslovica Lukasove rasprave u Matičinu zborniku iz 1925.

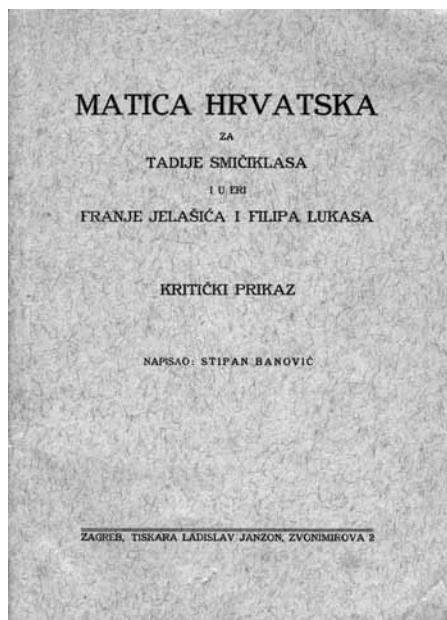


povlačenju; uostalom, sam je kasnije pisao kako je prije polaska otiašao pozdraviti se s nadbiskupom Stepincom: „On mi je zaželio svako dobro i pri tome mi reče, da će se ja za dva tri mjeseca vratiti u domovinu...“ Takva su, naime, bila očekivanja sviju u to doba, koji, eto, nisu imali pamet današnjih mudraca, generala poslije bitke i politički korektnih kvazihistoričara, koji bi tuđe kože uvijek rado stavili na bubanj i iz svoje mudračke perspektive 1990-ih nastavili ratovati u svibnju 1945. bez oružja, strjeljiva, hrane i bolnica, bez pomoći, saveznika i simpatija.

Lukasova, pak, politička gledišta u ratno doba izvrsno oslikavaju riječi koje je izrekao 31. prosinca 1944., na Matičinoj Glavnoj godišnjoj skupštini:

„Mi Hrvati ovaj rat nismo izazvali. On je došao bez nas, a uvučeni smo u nj neuklonjivim udesom neizravno, da se izbjegne veće zlo. Kad se je bivša država, u kojoj su Hrvati silom bili držani preko dva desetljeća, pod oružanim udarcem izvana mahom raspala, a za nju se nisu borili ni sami Srbi, koji su jedini u njoj uživali sva prava i povlastice, opravdano je bilo, da smo mi Hrvati upotrebili tu priliku, da se riešimo zle sADBine, koja nas je uništavala, i da ostvarimo nezavisnu državu, za kojom su naši naraštaji već stotinama godina čeznuli i bez koje ne može biti prave slobode. To pravo ne može nam nitko osporiti, najmanje pak one države i narodi, koji tvrde, da stoje na samoodređenju naroda na osnovici demokratskih načela. To pravo naroda na svoju slobodu

i svoju državu formalno je i u ovom ratu izraženo u takozvanoj Atlantskoj povelji, pa bi se logično svaki onaj, koji bi se borio protiv naše slobode i nezavisnosti, borio u isto vrieme i protiv samoodređenja i demokratskih načela kao i protiv spomenute Atlantske povelje. Htjeti pak Hrvate uklopiti u novu Jugoslaviju, to bi bila veća nepravda no što je bila ona, koja je u godini 1918., kada se mišljenje i raspoloženje Hrvata moglo krivo prikazati. Ali poslije zbivanja za minulih 20 godina u bivšoj Jugoslaviji ne može biti nikakve sumnje, što Hrvati hoće i za što se bore. Hrvati i Srbi su dva izgrađena i posebna naroda, pa neka svaki od njih na svome poviestnom i životnom prostoru upravlja svojom sudbinom i stvara u svome duhu kulturna dobra.“



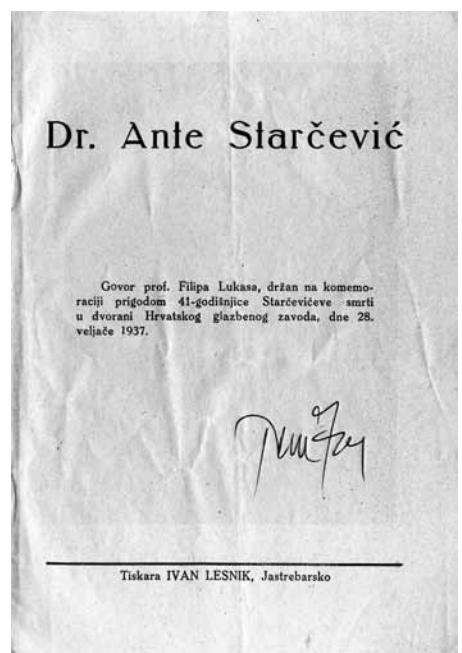
Pamflet Stipana Banovića protiv Filipa Lukasa i Matičine uprave

Kao odgovoran čovjek, Lukas se je okušao i u hrvatskoj emigrantskoj politici. Bio je istaknuti član Hrvatskoga narodnog odbora, ali – iako je time došao u sukob i s onima koji su svoj tobožnji trajni legitimitet gradili na uspostavi Nezavisne Države Hrvatske – nije prestao zastupati ista načela. Tako je, primjerice, u poruci za Desetotravanjsku proslavu u Münchenu 1953., otvoreno kazao: „Ovaj čin [proglašenje NDH 10. travnja 1941., op. prir.] je dokaz, da je još u hrvatskom narodu postojao duh čist, pa da još u njemu nisu bile utrnute ni svijesti vlastite posebnosti, a niti volja da hoće biti slobodan i nezavisno u svojoj vlastitoj državi. Tako se, netom mu se pružila prilika i mogućnost,

da se osloboди srpske tiranije, proglašio slobodnim i osnova svoju vlastitu državu koju je narod plebiscitarno tražio.“

Tri godine kasnije, u *Hrvatskoj reviji*, u svojim je uspomenama iz Matice također kazao: „Velika većina Hrvata nije dijelila Mačekovo mišljenje, da su Hrvati bili zadovoljni s teoretskim priznanjem njihove individualnosti sa strane Srba, jer su jasno predosjećali, da u zajednici s njima, ovi bi nuda njima dalje vršili svoju dominaciju, već su trajno tražili svoju državnu nezavisnost, jer samo u njih su mogli ostvariti svoje želje i narodne posebnosti i dati svoje prinose općem zbivanju čovječanstva. Svoj imperativni otklon za zajednicu sa Srbima Hrvati su dokazali god. 1941., kada su s oduševljenjem pozdravili uspostavu svoje vlastite države, za nju se borili i umirali, pri čemu je oko milion ljudi za nju živote žrtvovalo. Tako je mogao na sudu, danas najveći živući Hrvat, Nj. Uz. Kard. Alojzije Stepinac, izjaviti, da su Hrvati plebiscitarno željeli imati svoju vlastitu državu.“

Nakon odlaska u emigraciju, Lukas je nekoliko godina boravio u Krumpendorfu kod Celovca, u britanskoj okupacijskoj zoni Austrije, a u veljači 1949. preselio je u Rim, gdje je do smrti 26. veljače 1958. živio u hrvatskome Zavodu sv. Jeronima. Njegovu osudu pred jugoslavenskim komunističkim sudom prvi je objavio sad pok. dr. Jere Jareb u novoj seriji Matičina *Kola* 1998. Donosimo je i ovdje, podsjećajući na to da su te presude kao *Justiz-*



Lukasov govor u čast Ante Starčevića



Trumbić i Lukas u srpnju 1938.

mord, pravosudno umorstvo, poništene 2017. pred zagrebačkim Županijskim sudom, na inicijativu udruge U ime obitelji. (Prir. J.)

*

Presuda Okružnog narodnog suda u Zagrebu od 21. studenoga 1945.

Kz.320/45

PRESUDA U IME NARODA

Okružni narodni sud za grad Zagreb u vijeću sastavljenom od predsjednika vijeća Novak Dr. Tomislava, prisjednika Rešljic Katice i Šoljak Mihajla, te zapisničara Milojević Ljubice u krivičnom predmetu protiv naroda i države na javnoj glavnoj

raspravi održanoj u Zagrebu 21. XI. 1945, a u prisustvu zamjenika javnog tužioca Jovanović Desanke, te branitelja (zamjenika dr. Ruvena Ante) Dr. Nikše Škarice, donio je ovu

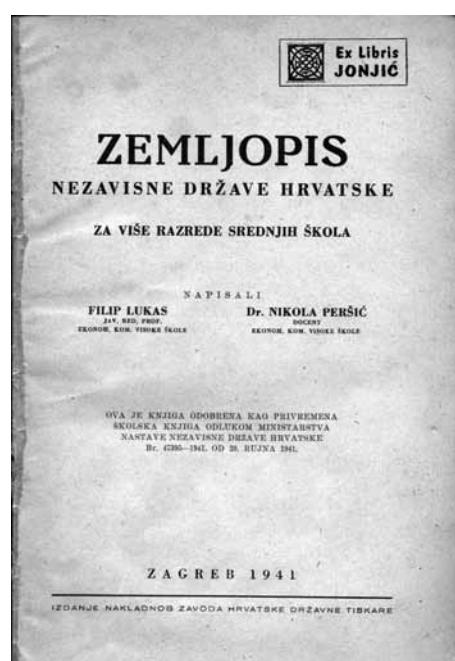
PR E S U D U

Lukas Filip, oko 76 god. star, profesor u Zagrebu, Medveščak kbr. 64 kriv je

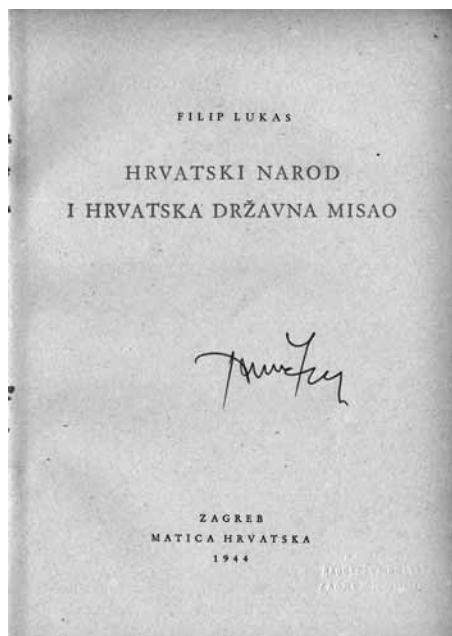
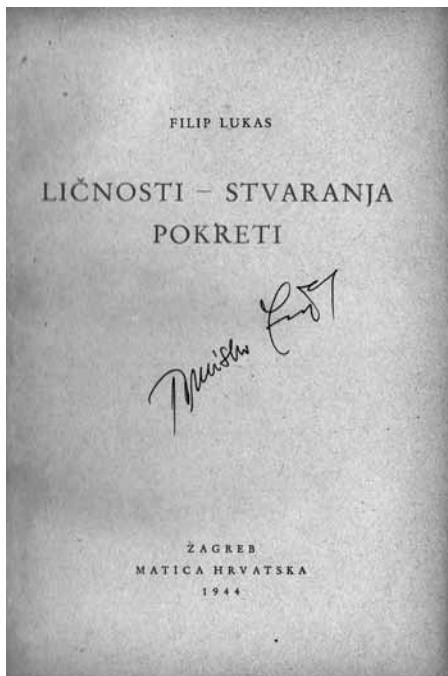
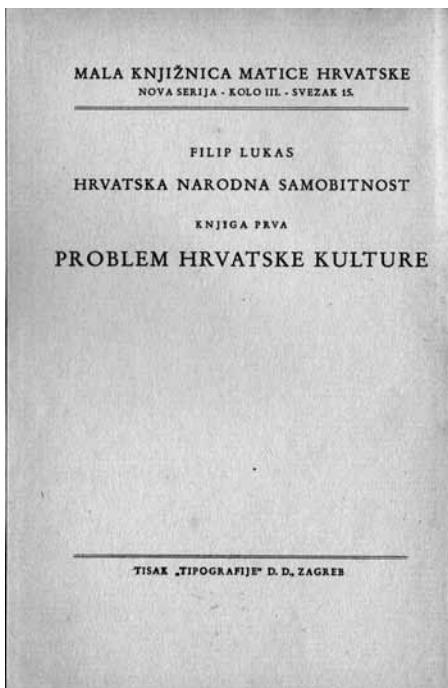
1) da je u »Novom listu« od 30. IV. 1941. g. objavio članak kao predsjednik Matice hrvatske pod naslovom: »O postavljanju komesara« a iza toga članak »Govori prof. Lukas i Dr. Budak na sjednici« u kojem se prikazuje tečaj sjednice Matice hrvatske održane 29. IV. 1941. na kojoj je prisustvovao i »doglavnik mini-

star« Dr. Budak Mile, a koju je otvorio prof. Lukas kao predsjednik te u svom govoru istaknuo važne dogodjaje posljednjeg vremena za Maticu hrvatsku i u životu hrvatskoga naroda te naročito spomenuo komesarijat koji da je bio Matici hrvatskoj nametnut. Za najnoviji dogodaj treba zahvaliti hrvatskome narodu koji među bitnim značajkama svoga karaktera posjeduje istinsku ljubav za slobodu i nezavisnost. Hrvatski je narod u borbi za slobodu i nezavisnost pridonio beskrajne žrtve, a današnji uspjeh ima se zahvaliti heroizmu i odlučnosti mnogobrojnih stradalaca. Međutim najveći i odlučni završni uspjeh treba pripisati poglavniku »dr. Anti Paveliću«. Matica može biti ponosna, da je za vrijeme nasilnog vladanja srpske vlasti vršila muževno hrvatsku dužnost i izgrađivala hrvatsku kulturnu samobitnost i tako udarila osnovice za izgradnju države. Govor je završen poklikom »neka Bog ispunи poglavnikove i naše želje i neka živi ostvaritelj nove Hrvatske dr. Ante Pavelić.« Nakon toga se prikazuje pozdrav »doglavniku« Budaku i izrazuje ponos Matice hrvatske, što je upravo Budak postao hrvatski »ministar bogoštovlja i nastave«. Na istoj sjednici komemorirao je smrt Petra Kvaternika i pročitao izvješće o progona matičnih činovnika Ivica Kirina i dr. Mile Starčevića.

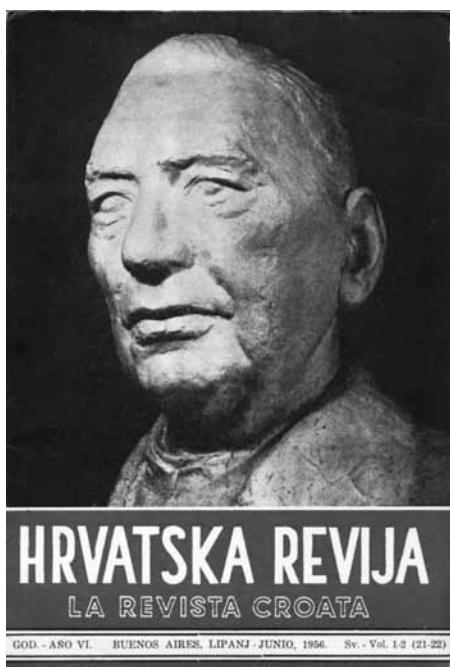
2) da je u izdanjima Matice hrvatske za god. 1944 izdao knjige pod naslovom: »Hrvatska zemlja« »Hrvatski narod i hr-



S Nikolom Peršićem pisao je Lukas i školski udžbenik



vatska državna misao« te »Ličnosti-stvaranja-pokreti« u kojima se tendenciozno iznose tobožnje razlike između Hrvata i Srba, iznosi mišljenje o neslavenskom porijetlu Hrvata te nastoji Hrvate obratiti od zajednice sa ostalim Slavenskim narodima, te se navodi i njegov govor održan na gl. skupštini Matice hrvatske od 8.III. 1942 u kojem se veliča ostvarenje tzv. NDH te izrazuje priznanje »odanosti i zahvalnosti pogлавniku« Dr. Paveliću te predlaže da mu to skupština jednoglasno i sa oduševljenjem iskaže, nadalje opisuje



Turkaljev lik Filipa Lukasa na naslovnički emigrantske Hrvatske revije

rad Matice hrvatske u kojoj da su uz njega igrali glavnu ulogu dr. Mile Starčević i oni Hrvati, koji su bili zadojeni ideologijom dr. Ante Starčevića koji je ideju slobode i drž. nezavisnosti stavio kao kategorički imperativ svima članovima narodne zajednice.

3) godine 1943 u Zagrebu pod svojim uredništvom a u izdanju gl. ustaškog stana izdao je zbornik »Naša domovina« čiji prvi svezak donosi sliku Pavelićevu i nosi naslove »Hrvatska zemlja - hrvatski narod - hrvatska povijest - hrvatska znanost« u kojima se prikazuje uspjeh ustaštva te ide za tim da se široka javnost oduševi za bivšu NDH dakle vršio akciju i propagandu u korist okupatora i njegovih pomagača širenjem nacionalne i vjerske nesnošljivosti, opravdavanjem okupacije i osudivanjem Narodno-oslobodilačke borbe, pa da je time počinio kazn. djelo iz čl. 2 toč. 3 točke 6 Zakona o krivičnim djelima proti narodu i države.

pa ga sud na osnovu čl. 4 toč. I istog zakona osuđuje na kaznu smrti, koja ima da se izvrši streljanjem, na trajan gubitak političkih i građanskih prava te na konfiskaciju cijele imovine.

O B R A Z L O Ž E N J E kao nepotrebno ispušteno.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

OKRUŽNI NARODNI SUD ZA GRAD ZAGREB

U Zagrebu 21. studenog 1945 g.

Zapisničar (Lj. Milojević)

Predsjednik vijeća:

Dr. Tomislav Novak

Za točnost otpstrukvaka otpravnjstvo: [potpis nečitljiv]

*

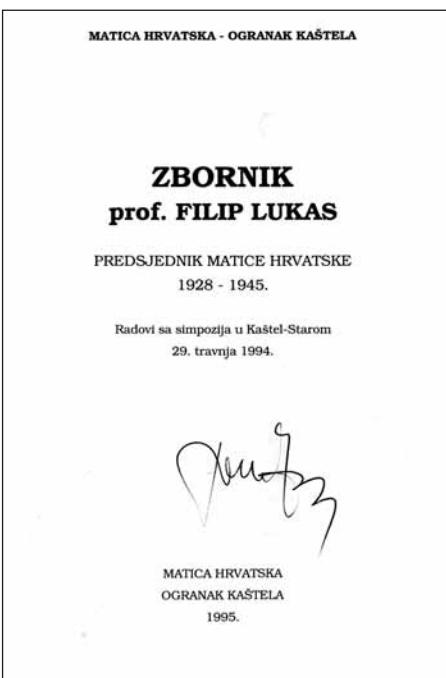
Presuda Vrhovnog suda Hrvatske od 24. prosinca 1945.

K 746/45

PRESUDA U IME NARODA

Vrhovni sud Hrvatske u Zagrebu u vijeću sastavljenom od člana Vrhovnog suda Kovačević Petra kao predsjednika, te članova Vrhovnog suda Dra Pavla Marčeca i Milana Vurdelje kao članova vijeća uz sudjelovanje tajnika vrhovnog suda Floršić Eduarda kao zapisničara, u krivičnom predmetu protiv Lukas Filipa radi zločina iz člana 3 t. 6 i 8 Zak. o kriv. djelima protiv n. i d. rješavajući žalbu branitelja optuženog protiv presude okružnog narodnog suda za grad Zagreb u Zagrebu od 21/XI. 1945 Kz 320/45 u nejavnoj sjednici održanoj dana 24/XII. 1945 nakon saslušanja zastupnika javnog tužioca Hrvatske Tafra Mate.

Prvomolbenom presudom proglašen je optuženi krivim zločinom iz člana 2 t. 1 i čl. 3 t. 6 Zak. o kriv. dj. protiv n. i d. vršenjem akcije i propagande u korist



Zbornik radova o Filipu Lukasu (1995.)

okupatora i njegovih pomagača širenjem nacionalne i vjerske nesnošljivosti, opravdavanjem njemačke okupacije i osuđivanjem Narodno-oslobodilačke borbe načinom u tenoru te presude opisanim pa je zbog tih krivičnih djela osuđen na osnovu čl. 4 t. 1 citiranog zakona na kaznu smrti, koja se ima izvršiti strijeljanjem, na trajan gubitak političkih i građanskih prava te na konfiskaciju cijele imovine.

Protiv te je presude podnio branitelj optuženog, koji je istome postavljen ureda radi - jer je optuženi odsutan i nepoznata boravišta pa se uzima da se krije od vlasti - žalbu protiv izreke o krivnji i kazni sa predlogom, da se pobijana presuda ukine odnosno preinaci u korist optuženog.

U žalbi ističe branitelj, da odluka suda o odlučnim činjenicama nije potpuna a niti navedeni razlozi o odlučnim činjenicama; da nisu istaknute bitne okolnosti koje opravdavaju izrečenu kaznu a niti je dostatno istaknuti rad odnosno inkriminirano djelo optuženog.

Povrijeden je, tvrdi žalilac, i materijalni zakon, pošto je prvomolbeni sud odmjerujući kaznu primjenio čl. 4 t. 1 Zak. o kriv. dj. protiv n. i d. a trebao je primjeniti obzirom na član 18 toga Zakona, jer je djelo počinjeno prije stupanja na snagu tog zakona, čl. 3 Odluke o zaštiti nacionalne časti.

Žalba nije osnovana.

Prvomolbeni je sud u tenoru presude opisao krivična djela počinjena po optu-

ženom, a u obrazloženju naveo je razloge, koji su ga rukovodili kod odlučivanja o tome, za što smatra optuženog krivim djela, zbog kojih je optužen a sud glede njih usvojio optužbu.

Ne može se u ovom slučaju govoriti ni o povredi materijalnog zakona kod odmjerjenja kazne na štetu optuženog.

Pošto je optuženi lice, koje je svojim radom dokazalo, da je izdalо narodnu borbu i bilo u dosluku sa okupatorom te radilo protiv narodne vlasti, ima se smatrati narodnim neprijateljem u smislu čl. 14 Uredbe o vojnom sudovanju.

Na njega se dakle kod odmjerivanja kazne ima primjeniti član 16 Uredbe o vojnem sudovanju, a taj član među ostalim kaznama predviđa i smrtnu kaznu, kao i gubitak građanskih časti i konfiskaciju imovine.

Iako je prvomolbeni sud formalno primjenio čl. 4 t. 1 kriv. z. protiv n. i d. on nije time prekoračio svoju kaznenu vlast, pošto je i taj član kao i citirani član 16 Uredbe o vojnem sudovanju stvarno jednake sadržine. Iz navedenih je razloga žalba ostala neuvažena. -

Zapisničar:
E. Floršić s. r.

**SMRT FAŠIZMU - SLOBODA
NARODU!**
VRHOVNI SUD HRVATSKE

Zagreb, 24. prosinca 1945

Predsjednik vijeća:
P. Kovačević s. r.
Za tačnost otpakva jamči:
Kancelarija Vrhovnog suda
Hrvatske Sunarić [v. r.]



S naslovnice zbornika

VRIJEDI LI ŠENOIN POUČAK IZ 1874. JOŠ I DANAS?

(„U nas ne bijaše žalivože državnoga i umjetničkog života...“)

„Tužna je to priča koju nam opet i opet opetovati valja kad govorimo o svojoj umjetnosti i književnosti. Svuda trgom vjejkova doći ćemo do jedne istine, da je naš maleni narod nadaren obiljem dara naravskoga, da je niklo iz našega naroda ljudi veleumnih, al svuda ćemo se uvjeriti da su se ti veleumni ili prislonili uz tuđu kulturu, ili da ih je zarana ubila bijeda, glupost vršnjaka, nekultura, vandalizam. A koliko je veleumnih sinova našega naroda preživilo svoj vijek radeći o svagdanjem hljebu, ne mogući razvijati krasnih umnih darova? Ta uzmite naše narodne

pjesme, uzmite narodne rukotvorine, koliko tuj ima samoniklosti, domišljatosti. I nije li bio Julio Klovio, Hrvat iz Grižana, najslavniji sitnopsisac svoga vijeka, nijesu li se tri najslavnija sveučilišta otimala za slavnim hrvatskim matematikom Boškovićem, nije li Toma Bakač, Hrvat, bio prvim diplomatom svoga vremena? Ali Talijani tvrde da su Klovio i Bošković njihovi ljudi, a Mađari krste našega Tomu Mađarom. U nas ne bijaše žalivože državnoga i umjetničkog života – u nas ne bijaše uopće nikakvog duševnog života. Kakvo dakle čudo da nam stranci otimaju

hrvatsku starinu. Al šta rekoh? I novinu otimlju. Najbolji njemački lirik najnovijeg vremena Milov – jest krajški major Stjepan Milenković. Ponajbolje evropske primadone, Murska, Malingerova i Vizjakova, Hrvatice su. A mi kod kuće? Ah, mnogo ima kakavštine u nas, mnogo barbarstva. To valja iskreno isповјedit, jer samo onda možeš naći lijeka bolesti kad ju potanko otkriješ...“

(A. ŠENOJA, „Vjekoslav Karas“, *Vienac*, br. 3/1874., u: *Sabranu djela. Kritičko izdanje*, Knj. XI., Zagreb, 1964., 398.-399.)

FOTOMONOGRAFIJA O RATNOJ 1991.

Pod naslovom „1991.“ iz tiska je nedavno izšla bogato opremljena fotomonografija uglednoga hrvatskog fotografa Zorana Filipovića. Kao nakladnik navedena je Likarija d.o.o., a uz autorski tekst – koji je zapravo Filipovićev ratni dnevnik vođen na raznim bojištima diljem Hrvatske – na tristotinjak stranica velikog formata i na najkvalitetnijem papiru objavljeno je oko 150 sjajnih fotografija.

Mnoge su potresne, a većina njih govori više od najdojmljivijih riječi o Domovinskom ratu. Dvije smo, uz autorovo dopuštenje i bez naknade, uvrstili u ovaj broj našega časopisa: na naslovni i na zadnjoj stranici korica. Knjiga se može naručiti kod autora i nakladnika, na adresi info@likarija.eu, a čitateljima *Političkog zatvorenika* obećan je znatan popust. (L. G.)



VUK OD SRBIJE I PETPARAČKA NARICALJKA ZA JUGOSLAVIJOM

Da bi se koncem tisuću devetsto sedamdesetih postalo tajnikom odnosno šefom kabineta glavešine poput Mike Šiljka, istaknutoga jugoslavenskoga komunista hrvatskog podrijetla, bivšeg predsjednika Vijeća naroda jugoslavenske Savezne skupštine i bivšeg člana (kasnije i predsjednika!) predsjedištva SFRJ – tada na dužnosti predsjednika Vijeća Saveza sindikata Jugoslavije – trebalo je, nema sumnje, biti osobito odan i provjeren pouzdanik jugoslavenskoga komunističkog projekta.

Malo ili nimalo na tome ne mijenja činjenica da je Šiljak ne tako rijetko bio predmet sprudnje i poruge, i u svoje doba možda ponajčešći junak političkih viceva. Ta Šiljkova odlika je, dakako, imala stanovite veze i s njegovom neukošću, primitivnošću i rabijatnošću (čovjek će u sklopu svoga krvavoga kvislinškoga traga biti upamćen i kao onaj koji je dao ukloniti Jelačićev spomenik iz srca Zagreba te srušiti minarete džamije na današnjemu zagrebačkom Trgu žrtava fašizma), ali je dijelom izviralna i iz unutarpartijskih animoziteta, obračuna i sukoba u borbi za vlast, na margini čega je procvala – da do danas tisućama raznobojnih cvjetova cvate – i „poslovna karijera“ njegova sina Vanje (Vanjke), jednog i po obličju čudnovata lika iz plejade očevih sinova koji su, zvali se oni Šiljcima, stroki ma, ujevićima ili kako drugačije, bili, kao što znamo, već rođenjem i zibanjem u kolijevci s jugoslavenskim i partijskim insignijama predodređeni za unosne poslovno-obavještajne pothvate, praćene krezovskim luksuzom, raskalašenošću tipičnom za skorojeviće i nedostatkom ikakva morala.

Malo zbog vlasti i prestiža, a malo i zbog stanovitih razlika u pogledima na politička i gospodarska pitanja posttitovske Ju-

Piše:

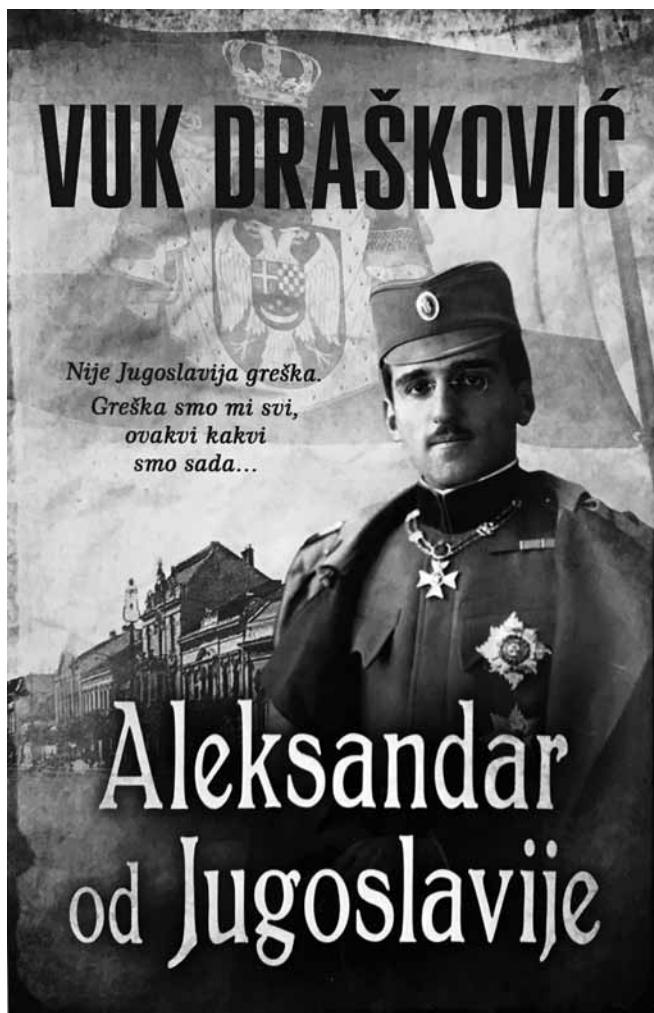
Tomislav JONJIĆ

goslavije koja je već zaudarala na Iješinu, u osamdesetima se je Šiljak, naime, nadmetao sa Stipom Šuvarem i krugom oko njega. Šuvar je i zbog toga u takozvanim omladinskim krugovima lukavo unovačio

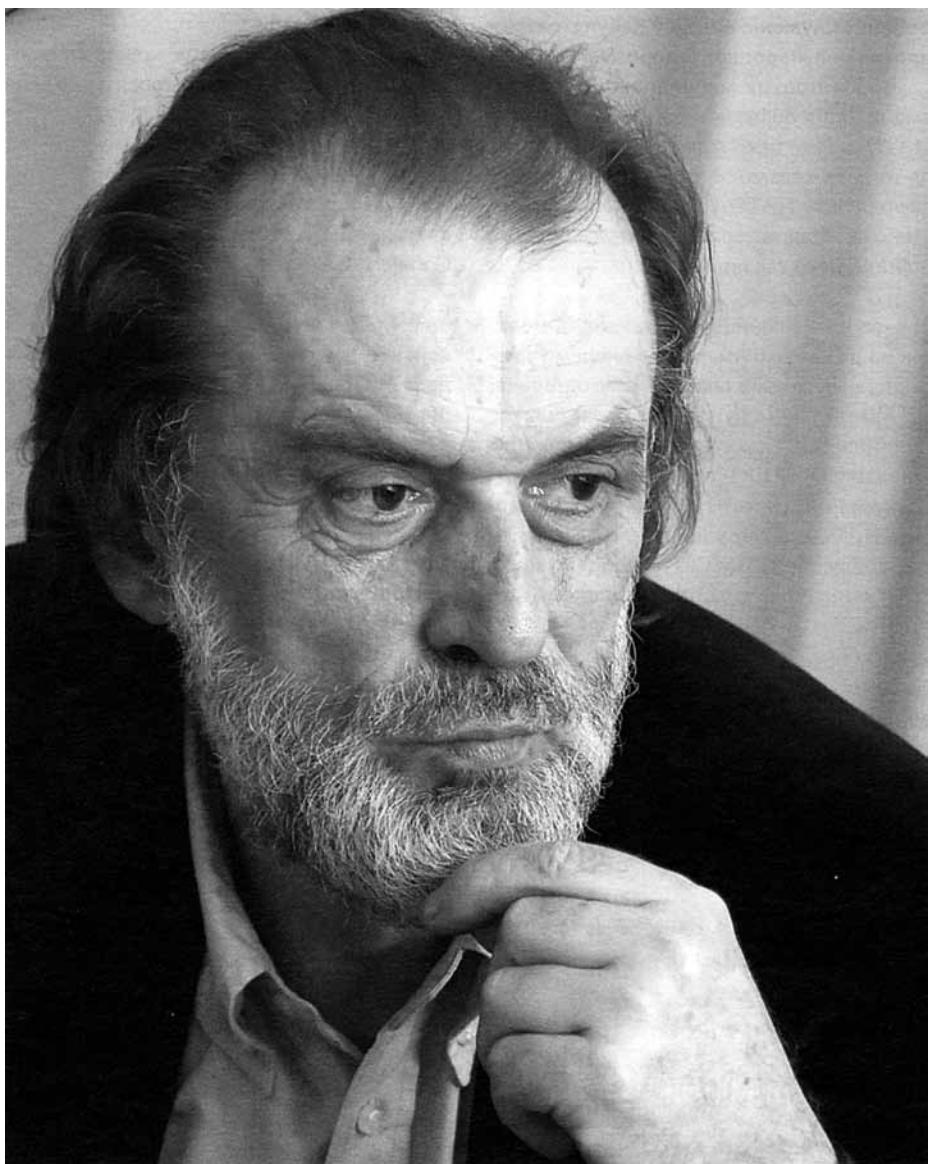
izbama, znati rugati sa Šuvarovim protivnicima.

Tako je i bilo, pa je tako Šiljak postao objektom razvodnjene poruge. To umjereno i kontrolirano popuštanje uzda smišljeno je nazivano *demokratizacijom*, kako bi neuki i oni koji su se radi vlastite udobnosti htjeli graditi neukima – ne bi li tako utvrdili alibi za svoj izbor kukavičke pozicije – mogli misliti da *demokratizacija* ima nekakve veze s demokracijom, bar kao njezino predvorje, nipošto kao surogat, a kamoli kao *čenifa* ili izmetište opće namjene. Tako se je, dakle, poluglasno i s aluzijama sprdalo s bivšim izučenim postolarom Mikom koji je – protivno onoj znamenitoj latinskoj pouci – odlučio ne držati se samo postola, nego je sebi namijenio i ulogu arbitra u stvarima kojima nije bio dorastao.

Njegovoj reputaciji redikula pridonio je, nema sumnje, i poznati „slučaj Gaži“ sa svojim brojnim krvavim i manje krvavim rukavcima koji sežu sve do danas. Taj Gaži, jugoslavenski partizan i partijski aktivist, dugogodišnji direktor „Podravke“ i čovjek kojega Muzej grada Koprivnice i u naše doba naziva „velikim vizionarom“, promaknut je na položaj više mračnoga nego zagonetnog ministra policije kvislinške uprave u okupiranoj Hrvatskoj 1983. (i potom, što valja dometnuti kako bi stvari i pojave u suvremenoj Hrvatskoj bile jasnije, na lokalnim izborima u svibnju 2005., kao nositelj liste Hrvatsko socijalno-liberalne, Hrvatske narodne i Liberalne stranke te Hrvatskog saveza umirovljenika postao izabranim županijskim vijećnikom u skupštini Koprivničko-križevačke županije). Gažiju se, pak, pripisivala i još pripisuje i stanovita uloga u smaknućima hrvatskih političkih emigranata, što – čak i onima koji jugoslavenski *Rosakommunismus* beskrajno naivno prikazuju kao arkadiju – svjedoči da ta ekipa i nije bila



nekoliko pismenijih i beskrajno ambicioznih pojedinaca, sve odreda također *tatnih sinova* s jugoslavenskim, komunističkim, u pravilu i *jeneaovskim* pedigreeom, pa im povjerio omladinski tisak i zametke manjih radio-postaja, s pravom računajući na to da će se oni, po narudžbi i do granica koje im dopuštaju nagubci i lanci s ogrlicama što su im nataknuti u partijskim



Vuk Drašković

sasvim bezazlena, makar se Šmiljku i rugali onako kako se nisu rugali nikomu prije „Dizde“, poznatoga Raifa Dizdarevića, još jednog lutka iz jugoslavenske boljševičke plejade.

U politici ništa nije pogubnije od podsmijeha, ali će – kako to tumači službena povijest – Šmiljak bar iz prve faze spomenutoga unutarpartijskog prijepora izići kao pobjednik. Zadržao je utjecaj na ključne poluge vlasti, postao je i predsjednikom Predsjedništva SFRJ, mogao je i ubuduće dijeliti sinekure, ali nije uspio sprječiti da mu se i dalje smiju, pa će na duge staze ispasti poraženik. Tako se kaže, a tako se i piše, iako je posrijedi ocjena koju možda valja revidirati (vidi, između ostaloga, i pod „Vanja Šmiljak“!), navlastito kad se uzme u obzir njegova nikad istražena i jasno utvrđena veza s razmjerno ranim

povratkom u javni život progonjenoga i zatvaranog protubakarićevca Franje Tuđmana koji je u međuvremenu sazrio u hrvatskog nacionalista što će političkom inteligencijom i odlučnošću za tri koplja nadvisiti sve svoje političke suparnike te potom 1989.-1992. predvoditi borbu za hrvatsko državno osamostaljenje, plaćajući pritom i stanovite dugove te stanovite poreze i prireze, među njima i onaj koji je jamčio opstanak Šmiljkovim baštinicima i nekim od njegovih bliskih suradnika na jaslama poredanima oko hrvatskoga državnog proračuna.

Dakako, nisu Šmiljkovi *sitnosopstvenički* interesi bili jedini, pa zacijelo ni najvažniji razlog Tuđmanove tihe *rehabilitacije* 1987., ali je – usprkos beogradskim memorandumskim talambasima – pitanje bilo bez Šmiljkova bratskog doprinosa do nje

već tada bilo došlo, ili bi Tuđman još koju godinu čamio u zapečku poput niza tadašnjih istaknutih *disidenata*, pa bi se stvari u Hrvatskoj u prijelomnom razdoblju odvile posve drugačije.

No, povijest će pokazati kako je njegov makar ograničeni izlazak u javnost bio jedna od malobrojnih pozitivnih posljedica spomenutog previranja među lošim slugama gorih gospodara, tj. među rezidentima NKVD-a, Ijudima ogrezlima u hrvatskoj (i ne samo hrvatskoj) krvi, puzavcima i sličnim ništarijama, skupno nazvanima hodočasnicima u zagrebačku *Kockicu* na tadašnjem Šetalištu Karla Marxa. Postavši stupovima tadašnjega društva zahvaljujući svomu štakorskom mentalitetu i besprimjernu nagonu za samoodržanjem, oni su s matematičkom sigurnošću znali koliko je to društvo trošno, pa zapravo već dulje vrijeme nisu isključivali njegov raspad. No, ipak, krajem 1970-ih godina, dok Najveći Sin Naših Naroda i Narodnosti još nije bio zaboravio disati, i dok su mnogi radni ljudi i građani naše nesvrstane samoupravne zajednice vjerovali kako je drug Tito besmrtnan ne samo u prenesenom nego i u doslovnome značenju te riječi, sve je to bila daleka i nenaslutiva budućnost ne samo nama smrtnicima, nego i režimskim *cerberima* i njihovim dreserima.

I upravo tomu i takvomu Šmiljku, čeljadetu koje je moguće samo u jednomu totalitarnom sustavu upravljenom na razbijanje građanskog društva i uništenje svega onoga što jedan narod čini narodom, tih će godina šefom kabineta postati mladi srpski novinar Vuk Drašković, rođen 1946. – ni manje ni više nego na „Dan Republike“ – u obitelji srpskih istočnohercegovačkih kolonista u Međi, banatskom seocu nadomak rumunjske granice. On sam voli kazati i napisati da je riječ o selu „u opštini Žitište“, kao da je Žitište bar Heidelberg, a ne općina na rubu ničega, s dvadesetak tisuća stanovnika razasutih pustopoljinom, od kojih u istoimenome njezinu upravnom središtu živi malo više od jedne desetine.

Drašković je bio inteligentan, ali ta inteligencija nije bilo ni do pasa njegovoj ambiciji. Prema nekim je bio Šmiljku i više od činovničkog asistenta, navodno čak i savjetnikom bez koga legendarni drug Mika nije donosio nijednu ozbiljnu odluku. Tako je kasnije znao tvrditi, primjeri-

ce, i spomenuti Pavle Gaži, kojemu, naravno, bez rezerve treba vjerovati koliko i onima koji su ga postavili na ministarski položaj i oni koje očito i preko groba štiti. No, ako i nije bio savjetnik, Drašković je u Šmiljkovoj sviti slugu i podvornika u formalnom smislu imao neprijeporan položaj, i s njega mu se prohtjelo ostvariti dječaku želju da postane umjetnikom, književnikom.

Bilo kao savjetnik, bilo kao trbuhozborac ili kao posilni druga Mike, on je u takozvanu književnost ušao provokacijom, i – zašto okolišati – samo provokacijom se u njoj održava do danas.

Kad sam razmjerno kasno, u jesen 1984., tri godine nakon izlaska prvog izdanja, kao brukoš zagrebačkoga Pravnog fakulteta, u ovećoj, kasnije ugašenoj knjižari koja se nalazila u ulici Socijalističke revolucije – prije toga je s natpisnih ploča na pročeljima uklonjeno ime hrvatskoga kralja Zvonimira da bi se ulica, primjereni činjenici takozvanog oslobođenja, mogla nazvati Ulicom Crvene armije (a bila je, kao što znamo, nadomak Krešimirovu trgu koji su osloboditelji prozvali Trgom generalissimusa Staljina, neupitnog simbola ljudskih prava i slobode čovječanstva, svakako i osobe koja je za hrvatski narod jamačno zasluznija od jednog od najmoćnijih naših narodnih vladara) – kupio Draškovićev literarni prvijenac, roman *Sudija*, posrijedi je bilo već šesto izdanje, izišlo upravo te godine. Na korici *Sudije* autor i nakladnik nisu spominjali da je roman u međuvremenu bio i dramatiziran, ali su se dičili da je rasprodan već u 25.000 primjeraka i da su neki kritičari knjigu proglašili „našim prvim pravim političkim romanom“.

Istini za volju, bilo je u srpskom tisku i nepovoljnijih komentara, motiviranih dijelom političkim, a dijelom i književno-umjetničkim razlozima. No, pretezale su pohvale, čak i panegorici, posve nezasluženo.

Pisan srpskom ijkavicom, čime se je Drašković oduživao svojim istočnohercegovačkim korijenima, *Sudija* me je u umjetničkome, literarnom smislu razočarao, kao što nužno razočarava štivo pisano s očitom tendencijom.

No, ruku na srce, nisam ga ni kupio da bih se literarno uzdizao – već ranije sam došao do uvjerenja kako je život prekratak

da bi se gubilo vrijeme na čitanje trivijalija i kako je oči bolje trošiti na Balzaca, Dostojevskoga ili Camusa (naravno, i na Envera Čolakovića, Antuna Šoljana ili – da ne bi bilo zabune – Danila Kiša, ne samo na njegovu *Grobnicu za Borisa Davidovića*) nego, recimo, na samoreklamerška prenemaganja mnogih suvremenih pisaca, od kojih će većina ostati upamćena tek u službenim popisima članstva književničkih udruga – već sam za njim posegao zbog arome političkog „slučaja“ koju je u jugoslavenskomu socijalističkom raju bila kadra zadobiti svakakva budalaština, pa tako i ta jeftina, plošna, tendenciozna i neduhovita Draškovićeva kritika takozvanih devijacija takozvanoga samoupravnog socijalizma, dozirana taman tako da se u blagonaklonim krugovima može nazvati provokacijom, a da ipak ne izazove režimske represalije.

Kad se čovjek, naime, sjeti što se je sve u to doba htjelo čitati između redaka tadašnjih novina, kakve su efemernosti

Partija, u sklopu onoga unutarnjeg okupanja koja je ukratko nabačeno u uvodnim redcima ovih opazaka, dijelom po kazni, a dijelom za nagradu promaknula u dopisnika zagrebačkih dnevnih listova iz Pariza, premda nije znao ni beknuti francuski, a – kako neki tvrde – ni koji drugi strani jezik. I dok treba imati galičevskog obraza da se s takvom prošlošću bilo komu i bilo kada dijele lekcije, s druge strane valja čeznuti za Galićevim perinama: možda one imaju kakvo čarobno svojstvo pa omogućuju da se i s takvom prošlošću ponekad ipak zaspie.

I literarno i politički je, dakle, Draškovićev prvi roman bio šećerna vodica, ali je autor njime oponirao *strukturama*, kako bi u perspektivi mogao imponirati – opet *strukturama*. Paradoks je samo prividan: nije se njegova literarna afirmacija dogodila slučajno niti bez vjetra koji je u njegova jedra puhalo velikosrpski imperializam kojemu je u sklopu planova za redefiniranjem Jugoslavije i ostvarenjem autentičnoga srpskoga nacionalnog cijela, Velike Srbije, trebao europski štih, a istočno od željezne zavjese on nije bio moguć bez takozvanih disidenata i takozvanih liberala, s njihovim povremenim inozemnim kontaktima i beogradskim festivalskim paradama stranih kulturnjaka koji su uz *Karađorđevu šniclu*, čevapčice, pljeskavicu, *kiliu beloga i sifon* bančili po prestoničkim krčmama i birtijama, pa se onda na takozvanom Zapadu prsili kao znalci i upućenici, nekad i kao vjesnici i pouzdanici tobožnje prave, autentične, nekomunističke i zapadnjačke Srbije.

Za takvu je na Zapadu uvjek bilo simpatija, ne samo iz geopolitičkih razloga: dijelom promišljeno, a dijelom i instinkтивno se osjećalo da je srpstvo trajno rascijepljeno između Istoka i Zapada, i da su s onom prozapadnom strujom unutar njega moguće baš svakakve pogodbe (dok njezine protagonisti sami Srbi ne zakolju, odsjeku im glave, osakaćene izbace kroz prozor, skupa s njihovim bujno, a ipak delikatno odlačenim ljubovcama, što bi rekao A. G. Matoš, ili jednostavno, u skladu s dosezima moderne tehnike, upucaju snajperom). Zato su nasuprot hrvatske šutnje – jer tobožnji europski kvazintelektualci poput Ernsta Blocha i slične klateži nikad nisu uspjeli čuti stenjanje cijelog jednog naroda! – u to doba stajali *NIN*, *Intervju* i *Duga*, *Književne novine*, *Književ-*



prepričavane za kavanskim stolovima i u studentskim sobama (rastući pritom do neslućenih razmjera, malne do poziva na otvorenu pobunu), što se je sve kriomicice fotokopiralo i na razne načine širilo (jer je bilo pitanje časti pročitati sve ono što je na ovaj ili na onaj način svrstano u nepočudno štivo), postane ga skoro sram, što je osjećaj koji, primjerice, nikad ne će tišiti savjest jedne od pseudomoralizatorskih vrčina suvremene hrvatske publicistike poput Mirka Galića, čovjeka kojega je

na reč, *Student* i još poneki list s mjestom izlaženja onkraj Drine. Bilo je to vrijeme kad su – kako se kasnije, ne krijući svoju boljševičku spremnost na brutalni obraćun u ime Jugoslavije – izrazio Oskar Davičo, u srpske, upravo svesrpske nacionalne veličine stasali „Đogo, Nogo, Matija i ostala bratija“.

Sa strane se činilo da u Beogradu pupa sloboda, dok su u Hrvatskoj, na humusu stvorenu još takozvanim oslobođenjem tisuću devetsto četrdeset pete i pokoljem hrvatske elite, potom XXI. sjednicom i Kangrginim željeznim štangama, uz bok Stanku Stojčeviću i Šuvaru komesari li književnik Goran Babić (legendarni „KGB“), Pera Kvesić i njima slični. Zagrebački šuvarovski *Polet*, potom ni *Studentski list*, a kamoli splitska *Omladinska iskra* i njima nalični omladinski listovi u regionalnim središtima – postojala je, naime, Jugoslavija, pa pojma regije tada nije značio ono što regija označuje u današnjemu metajeziku političke nomenklature – ogoljeni od glazure koju im je davala unutarpartijska bitka, za opću javnost nisu bili ništa doli Potemkinovo selo kojim je mladima umjesto slobode ponuđena popkulturna, a umjesto autentične kulture surrogat u obliku supkulturnih mitologema, sve uvijek s jugoslavenskim predznakom i jugoslavenskim zajedničkim nazivnikom. Jer, kako je ono patetično napisao mlađi, uvijek budni i nadasve perspektivni pasdaran socijalističke revolucije, Goran Beus, danas rečeni Richembergh: „Braćo, čuvajmo bratstvo, braćo, čuvajmo jedinstvo, jer bez njega nema ni nas!“

Dakako, čitalo se je to i tomu slično smeće, i krivo je misliti da je ono ishlapjelo ne ostavivši traga u ljudskim dušama. Ni govora. Organizam ništa ne zaboravlja, pa tako i ljudsko društvo pamti svaku bolest i nosi tragove sviju groznica i ožiljke sviju rana. Zato se zapravo bez račlambe tadašnjih omladinskih listova i utjecaja njihovih dijelom praksisovskih i šezdesetosmaških mentora uopće ne da shvatiti društveni i politički razvitak u Hrvatskoj nakon 1990. (pa ni u Srbiji niti u Bosni i Hercegovini, makar – koga briga za Srbiju!). Taj tisak i to kulturno-političko leglo predstavljalo je novicijat u kojem su stasali ljudi koji su nastavili održavati jugonostalgičarsku dominaciju u hrvatskome medijskom prostoru i nakon 1990. godine, sad tobože s europskom notom i u ime

Europe, baš kao što su u ono doba pisali s jugoslavenskom notom i u ime Jugoslavije. Ipak, u jednome se nisu mijenjali: služništvo protiv Hrvatske bilo im je i ostalo zajednički nazivnik, uz gramzivost jedina konstanta u njihovim životopisima.



U Maruliću je objavljen pretisak zlokobnoga Stojanovićeva članka

Moglo se je, naime, u tom tisku koji je izlazio u Hrvatskoj – uvreda zdravom razumu bilo bi nazvati ga hrvatskim! – pisati o jamajkanskoj ili palestinskoj borbi za slobodu, ali se nije moglo pisati o raseljenim Hrvatima (pa oni nisu spominjani čak ni na književnim razgovorima koji su usred Zagreba problematizirali „književnost između dviju domovina“), a neovisnu bi hrvatsku državu u to doba javno spomenuo samo luđak s propisno ovjerovljenom liječničkom svjedodžbom ili sasvim neoprezni provokator. (Nevina dosjetka u najužem prijateljskom krugu, da bi se rado riskirao diplomatski incident sa Sjedinjenim Američkim Državama tako da se iseli američki konzulat na Zrinjevcu, a zgrada daruje Srbiji za veleposlanstvo, prijetila je da završi tragičnim posljedicama!)

Moglo se je u tom tisku primjereno rječnikom naricati i za Henryjem Millerom (a Borgesovu će smrt njegovi brojni ovdašnji epigoni iskoristiti i za nešto korisno, poput objavljivanja šestosveščanog izbora iz njegova djela), ali se u njemu Zlatka Tomičića ili Vladu Gotovcu nije

smjelo spomenuti (čak ni onda kad se je Predrag Matvejević nešto kasnije – prema duhovitoj opasci jednoga mu kolege – založio da Gotovac u tamnici ipak dobjije bolju slamaricu, pa je Peđa i ta svoja „otvorena pisma“ objavio u – Beogradu, jer u Hrvatskoj za njih nije bilo nakladnika, a jamačno je i njihov autor htio izbjegi svaki rizik, ujedno svjedočeći svoju tradicionalnu odanost *prestonici*, zbog čega je, uostalom, u njima i isticao kako svi oni koji Gotovca znaju, znaju da je – iskreni Jugoslaven).

Ukratko, kulturni je život toga doba sveden na kagebeovsko *Oko* i na Šuvarovu *Bijelu knjigu* iz 1984.; u međuvremenu je u Beogradu stvaran prividni demokratski dekor, pa su otvarane dotad nepočudne i zabranjene teme, poput Golog otoka, Cazinske bune, seljačkih radnih zadruga, Milovana Đilasa, a još u ljetu 1983. jedan se je moj vojnički kolega, od mene nekoliko godina stariji Beograđanin koji je s ponosom isticao da je „buržuj“, s neskivenim zanosom hvalio kako je na Rankovićevu sprovodu bilo „dvesta hiljada ljudi“. Bio je kolovoz 1983. i u somborskoj smo vojarni i on i ja bili jedva više od jednog mjeseca, pa „Sava buržuj“ nije mogao i „lično“ pratiti Rankovićev lijes, ali su mu o sprovodu pripovijedali njegovi kad su – za razliku, dakako, od mojih – „došli na zakletvu“ (jer se nisu usuđivali o tome ništa kazati u pismima), pa je on dalje potihno prenosio, ni najmanjim znakom ne izražavajući bilo kakve *buržujske* rezerve prema pokojniku, makar je ovaj, kako znademo, među najzaslužnijima za desetakovanje svega onoga što je u Srbiji imalo i najmanji *buržujski*, građanski predznak.

„Savi buržuju“ i njegovima – navodno izdancima jedne imućne beogradske obitelji s dijelom cincarskim korijenima – Ranković je bio simbol srpstva; njima je bio pri srcu kao Aleksandar, a ne možda kao „drug Marko“ ili „Leka“, eksponent boljševizma, cestovni razbojnik i egzekutor. Činjenica da je od 1966. bio uklonjen iz javnoga života davala mu je romantičan prizvuk, pa se – ponovno pred kosovskom kulisom, kako to kod Srba obično biva – samo naizgled neobičnim obratom jedan brutalni i okrutni policajac pretvorio u simbola slobode, srpske slobode. Nešto slično, iako u puno manjoj mjeri, zbit će se i s legendom o Slobodanu Peneziću

Krcunu. Nije to bio prvi put da slobodu u Srbiji simbolizira i utjelovljuje *pendrek*. Njezin privid tih godina tamо je sustavno stvaran, s porukom jasnom kao dan: samo u Beogradu (i pod Beogradom!) diše se punim plućima; bez Beograda i protiv Beograda može se biti samo „sluga okupatora“ i – kako se to govorilo – „moneta za potkusurivanje“.

Kao što je Vuk Stefanović Karadžić u XIX. stoljeću lažima općinjavao kulturnu Europu, tako su sada nastajali novi mitovi o srpskoj kulturi, junaštvu i zapadnjaštvu, otvorenosti i modernosti. Hrvati su nitko i ništa, u najboljem slučaju lakaji crno-žutih klerikalaca i natražnjaka. Usprkosno s time je Vladimir Dedijer zvani Gangster – treba zavidjeti domišljatosti onoga tko mu nadjenu ime! – kao na tekućoj vrpcu proizvodio glasine i traćeve kojima se optužuju tzv. hrvatski partizani, sastavnica Jugoslavenske armije stasala u hrvatskim zemljama na razne načine i zbog niza razloga, od budalaste i neduhovite dosjetke o predratnome srijemskomitrovičkome ustaško-komunističkom aranžmanu, preko kamena mudraca u obliku misteriozne „Jilekove torbe“ te Andrije Hebranga kao tobože logična izdanka tradicionalne protusrpske urote, do priповijesti o „priznaju NDH od strane KPH“ u travnju 1941. (jer je valjda uobičajeno da jedna marginalna i k tome ilegalna politička stranka, „sekcija Komunističke internacionale“, priznaje jednu državu), a knjigama Veselina Đuretića i osobito generala Velimira Terzića krivica za slom monarhističke Jugoslavije – „naše države“, što bi u trenutcima iskrenosti rekao *čika* Bogdan Krizman, jugoslavenski kompilator diplomatskih izvješća i paraobavještajnih traćevo – prevaljivana je na Hrvate.

Svrha je bila jasna, i ona je u jednome, ne sasvim malom dijelu postignuta: trebalo je na svaki način legitimirati srpski zahtjev za preuređenjem Jugoslavije, a Hrvati su se morali braniti ističući svoje jugoslavenstvo i tako zapravo produbljujući unutarnji, polustoljetni jaz (uslijed kojega je bila nemoguća hrvatska Spomenka Hribar sa svojim zahtjevom za nacionalnom pomirbom). Tako je došlo do paradoksa s dalekosežnim i dugoročnim posljedicama: ne računajući hrvatsku političku emigraciju i Crkvu koja se pripremala za završnu svečanost obilježavanja tisuću godina hrvatskoga kršćanstva te

Nacionalni euharistijski kongres u Mariji Bistrici 1984. (ali je istodobno nad glavom imala *tedeksovski* Damoklov mač i jedva prikrivala druge brojne slabosti u vlastitim redovima), glavnina hrvatske borbe tih godina uopće nije bila hrvatska, nego je svedena na mlaku obranu hrvatskog jugoslavenstva, ideologije i prakse koja je iz autentične hrvatske perspektive imala jednoznačnu janjičarsku i kvislinšku ulogu.

U tome sumraku mozgova nekima se na trenutke čak činilo da *Bijela knjiga* – taj za neke dokaz žilavosti boljševičke dikture, a za druge labudi pjev jedne satrapske životne i političke filozofije – na određen način predstavlja „obranu hrvatskih interesa“.

Onima koji nisu živjeli u tim vremenima bit će, naime, teško, možda i nemoguće pojmiti ne samo to da će srpski tisak i tamošnje javno mnjenje po neumitnoj logici sustava uskoro „ustašom“ nazivati čak i jednoga Stipu Šuvara, nego još manje to da će tog „Portugalca“ i zatiratelja hrvatstva od velikosrpskih napadaja braniti i oni koji o njemu nisu imali baš nikakvih iluzija, ali su ipak mislili da pritom doista brane hrvatske interese.

Nije to bio prvi put ni u hrvatskoj povijesti da se vrarga istjeruje Belzebubom: on je u neku ruku podsjećao na ranija desetljeća, kad su neki Hrvati mislili da im je Pribićevićeva Jugoslavija bolja od prijetnje Pašićevom Velikom Srbijom, i da u avnojsko-boljševičkoj satrapiji valja tražiti utočište od Jugoslovenske vojske u otadžbini i Draže Mihailovića, „ministra vojnog“ u vladama koje su u londonskoj hladovini počivale na naslonjačima Jurja Krnjevića, Jurja Šuteja, Ivana Šubašića i šačice odanih im primatelja beriva iz jugoslavenskih i angloameričkih blagajna. No, taj šuvarovski poučak u svome modernom izdanju nemilosrdnom je logikom svjedočio o činjenici okupacije Hrvatske.

Memorandum SANU nagovješćivao je burnu sutrašnjicu, a Vasilije će Krestić u *Književnim novinama* objaviti znameniti traktat o „genezi genocida nad Srbima“ u doba Nezavisne Države Hrvatske. Ušutkana će hrvatska većina pozdraviti hrabar korak Radovana Grgca: *Marulić* je uskoro objavio znameniti članak „Srbi i Hrvati“ Nikole Stojanovića, onaj u kojem nam se 1902. navješćuje borba do istrjebljenja.

Nije se smjelo – niti se je imalo gdje, ne računajući uska društva u kojima se govorilo ispod glasa – pohvaliti taj korak, ali je trebalo živjeti u to doba da se shvati koliko je značilo objavljivanje tog teksta koji su prešućivali svi školski udžbenici, a bio je nepoznat i nekima od tadašnjih apsolvenata studija povijesti na zagrebačkom sveučilištu. Zato je suvremenicima bilo shvatljivo zašto je i popratni tekst uz taj pretisak Stojanovićeva pamfleta bio oprezan. Autor mu, V. P. – čiji identitet, ako se ne varam, nije odgonetnut ni u bibliografiji *Marulića* – bio je mlak i uopćen u ocjeni zagrebačkog *Srbobrana*, a propustio je pripomenuti da Stojanović nije samo pisac toga zlokobnog članka, nego je i istaknuti protagonist srpske politike u Bosni i Hercegovini, potom i član Jugoslavenskog odbora (čime, pak, gledano iz hrvatske perspektive, zapravo nije napustio svoja mladenačka polazišta, nego ih je samo razvio i umotao u jugoslavenski celofan).

Vuk Drašković je, dakle, u prvoj polovici 1980-ih izbio u prvi *ešalon* velikosrpske inteligencije. Na valu tzv. destalinizacije odnosno *demokratizacije* u Srbiji nakon Titove smrti i kosovskih nemira 1981., on će se – kao i niz drugih srpskih pisaca njegova i nešto starijeg naraštaja, sve redom režimlija, režimskih miljenika i partijskih stipendista – okrenuti drugim, uvijek političkim i uvijek neupitno srpskim temama.

On je postao dijelom sustava u kojem su se nizale tobože literarne afere s uvijek istom svrhom: kako od Srbije stvoriti žrtvu koja u ratu pobjeđuje, a u miru gubi, predstavljajući usprkos svemu tome oazu slobode i Pijemont jugoslavenstva. Teza je to koju je Dobrica Čosić obrazložio u knjizi *Stvarno i moguće* (1983.), s pozitivnom recenzijom Predraga Vranickoga, koji ju je okitio još i pohvalama autoru kao piscu duboku prožetu socijalističkim i humanističkim pogledima i idealima. *Praksisovci* su tako i tom zgodom pokazali da su uvijek spremni poslužiti kao batina protiv Hrvatske. A nove Draškovićeve teme više nisu bile odstajala kamilica poput *Sudije*. Nije to više bila drugarska kritika drugarskog sustava, nego je njegovo pero zasjeklo u samu bit tog sustava: u međunalonalne odnose, ono što je – prema partijskim proklamacijama i udžbeničkim aksiomima – idealno riješeno u Revoluciji, ali nam, eto, upravo srpska



Krunidba Petra I. Karađorđevića 1904.

sudbina pokazuje da baš i nije tako: činjenica da postoji nešto što se zove „uža Srbija“, u obraćanjima Brane Crnčevića njegovu imaginarnom „sinovcu“, Srbima je s apsolutnom točnošću pokazivala da postoji – užas, UŽA Srbija.

Užas koji jedan izabrani, „zaklani narod“ poput Srba ne može i ne će trpjeti.

Zato je srpska republička partija već 1982., dok su se iz cijele Jugoslavije organizirala hodočašća u tzv. Kuću cvijeća, naglasila teritorijalnu cjelovitost Srbije (dakle, „užasa“ i dviju pokrajina). Bilo je to nekoliko godina ranije nego što će Jugoslovenska narodna armija (ona što nas je 1944./45. oslobođila i one koje nije poklala držala pod čizmom oslobođenja još puna četiri i pol desetljeća) reformirati vojna područja, čime će u budućnosti omogućiti lakšu okupaciju Hrvatske i onemogućiti njezino odvajanje, a usporedno s time je izmijenjen i upravno-teritorijalni ustroj Srpske pravoslavne crkve: svetosavska je crkva time zapadno od Drine dobila jednak broj eparhija kao istočno od Drine.

Poruke novoga doba su bile jasne, a Vuk Drašković je išao ukorak s vreme-

nom, u stopu prateći srpsku Partiju i srpsku crkvu. Idući njegov roman, *Nož* – drugo njegovo izdanje, beogradsko, kupio sam 1983. u Somboru kao vojnik, ponukan raspravama koje je roman i način njegova objavljivanja pokrenuo više u beogradskom nego u zagrebačkom tisku. Tiskan je, naime, u emigraciji, navodno uz potporu krugova koji i nisu previše krali svoje četništvo (i baš je *Nož* bio razlog mojoj kupnji *Sudije* dogodine u Zagrebu). Jasno je zašto je dobio otvorenu potporu srpske političke emigracije: ta druga Draškovićeva knjiga u poslijetitovskoj je magli problematizirala muslimansko-srpske odnose fantazmagoričnim opisom stradanja istočnohercegovačkih Srba pod nožem njihovih muslimanskih susjeda u doba Drugoga svjetskog rata.

Naravno, u tome takozvanom romanu nije bilo ni slova o srpskim ratnim pokoljima istočnohercegovačkih muslimana niti o njihovu predratnom progonu. Kao prvorazredan politički pamflet *Nož* je doživio veliki publicitet, a 1999. će biti i ekraniziran: poraženoj i poniženoj Srbiji trebao je bar celuloidni lijek koji će u novim okolnostima biti možda simpatičan i takozvanom Zapadu. A već početkom

1980-ih, puno prije današnje protuislamske groznice, Muslimani su bili *zgodan objekt* Draškovićeve kvaziliterarne instrumentalizacije: ionako se je vidovdansko-kosovska mistika desetljećima hrnila protumuslimanskim osjećajem koji je u velikoj mjeri doveo do istrjebljenja – uglavnom protjerivanja i iseljivanja – brojne i imućne muslimanske zajednice u Srbiji, a zločini koje su muslimani od ljeta 1941. počinili nad Srbima – jer, tko haje za srpske zločine? – ionako su gurani u hrvatske postole, jer su počinjeni u okviru hrvatske države, pod hrvatskim barjakom i u sklopu tobožnjega hrvatskoga genocidnog plana (i „vatikansko-kominternske ujdurme protiv Srba“). Obračun s Hrvatima, svedenima uglavnom na katolike, ionako je bio svakodnevni, a da jasenovački mit ne ostane jedina batina, srpska se je kulturna elita pobrinula kroz pero Jovana Golubovića i njegove *Golubnjače* koja je – zbog optužaba na hrvatski račun – 1982. izazvala silnu galamu. Bio je to uvod u ono što će uslijediti koju godinu kasnije, da bi kulminiralo „slučajem Mlinar“, takozvanim „pokoljem srpske nejači u Vukovaru“ i otvorenom oružanom agresijom na Hrvatsku.



Aleksandar i „besni Đorđe“ u Prvome svjetskom ratu

Bosna i Hercegovina trebala je ipak biti prva žrtva, jer je već stoljeće i pol bila minimum velikosrpskog programa. Sada su iranska revolucija, iračko-iranski rat i kosovska zbivanja 1981. pridonijeli tomu da u nemalom dijelu srpske političke elite sazrije uvjerenje kako bi raspirivanje protumuslimanske hajke moglo biti važan instrument politike koju će utjeloviti Memorandum SANU i Slobodan Milošević. K tome je bilo zgodno optužiti Iran zbog tobožnje agresije na Irak, jer je drug Tito – titoizam je uvijek bio dobar dok otvoreno služi srpskim ciljevima – priateljevao sa Sadamom Huseinom, još jednim iz niske umiljatih brkajlija kojima su beogradska vrata bila širom otvorena.

Na toj raznorodnoj podlozi koja je imala samo jedan zajednički nazivnik, onaj velikosrpski, 1983. je organiziran i proces protiv muslimanskih intelektualaca u Sarajevu (jer da zagovaraju totalitarnu islamsku državu u isto vrijeme dok se u Beogradu uhićuju takozvani liberali), a silnu će popularizaciju doživjeti tekstovi tobožnjih stručnjaka za islam poput Miroslava Jevtića koji je u *Dugi* i u drugim

srpskim listovima ispisivao plahte svojih studija i teorija urote na kojima je građen mit o srpstvu kao branitelju Europe od ekspanzije islama koji preko Albanije i „ire-dente“ na Kosovu prijeti provaliti preko Une, pa potom preko Mure, sve do Grenlanda. Malo potom će jugoslavenskoj i svjetskoj javnosti biti serviran niz incidenta poput danas posve zaboravljenoga i podcijenjenoga „paračinskog slučaja“, u kome je albanski novak Aziz Kelmendi u paračinskoj vojarni JNA navodno ubio četvoricu, a ranio još nekoliko vojnika, pukim slučajem sve po izbor pripadnika svih „naroda i narodnosti naše nesvrstane samoupravne socijalističke zajednice“ (jerbo su svi ti narodi i narodnosti trebali biti potaknuti na solidarnost sa Srbima, onima koje su anglosaksonski imperijalisti stoljeće ranije nazvali *the guardians of the Gate*, čuvarema Vrata).

Danas nije moguće izbjegći pomisao: bit će da je u posljednjim godinama i desetljećima bilo trenutaka u kojima su stratezi i protagonisti te hajke likovali, polažeći pravo na to da su među prvima proučili i naizust naučili *al-kajdanku*, i da su da-

lekovidno shvatili i nagovijestili Osamu bin Ladenu, Jedanaest rujna, talibane i Islamsku državu, i vjerujući da doista ima naivčina koji ništa ne shvaćaju i koji su u strahu od militantnih islamskih skupina kadri previdjeti da se kaos stvara iz nekih sasvim drugačijih pobuda, i da se masovne migracije programiraju radi uništenja Staroga svijeta (a ne radi pobjede islama), stati uz srpske ciljeve (i iz drugih, dakle, razloga, a ne samo radi onoga radi čega se je Dragan Čović – tobožni legitimni predstavnik Hrvata u BiH – više od tri desetljeća kasnije u Banja Luci pojавio na svesrpskome slavlju, labavo pripasan uz bok Milorada Dodika zvanog Mile Štokor). Jer, svaka budala znade: srpske protumuslimanske tirade ni onda nije motivirao strah od islamskog terorizma, niti ih on motivira danas, nego iza njega čući – Velika Srbija.

Utamničeni, potom ostracirani Franjo Tuđman bio je previše inteligentan i previše iskusan da bi olako nasjeo na tadašnje srpske pripovijesti. U svome osobnom dnevniku on je već početkom kolovoza 1982. registrirao kako se u Sarajevu jasno

naznjava politička pozadina srpskih optužaba da je glavni grad Bosne i Hercegovine „središte panislamizma u nas“, a u travnju iduće godine nije mu promaknula ni Draškovićeva izjava francuskome tisku, da je u Jasenovcu pobijeno 800.000 Srba, pa se on, kao „mladi srpski pisac, član Saveza komunista“, lača te teme koja je, eto, kako reče, dosad bila proskribirana i nepočudna, zbog čega su i srpski pisci od nje bježali kao vrag od tamjana. To što se ta (pa i veća) brojka spominjala na partizanskim mitinzima i u školskim udžbenicima, mladomu je članu Saveza komunista bilo svejedno. Oni lažu – pisao je svojedobno Matoš o svojim beogradskim znancima – jer je to njima od Boga dano.

Tako je to i zato je to od Boga dano i Vuku Draškoviću, koji je i spomenutome francuskom listu prešutio da je jasenovački mit mantra koja se u Jugoslaviji pojavljala iz dana u dan, od jaslica i vrtićke dobi do subonorskih i subnoračkih gerijatrijskih mitinga i opijela na sprovodima takozvanih prvoboraca iz 1941. i 1944. godine. On nije htio, drugi se nisu usudivali spomenuti da u nastanku te mantere nisu sudjelovali samo Srbi nego i hrvatski kvislinzi raznih dlaka. Na to se je oprezno i vrlo umjereno odvažio Bruno Bušić u *Hrvatskome književnom listu*, kasnije i Franjo Tuđman; i baš zato su se i Bušić i HKL i Tuđman našli na zubu hrvatskim kvislinzima koji su svoju ropsku odanost jugoslavenskom okupatoru dokazivali upravo Jasenovcem. (Uostalom, samo slijepac ne vidi da ni u današnjoj Hrvatskoj nema opasnije teme od Jasenovca!)

Lukavom i dalekovidnom Tuđmanu nije promaknula politička dimenzija Draškovićeva *Noža*, pa je – oslanjajući se na svoj partizanski pedigree – u povodu te njegove izjave za *Liberation* nastojao potaknuti reakciju hrvatske javnosti, polusužbene, ne samo kulturne i intelektualne. Obraćao se je svojim znancima, a pisao je i Šmiljku (tada predsjedniku Predsjedništva SFRJ) i Milutinu Baltiću i Josipu Vrhovcu i Juri Biliću. Bilježi on te pokušaje i u svom dnevniku i u svojim pismima, ali će oni, naravno, ostati uzaludnima, jer na slugama je služiti, na robovima – robovati. Tek koju godinu kasnije, kad partijskom vrhu dogori do noktiju, ulogu demistifikatora jasenovačkog mita – u jugoslavenske svrhe i unutar jugoslavenskih okvira – preuzet će Ljubo Boban, povjesničar koji je

sudbinski opet bio povezan s Tuđmanom: dvadesetak godina ranije upravo je on, pojasnoj partijskoj smjernici, bio predvodnik obračuna s Tuđmanom kao – plagijatom. Ta je optužba značila ujedno i osudu, i samo se je prividno bavila Tuđmanovim arhivskim radom i njegovom metodologijom; hajka je imala političku potku i u to je doba služila političkoj eliminaciji Tuđmana i kruga oko njega.

Tuđmanova su upozorenja ignorirana, jer je kritika i sada morala dolaziti iz partijskih okvira i ostati okovana partijskim okovima. Zato su i šavarovci u *Bijeloj knjizi* pokazali da shvaćaju koja je uloga Draškovićeva romana, kako se stvara i čemu vodi „društvena klima“ nastala oko

Noža. No, time su i autoru i srpstvu učinili neizmjernu uslugu: njihovo težnji da se Evropi svide kao zatočnici slobode ništa nije pogodovalo kao neprikriveni poziv na linč iz *kagebeovskih redova*. *Bijela knjiga*, prožeta duhom zagvoškog čobančeta koje je doista mislilo kako se s književnicima treba obračunati bar „Ilijinom četom“ (što je bila kvaziduhovita aluzija na općenodnu obranu kojom je u Imotskome, kod tolikih Hrvata, formalno upravlja jedan lokalni Srbin), pobilježila je nepočudne autore mahom na srpskoj strani, s nekoliko slovenskih i hrvatskih iznimaka. Beograd je bio zahvalan: takozvana, u biti tek fantomska slobodarska Srbija mogla je likovati, pa je kao protuhrvatski udarac iz



milosrđa 1986. – u vrijeme Memoranduma te spomenute reforme JNA i preustroja svetosavske crkve – u Beogradu objavljen i pretisak zloglasnoga Novakova *Magnum crimena*, popraćen hrpsama sličnih jugoslavensko-masonske pamfleta protiv Hrvata i Katoličke crkve.

Primicalo se je vrijeme raspleta, a srpsko je (pod jugoslavenskim, titoističkim barjakom) istodobno zaratilo na raznim frontama, uvijek računajući na petu kolonu i druge svoje svjesne i nesvesne sluge. U to doba, 1984., Jovan Mirić, redoviti profesor na zagrebačkome Fakultetu političkih nauka (tako se je tada, naime, nazivalo to legendarno višedesetljeto uporište najrazličitijih protuhrvatskih snaga) objavio je raspravu *Sistem i kriza*. U toj knjizi – koja je kao simptom izazvala veću društvenu groznicu od, recimo, kasnijih *parada ponosa* – taj je lički Srbin, posežući za kvazidemokratskim floskulama, tumačio kako izvor svega zla, i političkoga i psihološkoga i gospodarskoga (dakle, i uzrok potrebe za „stabilizacijom“, iskonski razlog nestasice kave i banana, vožnje par-nepar te drugih blagodati našega prosperitetnoga socijalističkog samoupravnog društva) nije u samoj neprirodnosti jugoslavenske države i nakaznosti komunističkog režima, nego tek u ustavnom uređenju odnosno u konfederalnim elementima jugoslavenskog ustava, kupusare pod čijim bi teretom lipsalo omanje magare, uz uvjet da je slabije uhranjeno.

Refren je uvijek bio isti: i nakon Titove smrti htjelo se je postići povratak pod Beograd. Htjelo se je to ne samo simbolički, ali se je htjelo i simbolički, pa je logično da se u sklopu reunitariziranja Jugoslavije na meti ponovno našao i hrvatski naziv hrvatskog jezika, čak i jezik kao takav. I sad se je našlo beznačajnika s tobože hrvatske strane koji će se založiti za brisanje odnosno izmjenu (uostalom vrlo kompromisne) odredbe o službenom jeziku u Hrvatskoj, zapisane u članku 138. republičkog ustava. Nasrtaj na hrvatski jezik uvijek je nasrtaj na Hrvate i na najrudimentarniji oblik hrvatske državnosti. To je bio jedan od razloga što se je, pod firmom borbe za slobodu riječi i u ime demitolizacije partijskoga duha, u metu prometnuo jedan od potpisnika Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika (1967.), već mrtvi Miroslav Krleža koji je kao član Centralnoga komiteta Partije potpisao taj

dokument što će u idućim desetljećima biti stavljan uz bok Ustaškim načelima.

I u literarno-političkom *establishmentu* Krležin su mit odavno počele nagrizati studije Stanka Lasića, ali to nije bilo dovoljno, a zaciјelo nije bilo ni u doslugu s Beogradom (jer je odškrinulo vrata prema dotad posve proskribiranim imenima i časopisima iz međurača), makar ni Lasićev raskrinkavanje Krleže nigdje nije tako popularizirano kao u tamošnjim intelektualnim i medijskim krugovima. Ipak je trebao *malleus maleficarum*, malj za vještice, a njega je u Hrvatskoj uvijek bilo lako naći: „Hrvatska već vidje dosta raznih čuda, Al' ne nađe štrika za toliko Juda.“ Nije Krleža još pravo ni otpočinuo pored svoje višedesetljetne družice Leposave (poznate po glumi na zagrebačkim daskama, a navodno i po egzotičnim nastupima u nekim drugim, javnosti slabije poznatim ulogama u jednoj od najkraćih zagrebačkih ulica!), a od njega će se početi javno rastavljati Igor Mandić, odavno znamenit ne samo po želji za provokacijom po svaku cijenu, nego i po tome što je za sitnež često bio spreman biti poklopac svakom protuhrvatskom loncu.

Tom rastavom od stola i postelje Krleža je imao prestati biti veličinom i kao pisac i kao moralno-politička mjera svih stvari u boljševočkoj guberniji bez ikakva suvereniteta i zatomljena identiteta. Jer, impotentnoj, kukavičkoj i hermafroditiskoj sviti koja je u njoj plutala površinom, on je još bio lijek za svaku bolest i gromobran pred svakim nevremenom. Pisac bunta i otpora koji je pod svodom okićen imitacijama bečkih štukatura volio uživati u pozlaćenim tabakerama i kineskom porculanu, najbolje se osjećajući na Brijunima (pardon, Brionima!), laskajući bravarskim šegrtima s kubanskim cigarama, i sam okićen ordenima od bijuterije i impresionirani stolovima prepunim dakonija nedostupnih radničkoj klasi i njezinu historijskom savezniku, seljaštvu, glumio je formulu po kojoj se moglo ostati lojalan Jugoslaviji, Partiji, Revoluciji ili *Moskoviji*, a ne raskinuti sve veze s Hrvatskom i sa Zapadom.

Mandić je bio jedan od rijetkih koji je s njim popio kavu, a da o tome nije napisao knjigu razgovora (što mu, eto, služi na čast), ali ga se je umjesto toga dočepao na osobnoj i literarnoj razini, dakako – u pre-

stoničkom tisku: u *Zum Reporteru*, *Dugi, Borbi i Književnoj reči*, rastačući baš tamo i baš za tamošnje potrebe mit o Krležinoj uspravnosti, usput se potiho rugajući partijskoj instrumentalizaciji umjetnosti i umjetnika. Nije Mandić bio glup, pa bi bilo naivno kazati da nije primjećivao kako se i njega samog instrumentalizira za potrebe beogradskoga Potemkinova slobodarstva. No, bilo mu je do publiciteta, popularnosti i – škuda. Zato je na igrokaz pristao svjesno i voljko, pa pritom, dakako, Krležin odnos prema Hrvatskoj i hrvatstvu praktično nije spominjao. Ni oko Krleže se nije smjelo dopustiti nekakvu mobilizaciju hrvatske kulturne javnosti, pa je Mandić knjigu svojih tekstova o Krleži 1988. objavio – a gdje drugdje? – u Beogradu.

Drugo njezino izdanje osvanut će u Zagrebu 2000., kad autor dođe na svoje te kao glavni urednik trećejanuarskog *Vjesnika* vrati tom dnevniku crveno zaglavlje. I tad je Mandićeva zbirka članaka o Krleži nastalih nakon njegove smrti obilovala srpsinom, što joj je u račanovskomesičevsko doba bila samo komparativna prednost: ta, bilo je to vrijeme kad su hrvatski novinski distributeri na mig vlasti počeli hrpmice naručivati srpski tisak, krivo misleći da hrvatsku javnost doista zanima što se zbiva u *opštini Palilula* i hoće li FK Čukarički na gostovanju u Vranju ili u Surdulici izići na teren sa standardnim vratarom, ili će zbog njegove ozljede među stative stati pričuva, *rezervni golman*. Pokušaj se brzo ugasio: za Hrvate i Hrvatsku su Srbija i srpski društveni život postali ono što je Lasić ne tako davno rekao za srpsku književnost: inozemstvo, *stranost*, nešto što nam je jednako daleko ili blizu kao, recimo, bugarska književnost. Mnogima i puno dalje.

A još u prvoj fazi toga Mandićeva i nemandićeva demontiranja Krleže, u *esembe-uniformi* sam čitao kako Marijan Matković u *Danasu* nariče zbog oskvruća Krležine ostavštine (jer da bi on, Matković, u svome nemoćnom bijesu popio čašicu imotske travarice – ne neke druge, nego baš imotske – pa onda zapjevao „U boj, u boj...!“), kao da se – kako danas uglavnom znamo – u toj ostavštini krilo išta spektakularnije od Krležinih leksikografskih marginalija (koje mu služe više na sramotu nego na čast), ili od *Zapisu sa Tržića* u kojima je umorni pisac (malo

prije nego što ga je – kao zaslužnog člana Centralnoga komiteta i poznatog miroljubca – na lafetu Jugoslavenske narodne armije uz pratnju oboružanih soldata pod kacigama s crvenom petokrakom i isukanim bajonetama, baš onako miroljubski, odvezlo nadomak mirogojskih arkada i ispratilo, kažu, počasnim plotunima), uz pomoć što izmišljotina što domišljotina, malko tješio vlastitu savjest, a malko prao rublje koje je Partija nekad davno proglasila prljavim, pa je autor *Balada*, cveleći poput paščeta udarena nogom, molio milost, istodobno prijeteći gospodarima figom u najtamnjem i najdubljem džepu svoga kaputa, sličnjega kakvoj izobličenoj vreći nego haljetku pristojna čovjeka.

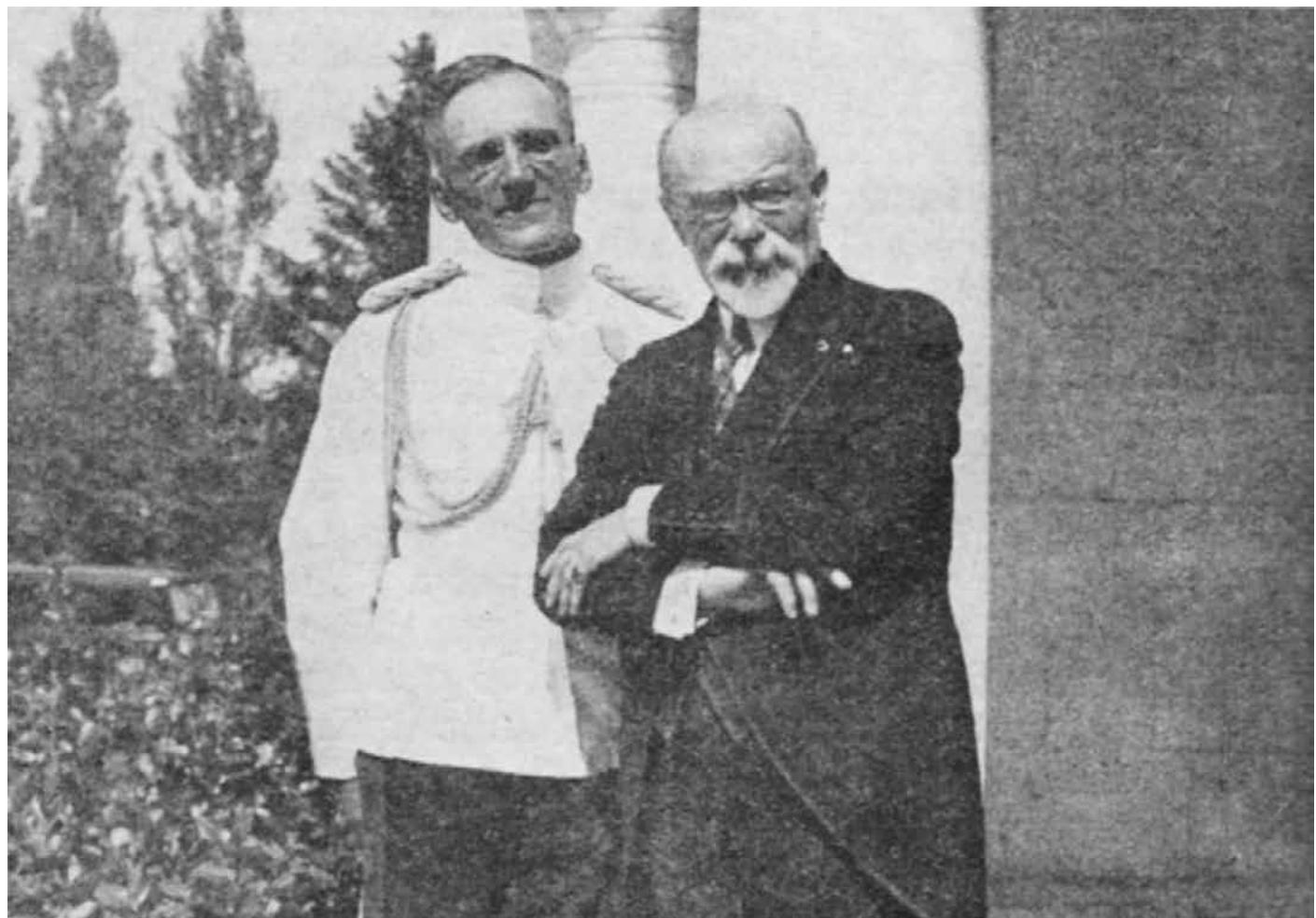
Dok su se usred hrvatske šutnje tih godina prebirale mrvice i pretresale trice i kućine, Vuk Drašković je zagazio u srpsko-jugoslavensku visoku nacionalnu i kulturnu politiku. Poput one kasnije štafete s *moštima kneza Lazara* i socrealističkim tv-serijama o Vuku Karadžiću, on je sa svojim romanima agitirao diljem svijeta, obilazeći srpske iseljeničke zajednice

i mobilizirajući srpstvo u iseljeništvu i u Jugoslaviji.

Kad ga je bojažljivo, s titovsko-stojčevićevskih pozicija kritizirao zagrebački partijski tisak, uzvratio je otvorenim pismom, datiranim početkom rujna 1986., duboko impregniranim svim elementima velikosrpske propagande i drskošću koja je nagovješćivala ono što će uslijediti za nekoliko godina. „Kominternovsko-vatikanska nalepnica da sam ‘velikosrbin’, koju mi je ‘Vjesnik’ toliko puta prišlo za nekoliko poslednjih godina i koju mi, s jezuitskom rafiniranošću, izokola, kači i ovom prilikom, može samo da mi laska, da me obraduje. Nisam i neću da budem Srbin samo onoliko i samo onakav kako se to u Vatikanu, Zagrebu ili Sarajevu priželjkuje i propisuje.“ Dodajući da je „Srbin (...) samo onaj koji je veliki Srbin: kamo sreće da mali, oni Vatikanu dragi Srbi, i ne postoje“, svoje pismo Drašković zaključuje tradicionalnom uzrečicom: „Srbija je bila, jeste i biće svugdje тамо где су srpsке јаме, srpska губилишта, srpsки гробови...“

U svome je dnevniku Tuđman koncem veljače 1987. registrirao taj „velikosrpski manifest“ i Draškovićev zahtjev „za prestanak genocida nad Srbima u Hrvatskoj“ (što hoće reći da je genocid trajao i u doba Stanka Stojčevića!). Koji mjesec kasnije u *Hrvatskoj reviji* Draškoviću je odgovorio Boris Maruna – tada hrvatski politički emigrant kojega je većina njegovih današnjih hvalitelja u domovini, baš kao i većina današnjih hvalitelja nedavno umrlog urednika londonske *Nove Hrvatske*, Jakše Kušana – ukoliko je za njih uopće znala – po obrascu namijenjenu tim emigrantskim „slugama stranih obavještajnih službi“ tada smatrala i nazivala ustaškim koljačima, trovačima vodovoda, palikućama i najobičnijim razbojniciima (pa zacijelo ne bi negodovala kad bi se i Marunu, skupa s Kušanom, smaknulo po kratkom postupku).

Naravno, nisam u to vrijeme o tome Maruninu odgovoru znao ništa – jer od brukoških dana zbog nedostatka putovnici ne mogao putovati u inozemstvo, a kroz jugoslavenske rešetke emigrantski



Aleksandar i Louis Barthou

tisak nije lako dolazio u Hrvatsku (dok se je za nj, kad bi ipak nekako bio prokromčaren, vrlo lako išlo u verige) – pa mi je kasnije bilo tim zanimljivije čitati opservacije tog pjesnika koji se u zadnjemu razdoblju svoga života – oh, kakvu magnetsku privlačnost imaju *Goranov vjenac* i slične lovoričke, i kako pred njima klecaju koljena i slamaju se kralješnice! – potaknut bahatošu i sličnim *naturalia negotii*, prirodnim pripadcima hadezeovske vladavine, stavio u službu Ivice Račana & Co., postao članom Glavnog odbora Socijaldemokratske partije i bio otpočavljen na udobni i politički jako zahtjevni i odgovorni položaj veleposlanika u Čileu, kako bi Njegova Ekscelencija (to jest, Njegova Preuzvišenost) upravo tamošnjemu „našem iseljeništvu“ mogla objasnjavati zašto je kćeri nadjenula ime – Drina (a ne, recimo, Sutla ili zavičajna Zrmanja). Drugi nam, naime, diplomatski uspjesi i postignuća Njegove Preuzvišenosti zasad nisu poznati, a usprkos trudu slabo smo zamjetili i plodove poetskog nadahnuća iz te činovničke njegove faze. Muze kao da su ga u to doba zaobilazile u široku luku.

Za moj je ukus Maruna slab i neduhovit polemičar, baš kao što je nekad bio dobar i mjestimice duhovit pjesnik (makar se u izvornost njegova stiha povremeno znala izražavati sumnja, o čemu ovdje nema svrhe po laznu raspredati). No, jamačno je izrastao u ponajboljega hrvatskog emigrantskog pjesnika, a ne će ga zaobići valjda nijedna ozbiljna antologija hrvatske poezije, napose one XX. stoljeća. Prema mome je mišljenju, dakle, Marunino „Otvoreno pismo Vuku Draškoviću“ bilo razvučeno i mlako, makar je on ispravno predvidio da Kosovo i ne će zauvijek ostati srpsko – to nije bilo teško vidjeti ni iz Marunine perspektive – a odvažio se povući i usporedbu između Jovana Dučića i Mile Budaka, ne na štetu potonjega.

Ni o Anti Paveliću se u tome svom obraćanju Draškoviću nije izrazio negativno – eh, da su za to Marunino smještanje Pavelića u povijesni kontekst znali Branimir Pofuk i slične intelektualne profuknjače koje dežuraju na *štandu* takozvanog antifašizma kojim se u današnjoj *stabilnoj Hrvatskoj* trguje po sezonskim, sniženim cijenama! – a primjetio je i to da Draškovićeve „paše i subaše“ koje navodno jezdje Bosnom i Hercegovinom, ne smetaju ni tamošnjim Hrvatima niti Hrvatima uopće,

ali zato beskrajno iritiraju Srbe. I onda, da ne ostane kakva dvojba, dodao je Maruna: „...Dužnost mi je da Vas podsjetim, da je Vaš otac zvao naše čaće tamburašima, te da se g. 1941. pokazalo, da hrvatski tamburaši, bez obzira na kojoj strani bili, mogu sasvim pristojno stajati na vlastitim nogama, kad im leđa dotaknu zid.“ Lekcija je to, naime, koju je s vremenom na vrijeme korisno iznova proučiti i utvrditi, i na jednoj i na drugoj strani.

U isto to vrijeme, dok je zagrebačka sveučilišna mladež hrpmice hodočastila na Stepinčev grob u zagrebačkoj prvostolnici (pa na misama Desetog veljače ni igla nije mogla pasti na njezin pod), a jugoslavenski komunizam strelovice uzmicao i u „crvenom Splitu“ (kako nam pokaza nedavna studija Nikice Barića o kretanjima u tom gradu i njegovoj okolini nakon Brozove smrti), pa i u ostalim hrvatskim zemljama, hrvatski će se Jugoslaveni podijeliti u dvije glavne struje: jedni će ustrajno nastupati kao „ustavobranitelji“ i zatočnici „titovske Jugoslavije“; drugi će svesrdno pomagati demontiranje „antifašističkih“ mitova na kojima su jašile beogradске sluge iz službenog Zagreba.

Među potonjima će, kao rani nagovještaj pokušaja rehabilitacije zloglasnoga Miloša Žanka, odnekud izmiljeti i Vicko Krstulović, mračnjak koji je 1945. potpisao zapovijed o preoravanju globalja ratnih neprijatelja, a sad je trebao svjedočiti o kontinuitetu dalmatinskog separatizma. Kao što je stodlaki hrvatomrzac Josip Smislak – starojugoslavenski unitarist koji je svoje prirodno utočište našao pod Titovim *šinjelom* – još 1930-ih bio protivan tomu da Dalmacija u mogućem preuređenju Kraljevine Jugoslavije bude ujedinjena s nekadašnjom banskom Hrvatskom, tako je u doba Hrvatskog proljeća javno prokazana formula „autonomaštvo jučer – unitarizam danas“ (kako je bio naslovlen tematski dvobroj splitskoga *Vidika*), i tako je Krstulović sada imao za beogradski račun „petati roge“ Zagrebu (znajući da će uvijek imati kakve-takve nasljednike, pa ih ima do danas).

Sve otvorenije se je, dakle, prijetilo šestostjanuarskim termidorom, pa je simbioza tobožnjih nositelja *demokratizacije* u Srbiji, hrvatskih batinaša anđelinovićevskog i orjunaškog nadahnuća te takozvanih osobnjaka poput Igora Mandića i Miljen-

ka Smoje bila posve logična. I, to je, ovačko nabacano kao *croquis* koji se nužno ne drži kronološkog reda nego kuša dočarati mirise i boje tadašnjega *Götterdämmerunga*, bila kulisa pred kojom se je Vuk Drašković, nekadašnji Špiljkov potrčko i militantni borac za jugoslavenski komunizam, posve prirodno iščahurio u velikosrpskog nacionalista, baš kao i Vojislav Šešelj, nekadašnji nekritični hvalitelj Josipa Broza koji se prometnuo u četničkog vojvodu.

Draškovićev je politički put u vrijeme raspada Jugoslavije poznat i dosadan. S opskurnim Mirkom Jovićem 1989. je utemeljio Srpsku narodnu obnovu koja se ubrzo raspala, pa je osnovao Srpski pokret obnove – stranku čija će snaga oscilirati između izvanparlamentarne i parlamentarne oporbe, ali će 2004. (sve do sredine 2006.) novoj državi, Srbiji i Crnoj Gori, dati ministra vanjskih poslova, upravo svoga bradatog utemeljitelja. Budući da ljudi lakše pamte anegdote nego bit stvari, iz vremena neposrednog raspada Jugoslavije i agresije na Hrvatsku i BiH on će ostati možda slabije upamćen po organiziranju dragovoljaca za napad na Hrvatsku, a više po onoj znamenitoj izjavi nadomak Novog Pazara daleke 1990.: „Svaki onaj ko u ruku ovom raškom zemljom stegne turski barjak, ustaški barjak, albanski barjak ili bilo čiji drugi barjak sem srpskog, ostan će i bez ruke i bez barjaka!“.

No kad je raspad Jugoslavije i na međunarodnopravnoj i političkoj razini jednom zapečaćen, Drašković se je instinktom štakora počeo distancirati od službenog Beograda i jašiti na svom antikomunizmu – on, nekadašnji borbeni član Partije i bespogovorni titoist – ne bi li se nekako dodvorio novim vjetrovima na Zapadu.

Kao što su i njemu i većini drugih srpskih intelektualaca jugoslavenstvo, pa i komunizam, bili formula za ostvarenje srpskih nacionalnih ciljeva (dok je njihovim hrvatskim kolegama komunizam predstavlja tek oblik stvaranja odnosno očuvanja Jugoslavije), tako Drašković i u najnovije doba traga za jednadžbom koja će srpstvu sačuvati obraz, potom dakako i državu. Računajući na to da na tzv. demokratskom Zapadu trajno tinjaju isti geopolitički interesi – jer ako je išta trajno, onda je to trajno – on već godinama tobože ratuje protiv nacionalističke uskogrudnosti i nostalgično se prisjeća Jugoslavije.

U tom je duhu nastao i njegov posljednji nazovi-roman koji je pod naslovom *Aleksandar od Jugoslavije* 2018. objavljen u nakladi beogradske *Lagune*. I on svjedoči da su glavni atributi Draškovićeva literarnog dara njegova duga kosa i brada (koja nije brada znanja, a bogme ni zvanja, nego ona treća). Istini za volju, s vremena na vrijeme se i odijeva kao umjetnik.

Hoteći, dakle, pokazati da se je Dido Kvaternik u jesen 1934. ljuto prevario kad se pohvalio da je „otpjevao rekвијem crnom Ciganinu“, Drašković nam 2018. u svome nazovi-romanu povampiruje Aleksandra Posljednjeg, ruskog učenika i srpskoga, kasnije jugoslavenskog regenta (i kralja) koji je na taj položaj zasjeo nakon predratnog odreknuća brata mu „besnoga Đorđa“, momčeta koji je, izgleda, po sve му bio dostojan izdanak svoje loze: niče mu nije bio vičan kao nožu, biču i batini. Suparnička se dinastija (zapravo „dinastija“), kako znamo, nije ustezala posegnuti za istim pomagalima, ali je ipak preferirala svinjske robove i svinjske polovice, bježeći od slova i knjige kao vrag od tamjana.

Na koricama nove Draškovićeve knjige istaknuto je: „Nije Jugoslavija greška. Greška smo mi svi, ovakvi kakvi smo sada...“, a sav sadržaj romana sažet je u autorskom mottu koji je svojom jeftinom patetikom tipičan za Draškovićev stil i njegovu svagdje uočljivu političku tendenciju: „Pobednik u dva balkanska i u Velikom ratu. Tvorac Jugoslavije i saveza među balkanskim državama. Prva žrtva fašizma u Evropi. Od Velikog Aleksandra veće je samo ogrešenje o Aleksandru.“ Sve ostalo što se niže kroz petnaest poglavljaja jamačno je morao naučiti i naizust znati – pa u sklopu obvezatne *svetosavske besede* pred suučenicima i deklamirati – kakav starojugoslavenski pučkoškolac u školskoj godini 1934./35.: kritičnošću posve jednakom Draškovićevoj na Aleksandra su gledali tadašnji školski programi, i na posve jednak način opisan je životopis „Viteškoga Kralja Ujedinitelja“ od studenoga 1918. do listopada 1934.

Jedino što pučkoškolci tada nisu mogli znati silomice je strpano u epilog („Post mortem“), smješten u listopad 1944., u kojem Josip Broz i Aleksandar raspravljaju o Jugoslaviji i jugoslavenstvu, a na margini tog dijaloga objavljen je popis

Beograđana strijeljanih nakon *oslobodbe*. Pobili su ih oni kojima je mladi Vuk Drašković kadio i služio ih.

Draškovićev je Aleksandar idealiziran do neukusa; inače sirovi i brutalni diktator pretvoren je u mudra, strpljiva i snošljiva vladara koji se, živeći asketski, iz dana u dan zlopati radi dobrobiti svih državljanima. Ništa on nema s nasiljima ni zločinima; ništa nema ni s jugoslavenskim rasizmom niti s političkim ubojstvima, ništa s batinanjima i protjerivanjima; ne snosi on nikakvu odgovornost za sustav koji je Krleža još prije proglašenja šestosiječanske diktature opisao sljedećim riječima:

„Stvaranje Države daje u stvarnosti ovaku sliku: 24 političke smrtnе osude, 600 političkih ubijstava, 30.000 političkih uapšenja, 3.000 političkih emigranata i bezbrojnu masu političkih izgona.

Kada se batinaju politički kažnjenici u masama, kad se siluju uapšene žene, a nepopustljive kad se proglašuju službeno ‘prostitutkama’, kada se djeca zatvaraju s provalnicima, i kada se iskazi pišu kravim zubalom, onda se to zove – Objavljenje naše rasne Svečovečanstvenosti: Gesta Dei per Jugoslavennos!

Pred našim očima ubijaju se politički uapšenici i nestaju netragom iz zatvora; tuberkulozni ljudi zatvaraju se u betonske samice pune vode, vlasti se groze Dunavom, ljudi se dave, biju batinama, vrećama punima pijeska, žilama, kundacicima i bokserima, ljudi se vežu naglavce i zatvaraju u dimnjak, po četiri čovjeka žive na prostoru od jednog kvadratnog metra, i sve to traje već punih deset godina, a da se do današnjeg dana nije još našao nitko da napiše sistematski prikaz ovog našeg rasnog, vidovdanskog, clairvoyantskog paklenog misterija.“

A Drašković i ne zna da je baš u vrijeme kad je Krleža pisao ove riječi, Aleksandar nakon skupštinskog atentata i Radićeve smrti obilazio svoje zapadnoeuropeiske, tobože demokratske pokrovitelje i, pripremajući proglašenje diktature, samodopadno i samouvjereni izjavljivao kako usprkos svemu nema bojazni od Hrvata: „Hrvati su pacifiste i stoga nisu opasni. (...) Nema pogibelji da Hrvati proglose nezavisnost.“ Marsejski rekвијem šest godina kasnije i događaji koji su slijedili – pa i oni na koje je aludirao Borisa Maruna u onoj gorkoj pouci – pokazali su koliko se

je prevario: Hrvati su neovisnost proglašili ne jednom, nego dvaput u istom stoljeću, i oba puta je krvavo branili, prvi put privremeno i neuspješno, drugi put trajno i uspješno.

A dok pripovijeda ljupke bajke o toj „prvoj žrtvi fašizma“ (jer hrvatske ili slovenske žrtve talijanskog fašizma u srpskim se samodopadnim povijesnim križaljkama ionako ne računaju!), docirajući nam o povijesti i moralu, Drašković pokazuje da nema pojma ni o elementarnim činjenicama, i da je povijesti priučen jednako kao što je bio priučen činovnikovanju i kao što je priučen literaturi. Na tome mu je području od slabe koristi i brada, kamoli duga kosa: za njegovo ignoriranje osnovnih podataka u „romanu“ koji hoće kombinirati fikciju i stvarnost eufemistički se može kazati da je uvredljivo, a zapravo bi zasluživalo teže ocjene.

Tako on, primjerice, misli da se je stranka kojoj je na čelu bio Stjepan Radić već 1921. nazivala Hrvatskom seljačkom strankom (iako se je sve do 1925. ona i službeno zvala još i republikanskom), njemu su jugoslavenski poslanici „ambasadori“ (što su dva različita diplomatska zvanja i dva različita ranga, kako je Drašković, da nije i kao činovnik bio priučen, mogao naučiti bar kao perspektivan partiski kadar odnosno posilni u kabinetu Mike Špiljka!), a hrvatski političar Ivica Frank za nj je „Ivan Franko“ (što hoće reći da o čovjeku i njegovim političkim pogledima ne zna više od onoga što je možda pisalo u *Politikinu zabavniku* ili, još ranije, u kakvome Tanjugovu biltenu namijenjenu *internom informisanju*). Talijanskoga novinara, povjesničara i diplomata Attilija Tamara on krsti „Atilom Tamarom“, a odnekud je smogao i tobolnjega zagrebačkog nadbiskupa Jozića – nadbiskupa Posilovića 1914. je pak naslijedio Antun Bauer, koji je tri godine ranije postao nadbiskup-koadjutor, a iza njega je na zagrebačku nadbiskupsku stolicu došao dr. Alojzije Stepinac – pa taj famozni Jozić raspravlja o sudbinskoj važnosti boje početnog polja hrvatskoga grba (kao da je ta tema Hrvatima bila doista toliko bitna prije pojave znamenite feralovske historiografske škole, antifašističkih talambasa nekakve Lore Vidović, po sramoti pučke pravobraniteljice u samostalnoj Republici Hrvatskoj, i slične klateži razasute po medijima i državnim sinekurama koja o

hrvatskoj povijesti pojma nema i ne želi ga ni imati, jer uživa u svojoj mržnji i svom neznanju istom onom strašću kojom svinje uživa u mješavini blata i vlastita izmeta).

U svojoj nedoučenosti Drašković piše da je Radić učlanio HRSS u „Treću internacionalu“ (pokazujući da ni u sklopu *moralno-političkog vaspitanja* u JNA nije naučio da je Treća internacionala jedno, a Seljačka internacionala nešto sasvim drugo), da je Ante Starčević „uz podršku Beča i Pešte“ raspirivao hrvatsku mržnju prema Srbima, a da je Hrvatsko-srpska koalicija, nastala 1905., srušila „mađaronsku upravu bana Kuena Hedervarija“ koji je,

voj i Pribičevićevoj Seljačko-demokratskoj koaliciji (koju Drašković formalno krivo, ali supstancialno ispravno naziva Hrvatsko-srpskom koalicijom). Zastupnik SDK ranjen u skupštinskoj atentatu 20. lipnja 1928., Ivan Granda, u Draškovićevu se „romantu“ spominje dvaput, oba puta nepogrješivo kao – „Ivan Grda“. I tako dalje, i dalje tako, sve neznanje do neznanja, sve budalaština do budalaštine.

Tim zanimljivije je da je njegov dolazak na predstavljanje „romana“ u Zagrebu popraćen kao veliki događaj, i da su srpske *Novosti* – ljupki križanac pokojnog *Ferala i Srbobrana* koji nas o našem trošku i na štetu srpske nacionalne manji-

Zagreba, uz moderiranje novinara Saše Kosanovića“.

Superiornim tonom neznalice autor nas je tom zgodom poučio kako je Aleksandar ubijen „zbog Jugoslavije i zbog Dalmacije“ (računajući da ni u Hrvatskoj nitko ništa ne čita niti što znade ni o Rapallu niti o Solunu niti o Albaniji, i kao da baš nitko ne zna kad je i zašto je Riječka Država postala sastavnim dijelom Kraljevine Italije!), a „glavni urednik *Nedjeljnika* Veljko Lalić kazao je da je Drašković napisao knjigu zasnovanu na povijesnim činjenicama koja se podjednako sviđa i Srbima i Hrvatima i Crnogorcima, kao i ultrana-



Sa zagrebačkoga bratskog druženja s Vukom Draškovićem (Novosti)

inače, hrvatskim banom prestao biti 1903. godine, znatno prije nego što je ta zlokobna koalicija nastala. Drašković izmišlja, jer – njima je to od Boga. Bulazni on tako da je u proljeće 1928. u beogradskoj Nacionalnoj skupštini „advokat Ante Pavelić“ bio „zastupnik Radićeve i Pribičevićeve koalicije“, iako je Pavelić – skupa s Antonom Trumbićem – bio prvak Hrvatske stranke prava i zastupnik Hrvatskog bloka koji je nastao baš u ljutoj oporbi Radiće-

ne u Hrvatskoj iz tjedna u tjedan vrijeda usred Zagreba – u broju od 22. prosinca 2018. našle potrebu panegiricima poprati Draškovićevu pisaniju. Hvalospjevima je, naime, zabilježeno da je (u bratskom okruženju, ali bez koljiva i *sifona*) predstavljena njegova knjiga koja je „u samo tri mjeseca doživjela tri izdanja“, pri čemu da je „zagrebačka promocija održana pod jakim mjerama osiguranja, u organizaciji Vijeća srpske nacionalne manjine Grada

acionalistima i liberalima“, dodajući: „Danas nema Jugoslavije, ali smo svi pomalo Jugoslaveni!“ Nisu spomenuti oni kojima je sve to najobičnije jugoslavensko smjeće kojem je, hvala Bogu, očitana lekcija koju nikad ne će zaboraviti, ali je – ako želi – može ponovno dobiti. Reklo bi se da su takvi ipak u većini, usprkos aktualnoj vladavini moderne hrvatsko-srpske koalicije i njezinoj *inkluzivnosti*...

U SPOMEN

ANTUN SKORUP

1940. – 2019.

Laka mu bila hrvatska
zemlja!

HDPZ – Podružnica
Zagreb

POMOĆ ZA POLITIČKI ZATVORENIK

Od zaključenja prethodnog broja do 21. kolovoza 2019., svojim su prilozima daljnje izlaženje ovog časopisa nesobično pomogli:

Ivan Janeš	Đakovo	700,00 kn
Tomislav Cvetnić	Zagreb	300,00 kn
Marija Macukić	Zagreb	400,00 kn
UKUPNO		1.400,00 Kn

Zahvaljujemo se darovateljima, te se i ubuduće preporučujemo njihovoj susretljivosti. (Ur.)

PUBLIKACIJE KOJE SE MOGU NABAVITI U HRVATSKOM DRUŠTVU POLITIČKIH ZATVORENIKA (Zagreb, Masarykova 22/IV, srijedom od 9 do 13 sati)

POLITIČKI ZATVORENIK 2009.-2013. - brojevi 202-255 na CD-u s mogućnošću pretraživanja - 1 CD	25 kn
POLITIČKI ZATVORENIK 2006.-2008. - svи brojevi časopisa (166-201) na CD-u u HTML i PDF formatu, s mogućnošću pretraživanja - 1 CD	25 kn
POLITIČKI ZATVORENIK 1990.-2008. - svи brojevi časopisa (1-201) na CD-u u HTML i PDF formatu, s mogućnošću pretraživanja - 4 CD-a	200 kn
POLITIČKI ZATVORENIK 2003.-2005. - svи brojevi časopisa (brojevi 130-165) na CD-u u HTML i PDF formatu, s mogućnošću pretraživanja (staro izdanje) - 1 CD	30 kn
POLITIČKI ZATVORENIK 1990.-1997. i 1998.-2002. - svи brojevi časopisa (brojevi 1-129) na CD-u u HTML i PDF formatu, s mogućnošću pretraživanja - 2 CD-a	60 kn
Ivo BJELOKOSIĆ: Svećenik matični broj St. Grad. 2019, HDPZ Podružnica Dubrovnik, 2002.	80 kn
Kaja PEREKOVIĆ: Naše rođanje, RINAZ Rijeka, HDPZ Zagreb, 2004.	150 kn
Skupina autora: Hrvatske žene u okovima i pjesmi, Riječki nakladni zavod Rijeka, 1997.	80 kn
Bruno ZORIĆ: Svjetlo i sjene (pjesme), HDPZ Podružnica Zadar, 2000.	40 kn
Slavko MILETIĆ: Za dostojanstvo i slobodu, HDPZ Mostar, 2006.	80 kn
Zatajena grobišta i prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i porača u Karlovačkoj županiji, Izd. HDPZ - Podružnica Karlovac, 2007., tvrdi uvez, 450 str.	140 kn
Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraču, Izd. HDPZ - Podružnica Osijek, Ogranak Đakovo, 2007., tvrdi uvez	150 kn
Dr. Augustin FRANIĆ: Dr. Niko Koprivica gradonačelnik Dubrovnika, žrtva i mučenik sa Dakse, HDPZ - Podružnica Dubrovnik, 2009., 72 str.	50 kn
Mijo JURIĆ: Osamnaesto proljeće (Uspomene na godine tamnovanja), HKD sv. Jeronima, Zagreb, 2009., tvrdi uvez, 312 str.	100 kn
Prilozi za povijest Domovinskog rata u Đakovu i Đakovštini, prir. Ivo Tubanović, Igor Švraka, Pero Šola, Dragutin Hajnić, Zorica Balog, Maja Majbaum i Sanja Rogoz-Šola, izd. Hrvatsko društvo logoraša srpskih koncentracijskih logora Ogranak Đakovo i HDPZ Podružnica Osijek, Ogranak Đakovo, tvrdi uvez, 528 stranica	150 kn
Žrtve Drugoga svjetskog rata, porača i Domovinskog rata na području župa Dobretići, Jajce, Koričani, Ključ, Liskovica, Podmilače i Varcar Vakuf – Mrkonjić Grad, prir. Ivo Tubanović, Stipo Pilić, Ivo Aščić, Mirko Blažević, Mara Crnoja, Zdravko Žunić i Branko Bungić, izd. 2B multimediaPrint, Nova Bila, 456 stranica, tvrdi uvez	100 kn
Dr. Augustin FRANIĆ: KPĐ Stara Gradiška: mučilište i gubilište hrvatskih političkih zatvorenika, HDPZ - Podružnica Dubrovnik, broširano, 302 str.	100 kn
Božidar Božo KOVAČEVIĆ: Križni put dugačak pet godina 1945.–1950. (Svjedočenje o vremenu), HDPZ - Podružnica Karlovac, broširano, 103 str.	40 kn
Slavko RADIČEVIĆ: Tri za dvadeset stoljeća na tlu Hrvatske, Vlastita naklada – sunakladnici; HDPZ i HDPZ Podružnica Rijeka 2010., tvrdi uvez, 351 str.	100 kn
Dr. Augustin FRANIĆ: KPĐ Lepoglava, mučilište i gubilište hrvatskih političkih osuđenika, drugo, dop. i proš. izdanje, HDPZ, Dubrovnik, 2010., broširano, 304 str.	100 kn
Mato LUKAČEVIĆ: „Trnava i okolica u prošlosti i sadašnjosti”, Matica Hrvatska - Ogranak Đakovo, tvrdi uvez, 408 str.	100 kn
Damir BOROVČAK: „GOVDANSKO, Hrvatsko velejunaštvo bez svjetskog uzora”, Zagreb 2012.	120 kn
DVD Huda Jama - Rudnik Barbara - komunistički zločin 1945.	20 kn
Mara ČOVIĆ: Sjećanje – Svjedočenje. Rijeka, Riječki nakladni zavod, 1996, 111 str.	40 kn
Branimir DONAT: Društvo žrtvovanih hrvatskih pjesnika, Zagreb, Dora Krupićeva, 358 str.	100 kn
Andrija Radoslav GLAVAŠ: Hrvatska književnost i duhovnost, Zagreb, Dora Krupićeva, 1999., 442 str., tvrdi uvez	100 kn
Jeronim KORNER: Pjesme duhovnika, Zagreb, Dora Krupićeva, 1998., 328 str., tvrdi uvez	80 kn
Tomislav DRŽIĆ: Hladne je v peku, vlastita naklada, Zagreb, 2009.	20 kn
Monografija MACELJ 1945. , po promotivnoj cijeni	200 kn

IN DIESER AUSGABE

Die Präsidentschaftswahlen in Kroatien werden in wenigen Monaten stattfinden. Obwohl die Befugnisse des Präsidenten eingeschränkt sind, ist diese Position von erheblicher politischer Bedeutung. Darüber hinaus werden diese Wahlen die vorherrschenden Tendenzen in der Wählerschaft aufzeigen. Die Sympathien der Leser der Zeitschrift *Politički zavorenik* (*Politischer Gefangener*) scheinen zwischen zwei Kandidaten aufgeteilt zu sein: der amtierenden Präsidentin Kolinda Grabar Kitarović und dem unparteiischen Kandidaten Miroslav Škoro. **Zvonimir Jonjić** und **Josip Ljubomir Brdar** schreiben über ihre politischen Profile, ihren Wahlkampf und Botschaften.

*

Parallel dazu schreibt **Alfred Obračić** über die Anomalien des kroatischen Wahlsystems, das eine überdurchschnittliche Vertretung der serbischen Minderheit garantiert. Nach seinen Worten machen solche Garantien die Mehrheit der Wähler zur Geisel eines solchen Systems und tragen zur Vertiefung des politischen und ideologischen Konflikts in Kroatien bei. Dies sei hauptsächlich auf die Tatsache zurückzuführen, dass die kroatisch-serbischen Beziehungen während des Ersten Jugoslawischen Staates (1918-1941) stark von der serbischen Herrschaft geprägt waren, weswegen der Zweite Weltkrieg Merkmale eines kroatisch-serbischen

Krieges trug. An dieses schwierige Erbe habe auch die Aggression Serbiens gegen Kroatien und Bosnien und Herzegowina zu Beginn der neunziger Jahre angeknüpft.

*

Chefredakteur **Tomislav Jonjić** porträtiert Filip Lukas, einen der führenden kroatischen Intellektuellen der ersten Hälfte des 20. Jahrhunderts und Präsidenten der Matica Hrvatska, der zentralen kroatischen Kulturinstitution, in den Jahren 1918-1945. Während der gesamten Zeit an der Spitze dieser Institution behielt Lukas eine unabhängige Position bei, indem er sich entschieden gegen die jugoslawischen Behörden richtete und gleichzeitig an den führenden kroatischen politischen Parteien und Kräften, sowohl in der Vorkriegs- als auch in der Kriegszeit, Kritik übte. Da er das Recht des kroatischen Volkes auf Freiheit und staatliche Unabhängigkeit vertrat, flog er nach Westen, als die jugoslawische Armee zentrale Teile Kroatiens besetzte. Kurz danach wurde er vor dem jugoslawischen kommunistischen Gericht zum Tode verurteilt und starb im Exil in Rom. Die Urteile der ersten und zweiten Instanz werden dem Text beifügt.

*

Der Chefredakteur ist auch Autor einer Rezension des Romans **Aleksandar od Jugoslavije** [Alexander von Jugoslawien]

[en], der vom serbischen Schriftsteller und Politiker **Vuk Drašković** verfasst wurde. In dieser Buchbesprechung wird Draškovićs literarische und politische Tätigkeit der letzten vier Jahrzehnte analysiert, weil sein jüngster Roman nach Ansicht des Rezensenten im Wesentlichen eher ein politisches Pamphlet als ein literarisches Werk ist. Drašković trat nämlich Anfang der 1980er Jahre in das öffentliche Leben ein, klar die großserbischen Positionen vertretend, als Teil der von der serbischen Elite organisierten Bemühungen, den serbischen Staat nach dem Tod von Josip Broz Tito im Einklang mit den serbischen Interessen neu zu organisieren. In den späten 1980er Jahren betrat er offen die politische Bühne und beteiligte sich während der großserbischen Aggression gegen Kroatien und Bosnien und Herzegowina an der Organisation militärischer Gruppen des serbischen Aggressors. Nach der Niederlage Serbiens in diesen Kriegen verfolgt Drašković scheinbar einen demokratischen Standpunkt und schiebt den Begriff Jugoslawentum anstelle von Serbentum in den Vordergrund. In diesem Ton wurde auch sein Roman über den jugoslawischen König Alexander geschrieben. Um das Image dieses Diktators zu verschönern, hat Drašković, wie der Rezensent zeigt, sein undemokratisches Regime und viele der Morde und Gewalttaten des jugoslawischen Regimes gegen Kroaten, Albaner, Mazedonier, Montenegriner und andere einfach verschwiegen.



Bakar

IN THIS ISSUE

In a couple of months, the presidential elections will be held in Croatia. Despite restricted presidential powers, that position holds great political importance, and reflects the tendencies of the voting population. Obviously, the sympathies of readers of *Politički zatvorenik* (*The Political Prisoner*), are divided between two candidates: the current president Kolinda Grabar Kitarović, and the non-affiliated Miroslav Škoro. **Zvonimir Jonjić** and **Josip Ljubomir Brdar** write about their political profiles, their campaigns, and their messages.

*

At the same time, **Alfred Obranić** writes about the anomalies of the Croatian electoral system, which guarantees above-average representation of the Serbian minority. According to him, such guarantees turn the majority of the voting population into hostages, and cause the growth of political and ideological disputes in Croatia. That is mostly a result of Serbian domination within Croatian-Serbian relations in the first Yugoslav state (1918-1941). Because of that, the Second World War on Croatian territory had all the elements of a Croatian-Serbian war. A greater-Serbian aggression on Croatia and

Bosnia and Hercegovina during the 1990s burdened that difficult legacy even more.

*

The editor-in-chief, **Tomislav Jonjić**, arranged a portrait of Filip Lukas, one of the leading Croatian intellectuals of the first half of the twentieth century. During the period 1918-1945 he was the president of Matica hrvatska, a central Croatian cultural institution. During that time as a president, Lukas held an independent position. He was opposed to the Yugoslav authorities, but at the same time critical towards the leading Croatian parties and political powers in the period before and during the war. Since he was a proponent of the Croatian people's right to be free and a proponent of the independence of the Croatian state, he flew in spring of 1945, when the Yugoslav Army occupied the central parts of Croatia. Soon he was sentenced to death before the Yugoslav communist court, and later he died in emigration in Rome. The first and second degree verdicts are published as a part of the text.

*

The editor-in-chief is also the author of a review of the novel **Aleksandar od**

Jugoslavije (Aleksandar of Yugoslavia) which was written by the Serbian writer and politician **Vuk Drašković**. In that review, Drašković's literary and political actions during the last four decades are analyzed, since his last novel, at least by the reviewer, is more of a political pamphlet than a literary work. Drašković entered the political life in the 1980s, and held a clear Greater-Serbian stance, as a part of the organized effort by the Serbian political elite to re-model the Yugoslavia after the death of Josip Broz Tito according to Serbian interests. In the end of 1980s, he openly takes the political stage during the Greater-Serbian aggression against Croatia and Bosnia and Herzegovina, and participates in the organizing of the aggressor armed groups. After Serbia's defeat in those wars, Drašković starts to embrace an apparently democratic stance, emphasizing Yugoslavia over Serbia. In that tone he wrote the novel about the Yugoslav king Aleksandar. To paint a brighter image of him, Drašković simply fails to mention his non-democratic regime, which the reviewer clearly exposes. There is also no mention of the killings and atrocities of the Yugoslav regime committed against Croatians, Albanians, Macedonians, Montenegrins and others.



Pazin

NASTAVAK ZAPISNIKA

sastavljen dana 25.V. 1959. u kancelariji Sekretarijata za unutrašnje poslove NCK Makarska.

Prisutni: ovl. službenik - Popović Željko
zapisničar - Gojak Vera

Ispitivanje započeto u 7.30 sati.

Priveden iz pritvora okrivljeni Bušić Bruno, ostali podaci kao u zapisniku od 1.V. 1959., koji na postavljena pitanja odgovara slijedeće:

Povodom održanog sastanka u Gaju 10. travnja 1957 godine ovog puta htio bih da kažem pravu istinu. Ne sjećam se datuma, a mislim da je to bilo oko 1.IV. 1957. jednog dana bilo je dosta sužno vrijeme, t.j. padala je kiša, radi čega je dosta učenika kasnilo u školu, među kojima ja, Galić Kruno, Gabelica Ivan i Babić Mate. Kako smo već kasnili na prvi sat, to smo nas četvorica našavši se u nužniku škole, t.j. netko među nama spomenuo je da je 10. travnja uspostavljena NDH i ne znam tko je prvi predložio da taj dan izostanemo iz škole i da ga negdje proslavimo. Na ovaj prijedlog dobro se sjećam da smo svi skupa se složili da zaista nećemo ići u školu, već da ćemo taj dan proslaviti. Istovremeno netko je predložio da ćemo 10. travnja proslaviti u Gaju, sa čime smo se složili. Napominjem, da je tog puta sa nama bio i Biočić Andrija, koji je također prihvatio prijedlog da se 10. travnja proslavi u Gaju.

10. travnja po dogovoru ja i Galić Kruno smo pošli put Imotskog. Na putu kod Gaja dostigli su nas Galić Florijan i Grizelj Miro. Obzirom da sa njima nismo predhodno razgovarali o našoj namjeri, to smo ih ipak ponudili da i oni izstanu iz škole, rekavši im da to činimo radi toga što nismo dobro naučili engleski jezik. Grizelj Miro odbio je naš prijedlog dok je Galić Florijan na to pristao i ujedno nam rekao da se tog dana osjeća bolestan.

Po dolasku u Gaj ostavili smo naše knjige na kojima je ostao ležeći Galić Florijan, dok smo ja i Galić Kruno otišli pred Biočića, Babića i Gabelicu. Njih smo sreli u putu i tako zajednički pošli na određeno mjesto u Gaju. Na ovom sastanku, mislim da je Mate Babić čitao na glas pjesmu "Lijepa naša domovino" od Mihanovića iz hrvatske čitanke, koju sam ja sa sobom donio, a nakon toga igrali smo na karte. Oko 10 sati Galić Florijan je pošao u Imotski. U medjuvremenu čitane su i knjige "Diktatura kralja Aleksandra" od Pribičevića, koju sam takodje ja donio i "Slučaj Andrije Hebranga" od Milatovića, koju je, mislim, donio Biočić. Na ovom sastanku, na kojem smo ostali do iza 12 sati, o NDH znam da je bilo govora da je po prvi put poslije 1945. godine formirana slobodna država Hrvatska 1941. godine. Tko je ovo govorio, sada se ne sjećam, ali, mislim, da po ovom nije bilo nikakove diskusije. Da li je bilo još kakove riječi o NDH, sada se ne sjećam.

Povodom pisma koje sam pisao Gabelica Ivanu od 25.VIII.1958., čiji je sadržaj opisan na 4-oj stranici mog zapisnika izjavljujem, da sam pismo onakovog sadržaja pisao iz slijedećih razloga: Početkom 1958. godine ja sam se dogovorio sa Gabelica Ivanom i Galić Krunom, koji su trebali poći u Zagreb radi zaposlenja, da podiju kod Bakarića ili da zamole posredovanje i zagovor nekog predstavnika Ujedinjenih Naroda, te da objasne čitavi slučaj i zamole da ponovno budemo primljeni u školu, jer smo se osjećali pogodjenim radi isključenja iz škole. Međutim, kada je Galić Kruno dobio zaposlenje u Zagrebu a

./. Brusić Bruno.

